

ประชุมเชิณขวัณ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายหวอด ฌาเทีย

392
ค 495 ป/ท
ค. 9

ณ เมรุวัดด่าน อ. ยานนาวา กรุงเทพฯ
วันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

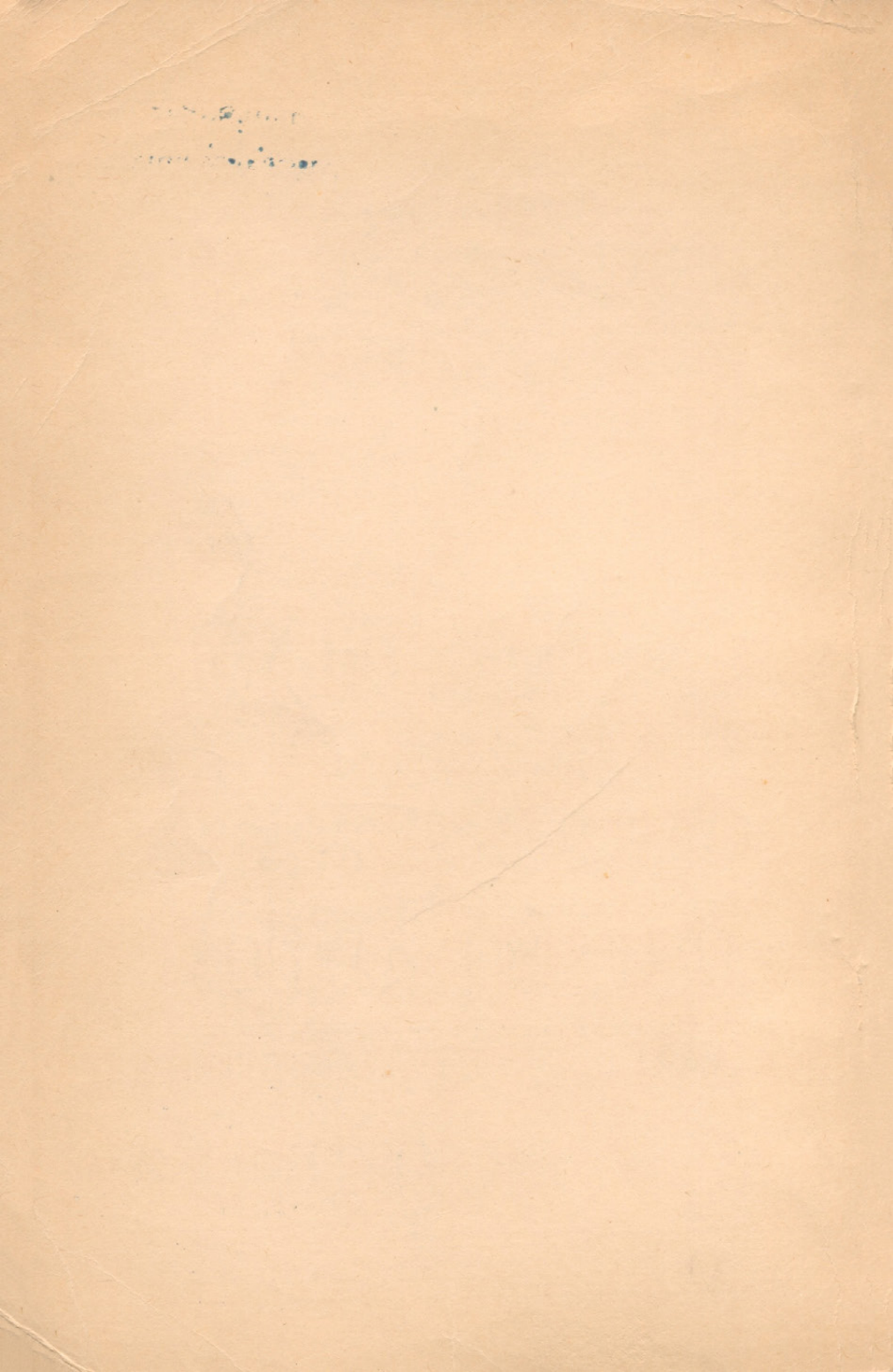
๙๕๐๐๘๔๕-๕ ประชุมเชิณขวัณ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

392 นายหวอด ฅนเที้ยว
๓๔๙๕๗/๓

๓.๙ ณ เมรุวัดด่าน อ.ยานนาวา กรุงเทพมหานคร
วันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๓

• • คำนำ

หอสมุดแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ นายหอด คงเที่ยง ณ เมรุวัดบ้านอินทรี
ยานนาวา กรุงเทพมหานคร กำหนดวันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๓
นายวังสรรค์ คงเที่ยง ผู้เป็นบุตร ได้มาติดต่อกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร ว่ามีความประสงค์จะขอพิมพ์หนังสือเรื่องประชุมเชิญขวัญ เพื่อ
แจกเป็นอนุสรณ์ในงานนี้ กรมศิลปากรพิจารณาแล้วยินยอมอนุญาตให้จัดพิมพ์
ได้ตามความประสงค์

เรื่องประชุมเชิญขั้วนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพ ทรงรวบรวมจากหนังสือคำเชิญขั้วของเก่า ซึ่งมีต้นฉบับอยู่
ในหอพระสมุดวชิรญาณ และนำมาตีพิมพ์เผยแพร่ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.
๒๔๖๑ พิมพ์ครั้งที่สองในงานพระราชทานเพลิงศพ เสวกโท พระวันวา-
ลิจิตร (ทอง จารวจิตร) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑ พิมพ์ครั้งที่สามในงานทำบุญ
วันเกิดครบอายุ ๘๑ ปีของท่านน้อย เปาโรหิตย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ และพิมพ์
ครั้งที่สี่ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๔ การพิมพ์ครั้งนี้ นับเป็นครั้งที่ห้า ได้นำคำนำ
ในการพิมพ์ครั้งแรกพระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง
ราชานุภาพ และคำนำของพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ในการ
พิมพ์ครั้งที่สาม มาพิมพ์รวมไว้ข้างหน้าเรื่องด้วย

อนึ่ง ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ เจ้าภาพได้เรียบเรียงประวัติ นายทวด
คงเที่ยง ผู้วชาญนํ ให้พิมพ์ไว้ต่อจากคำนำนี้

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีทักษิณานุทานที่เจ้าภาพได้
จัดบำเพ็ญอุทิศแด่ นายหวอด คงเที่ยง เป็นปิตุภูมิฐานธรรมและได้ให้พิมพ์
หนังสือนี้แจกจ่ายเป็นกุศลสาธารณประโยชน์ ขออำนาจกุศลทั้งปวงนี้จงเป็น
พลบัจจยถสบันดาลให้ นายหวอด คงเที่ยง ผู้วายชนม์ ประสบแต่อริฏฐคุณ
มณูผลในสคติสัมปรายภพ สมดังมโนปณิธานของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

กองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
28 มีนาคม 2523

(นายเคโซ สวานานนท์)

อธิบดีกรมศิลปากร

๓๓. 24

เลขห้อง

๔๔๔๔๔๔๔๔

เลขหมู่

392

๐495/๒

(R.9

เลขทะเบียน

๔๔๔๔๔๔๔๔

2601

048876

d48876

คำนำของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

ทรงแต่งใน พ.ศ. ๒๔๖๑

ประเพณีการทำขวัญ เห็นจะมีมาเก่าแก่แต่ดึกดำบรรพ์ เกิดแต่ความเชื่อว่าบรรดาคนแต่เกิดมา มีธรรมชาติอันหนึ่งเรียกว่า “ขวัญ” ประจำสำหรับพิทักษ์รักษาตัวทุก ๆ คน ถ้าขวัญของใครอยู่กับตัว ผู้นั้นก็มีความสุขสำราญอยู่เป็นปกติ ถ้าขวัญของใครหลบหลีกหนีหายไปเสียจากตัว ผู้นั้นก็มักมีอันเป็น เช่นเกิดไข้เจ็บเป็นต้น ขวัญทำนองเป็นผีเลี้ยงที่รุ่มราวคราวเดียวกันกับตัวคนเจ้าของขวัญ เวลาตัวคนยังเป็นทารกขวัญก็มักซัดขึ้นเต็นตกใจเหมือนทารก มีเหตุอะไรน่ากลัวสักหน่อย ก็อาจจะทิ้งเจ้าของหลบหนีกระเจิดกระเจิงไปอยู่ตามป่าตามดง จนหายตกใจจึงจะกลับมาสู่ร่างอย่างเดิม เมื่อตัวคนเติบโตใหญ่ขึ้น ขวัญก็ค่อยรู้จักหนักแน่นมีสติอารมณ์ยิ่งขึ้นตามตัวคนโดยลำดับ จนเป็นผู้หลักผู้ใหญ่พอเหยาเจ้าเรือน ขวัญก็เป็นผู้ใหญ่ไปด้วยกัน

คติของการทำขวัญนั้น พิเคราะห์ดูตามบทบาทคำเชิญขวัญของโบราณ ดูเหมือนเมื่อเหตุการณ์สำคัญอันใดเกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลผู้ใดอันอาจจะให้เป็นคุณหรือเป็นโทษแก่ตัวผู้นั้นแล้ว ผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่ญาติมิตรก็บอกกล่าวให้ขวัญของผู้นั้นรู้เหตุ แล้วปลอบโยนวิงวอนให้ขวัญช่วยอภิบาลบำรุงผู้นั้นให้ได้บรรลุถึงคุณและประโยชน์ตามมุ่งหมาย

ลักษณะการทำขวัญนั้น ผู้หลักผู้ใหญ่จัดอาหารอันประณีต ตก
แต่งใส่ในภาชนะทั้งทองคำ เรียกว่าบายศรี เป็นทำนองของเช่นขวัญ
ยกมาตั้งตรงหน้าผู้ที่^๕เป็นเจ้าของขวัญ แล้วพวกญาติมิตรที่มาประชุมกัน
จึงสมมติให้ผู้สูงอายุคน ๑ เป็นผู้เชิญขวัญตกเตือนวิงวอนด้วยถ้อยคำ
อันอ่อนหวาน ขอให้ขวัญมาอยู่ประจำทำนุบำรุงผู้นั้น^๖ ครั้นเสร็จ
แล้วก็เอาเครื่องกระยาหารซึ่งตกแต่งมาในบายศรีมอบให้ผู้เจ้าของขวัญ
นั้นบริโภค แก้วของการทำขวัญคู่มือ^๗ท่านเอง

แต่การพิธีทำขวัญที่ทำกันในที่ต่าง ๆ เติมโน่นบ้างนี่บ้างตาม
ความนิยมในประเทศนั้น ๆ ทางเมืองลาวทั้งมณฑลภาคพายัพและ
มณฑลออุตร ร้อยเอ็ด อุบล ยังคงทำใกล้เคียงกับอย่างที่ว่ามาแล้ว มีเพิ่ม
เติมขึ้นแต่จุดเทียนบูชาพระรัตนตรัยก่อนที่จะเชิญขวัญ และเมื่อเชิญ
ขวัญแล้ว ผู้หลักผู้ใหญ่ช่วยกันเอาค่ายผูกข้อมือให้ผู้เจ้าของขวัญเป็น
สวัสดิคิมงคลด้วยอีกอย่าง ๑ วิธีทำขวัญในหัวเมืองข้างใต้ลงมา จนใน
กรุงเทพ ฯ นี้ ยังถือเคล็ดเนื่องในเหตุต่อกันไป เป็นต้นว่าถ้า
ทารกไปหกหล่มลงที่คืนท่า กลับมาถึงเรือนเกิดอาการตัวร้อนรุ่มเป็นไข้
ผู้หลักผู้ใหญ่ก็มักไปตกขวัญ คือเอาขันข้าวมีผ้าคลุมถือไปกับทัพพีจน
ถึงตรงที่หกหล่ม ร้องเรียกขวัญ ซึ่งเข้าใจว่าได้ทิ้งร่างไปเสียแต่ใน
ขณะตกใจเมื่อเด็กหกหล่มนั้น แล้วเอาทัพพีตกขวัญใส่ลงในขัน พา
กลับมาเรือน แล้วจึงมาทำขวัญเด็กที่หกหล่ม ส่วนการพิธีทำขวัญนั้น
ทำกันเป็น ๒ อย่าง คือทำในครัวเรือนอย่างเจี๊ยบ ๆ อย่าง ๑ ทำต่อ
หน้าธรรกาน้ำ มีการประชุมสมาคมอย่าง ๑ ถ้าทำในครัวเรือนอย่าง

เรียบก็เพียงเอาเครื่องกระยาหารจกใส่ชาม

ตกแต่งเรียกว่าบายศรี

ปากชามมาตั้ง

สมมติให้ผู้สูงอายุเชิญขวัญแล้วผูกข้อมือให้เจ้าของ
ขวัญทำนองเดียวกับที่ทำกันเมืองลาว ถ้าทำขวัญเป็นงานประชุมชน
ก็จัดการเป็นการใหญ่ครึกครื้น ทำเป็นบายศรีใบทองมีเครื่องประดับ
ประภา (เอาเครื่องกระยาหารใส่โตะตาตภาชนะเสียต่างหาก) มีแว่น
เวียนเทียนตามวิธีพราหมณ์และมีฆ้องสำหรับเล่นเอาชัย เมื่อผู้เจ้าของ
ขวัญมานั่งในมณฑลพิธีตรงบายศรี ผู้เชิญขวัญจุดเทียนบูชาพระ
รัตนตรัย และว่าเชิญลาหนึ่งแล้ว ให้เล่นฆ้องให้เอาชัยครั้ง ๑ จน
ครบทั้ง ๓ ลา แล้วให้พราหมณ์เวียนเทียนตามวิธีของพราหมณ์ต่อไป
และมีปี่พาทย์ประโคมในเวลาเวียนเทียน ก็ยก้องจนเสร็จเวียนหนึ่งเป็น
เสร็จพิธีทำขวัญ แต่การทำขวัญที่เป็นงานหลวง ถ้าเป็นการสมโภช
เจ้านายทำพิธีพราหมณ์อย่างเดียวกันไม่มีว่าเชิญขวัญ ต่อมิใช่สมโภชเจ้า
ก็ยก้องเช่นทำขวัญโกนจุก หรือบวชนาคมหาดเล็ก จึงว่ามีเชิญขวัญ
อย่างทำกันเป็นประเพณีเชลยศึก

คำเชิญขวัญนั้น แต่เดิมก็คงเป็นถ้อยคำแล้วแต่ผู้ว่าจะนึกเห็น
ว่าเป็นการสมควร บางคนก็ว่าเป็นอย่างสามัญ บางคนที่มีปฏิภาณก็
อาจว่าให้ไพเราะถูกใจผู้ฟัง จึงเกิดความนิยมและเลือกหาผู้ที่จะว่า
เชิญขวัญให้ไพเราะ และจึงมีกวีคิดแต่คำเชิญขวัญขึ้นสำหรับท่องจำ
ไปว่า ถวายเหตุนี้คำกลอนเชิญขวัญจึงมีขึ้น แต่มีมาช้านานนับถว้ย
ร้อยปี มีทั้งในเมืองลาวข้างเหนือและในเมืองไทยข้างใต้ มีหลาย
อย่างทั้งคำสำหรับเชิญขวัญมนุษย์ขวัญปศุสัตว์ และขวัญสิ่งของบาง
อย่างมีซ้ำกล่าเป็นต้น ทำให้เห็นว่า คนแต่ก่อนเชื่อว่าในบรรดาสิ่งซึ่ง

มีวิญญาณย่อมมีขวัญ มิใช่แต่มนุษย์เท่านั้น ส่วนสิ่งของ เช่นเสา
เรือนแลข้าวกล้า ถึงไม่มีวิญญาณก็มีเทพารักษ์เจ้าป่าเจ้าทุ่งบำรุงรักษา
การทำขวัญสิ่งของก็คือบวงบนขอพรเทพารักษ์นั้นเอง แต่เมื่อว่าที่แท้
ทำขวัญมนุษย์กับทำขวัญสัตว์และสิ่งของผิดกันในเรื่องสำคัญ เพราะ
ทำขวัญมนุษย์มุ่งหมายให้สวัสดิมงคลแก่ผู้อื่น กล่าวคือให้แก่ผู้ที่เป็น
เจ้าของขวัญ แต่ทำขวัญสัตว์และสิ่งของเป็นการมุ่งสวัสดิมงคลหมาย
ให้แก่ตนผู้เป็นเจ้าของสัตว์และสิ่งของนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่าประ-
เพณีเดิมจะมีแต่ทำขวัญมนุษย์ ส่วนทำขวัญสัตว์และสิ่งของจะเป็น
ของเกิดขึ้นโดยอนุโลมต่อในชั้นหลัง ที่กล่าวมาทั้งปวงนี้เป็นความ
สันนิฐานตามอัธยาศัยของข้าพเจ้า จะผิดถูกอย่างไรแล้วแต่ท่าน
ทั้งหลายจะวินิจฉัย

หนังสือคำเชิญขวัญของเก่ามีอยู่ในพระหอสมุทวชิรญาณ หลาย
อย่างหลายสำนวน เป็นอักษรไทยก็มี อักษรลาวก็มี ที่พิมพ์แล้วก็มี
ยังไม่ได้พิมพ์ก็มาก ยังไม่ได้ปรารภว่าจะรวมพิมพ์มาแต่ก่อน ครั้น
เมื่อในเดือนพฤษภาคมที่ล่วงมาแล้ว นายอยู่เสภาชาวอ่างทองลงมา
กรุงเทพฯ แวะมาหาข้าพเจ้า ถามไถ่ความว่าเขาหาให้ลงมาว่าทำขวัญ
นาค ถูกประหลาดใจที่ต้องขึ้นไปหาคนว่าเชิญขวัญถึงอ่างทอง เห็นจะ
เป็นด้วยเดี๋ยวนี้ไม่มีใครจะมีใครหัดว่าเหมือนแต่ก่อน ได้ลองให้นายอยู่
ว่าให้ฟัง ว่าเป็นสำนวนของท่านวัดถนน (วัดนั้นอยู่ริมลำน้ำสีสุกค่อ
พรหมแดนกรุงเก่ากับอ่างทอง) ที่แต่งเทศน์กัณฑ์ทานกัณฑ์ สังเกตดู

ถ้อยความก็ต่างก็ แต่นายอยู่หลังลืมนว่าวิปาสเสียหลายแห่งนัก จึงนึก
ปรารภขึ้นว่า คำเชิญขวัญของเก่าที่แต่งเพราะ ๆ จะสูญไปเสีย ถ้วย
เหตุ^๕ข้าพเจ้าจึงวานหลวงธรรมากิมณต์ ถึก จิตรกรถึก ซึ่งเป็นผู้
เคยแต่งคำเชิญขวัญทูลเกล้าถวายเมื่อในรัชกาลที่ ๕ คร^๕ ๑ ให้ช่วย
รวบรวมคำเชิญขวัญบรรดามีที่ในหอพระสมุท ฯ มาเลือกคัดแต่ที่
สำนวนดีในอย่างหนึ่ง ๆ รวมกันไว้สำหรับจะพิมพ์เป็นเรื่องประชุม
เชิญขวัญ.....

พิมพ์ฉบับนี้เป็นครั้งแรก

ลักษณะกลอนที่แต่งคำเชิญขวัญ เป็นกลอนอย่างเดียวกับเทศน์
มหาชาติ ทำนองที่วักใช้ทำนองมหาชาติทั้งทำนองเดินและทำนอง
ขึ้น ตอนเชิญขวัญว่าเป็นทำนองกัณฑ์กุมาร ตอนบายศรีว่าเป็นทำนอง
บายศรีในกัณฑ์มหาราช ความที่เพราะเจาะก็เป็นอย่างเดียวกัน เพราะ
กวีที่แต่งก็จำพวกเดียวกัน มีทำนองฉันทลักษณ์และกรมสมเด็จพระปรมมา
นุชิตชิโนรส เป็นต้น แต่งตั้ง^๕ถ้อยคำและความที่กล่าวเป็นโอวาท
บางแห่งถึงอาจจะจับใจผู้ฟังได้ มีที่แต่งเป็นกาพย์ ๒๘ อยู่บ้าง เช่น
ทำขวัญนาของพระยาไชยวิชิต ผีอก แต่ง ก็แต่งดีหนักหนา เสีย
คายที่ไม่ทราบชื่อกวีผู้แต่งเสียหลายสำนวน คำเชิญขวัญข้างที่พิมพ์ใน
เล่ม^๕นี้ เป็นสำนวนกวีในเชียงใหม่ คัดมาจากฉบับอักษรลาว เพราะ
ไม่มีฉบับอื่นนอกจากนี้ แต่ที่เรียกว่าทำขวัญบ่าวสาวนั้น ที่จริงเป็น
คำสำหรับว่าเมื่อชนหมากมาถึง ลา ๑ ว่าสำหรับการอย่าง ๑ ดังแจ้ง
ไว้ที่ตัวบทนั้น

คำเชิญขวัญยังมีอีกจำพวก ๑ ซึ่งสำหรับพิธีพิเศษ เช่นคำ
เจ้านายมณฑลภาคพายัพ เชิญพระขวัญเมื่อสมโภชพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ ๕ เสด็จกลับจากยุโรปครั้งแรก และคำเชิญ
พระขวัญเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบันนี้ เสด็จ
มณฑลภาคพายัพนั้นเป็นต้น ถ้ากระไรจะรวมพิมพ์ต่อไปต่างหาก ใน
เล่มนี้พิมพ์เฉพาะแต่คำเชิญขวัญที่มีที่ใช้ประจำการไปเล่ม ๑ ก่อน
ข้าพเจ้าเชื่อว่าหนังสือประชุมเชิญขวัญซึ่งหอสมุด ฯ ให้รวมพิมพ์เล่ม
นี้ ท่านทั้งหลายที่ได้ไปอ่านคงจะชอบใจกันโดยมาก.

คำนำของ พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์
ทรงพระนิพนธ์ใน พ.ศ. ๒๔๗๒

“ในการพิมพ์หนังสือ “ประชุมเชิญขวัญ” ครั้งที่ ๑ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระดำรงราชานุภาพ^(๑) ได้ทรงพระนิพนธ์คำนำชี้แจงประเพณีการทำขวัญในเมืองเราเป็นอย่างดีแจ่มแจ้ง ถึงที่ได้คัดมาลงไว้ต่อคำนำใหม่นี้ แต่ควรจะชี้แจงเพิ่มเติมอีกข้อหนึ่งว่า ทำขวัญโกนจุกงานหลวง แลทำขวัญนาคงานหลวงนั้น ที่เรียกว่างานหลวงยังไม่หลวงแท้ เป็นงานหลวงที่โปรดเกล้าฯ ให้ทำอย่างงานเชลยศักดิ์ เช่นที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้โกนจุกมหาดเล็กที่กำหนดกฎโทษใน พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นต้น หาใช่งานในราชการไม่ ส่วนงานในราชการแท้ ๆ คือ พระราชพิธีโสกันต์

(๑) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ

เจ้านาย หรือเจ้านายทรงพระผนวช หรือนาคหลวงอุปสมบทในวัด
พระศรีรัตนศาสดารามทั้งที่มีทุก ๆ ปีกี่ ไม่มีทำขวัญอย่างกลอนใน
สมถน^๕

กลอนทำขวัญในสมถน^๕เป็นกลอนชนิดที่เรียกว่าร่ายยาว แต่ง
ง่ายที่สุดในพวกกลอน แต่เพราะเหตุที่แต่งง่าย ที่แต่งดีจึงมีน้อย
ธรรมดากลอนที่แต่งง่าย เมื่อใครแต่งได้ก็แต่งพุง ๆ ไป ไม่ระมัด
ระวังพิถีพิถันเหมือนกลอนชนิดที่แต่งยาก แม้คนเฒ่าปากดี เมื่อแต่ง
ร่ายยาวก็ไม่สู้จะเอาใจใส่ขัดเกลามากนัก เหตุฉะนั้นร่ายยาวที่แต่งดี
จริง ๆ จึงมีน้อย ร่ายยาวในสมถน^๕อยู่ในจำพวกแต่งดี เพียงแต่อ่าน
ยังพอฟัง ถ้าว่าเป็นทำนองคงจะไพเราะมาก

ข้าพเจ้าอ่านหนังสือนี้เป็นครั้งแรก สังเกตถ้อยคำก่อนข้าง
ละเอียด ได้พบคำที่สลดใจหลายคำ บางคำก็เป็นคำที่เราใช้กันอยู่
เสมอ ๆ แต่เพราะเหตุที่ใช้กันจนชินปากชินหู จึงไม่ใคร่เห็นว่าแปล
ว่าอะไร แลเหตุไรจึงใช้เช่นนั้น คำเช่นว่านี้ขอยกตัวอย่างในหน้า
๗^๒ คือ “อวชาตบุตรนี้ คำซ้ำกว่าบิคุเรศ” คำว่า “ซ้ำ” ในที่
นั้นแปลว่าอะไร ปัญหาถ้าพูดเฉิน ๆ ไม่ตรงให้ที ก็คงจะว่า ซ้ำ
เป็นสร้อยคำ ไม่มีความว่าอะไรเลย ถ้านึกตอบเช่นนั้นเห็นจะต้องตัด
สินว่านึกผิด เพราะการพูมมีสร้อยคำนั้น ไม่ใช่ใช้เหลว ๆ คงจะมี
เหตุหรือมีหลักเสมอ แลเหตุหรือหลักนั้นมี ๒ อย่าง คือสร้อยคำซึ่ง
เป็นคำที่บัพพัตอย่างหนึ่ง เป็นคำคล้องอย่างหนึ่ง สร้อยคำชนิดที่

(๒) ในเล่มนี้หน้า ๗ บรรทัดที่ ๑๓-๑๔

ศัพท์เราใช้อยู่เสมอๆ คือ “เยาเรือน” “หงส์” “เกียจคร้าน” เป็นต้น สร้อยคำชนิดที่เป็นคำคล้องจองนั้นคือคำที่มีสัมผัสอักษรหรือสัมผัสเสียงดังที่ชื่อว่า ไม่เป็นแก้วเป็นการ (สัมผัสอักษร) และยากเย็นเข็ญใจ สัมผัสเสียง เป็นต้น คำว่า “ต่ำช้า” นั้น ช้า ไม่ใช่ สร้อยคำชนิดที่เป็นคำคล้อง เพราะฉะนั้นต้องเป็นสร้อยคำชนิดทับศัพท์ ถ้าเช่นนั้นคำว่า “ช้า” ในคำที่ใช้กันว่า ต่ำช้า ชั่วช้า หยาบช้า แปลว่าอะไร แปลว่า นาน ไม่ได้ ต้องมีความว่า ไม่สูง ไม่ละเอียด ไม่ดี จึงจะเข้ารูปกับคำที่ผสมกันนั้นได้ สร้อยคำว่า “ช้า” จะคำเดียวกับที่ไทยอาโหม ไทยเงี้ยว ไทยชาวมณฑลพายัพ ใช้น่า “จา” แปลว่า หยาบ ว่า ชั่ว ดอกกระมัง

แต่คำสำคัญที่สุดในสมุดเล่มนี้ก็คือคำว่า “ทำขวัญ” เหตุใดจึงใช้กริยาศัพท์ว่า “ทำ” และ “ขวัญ” แปลว่าอะไร

ในพระนิพนธ์คำนำของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอธิบายสิ่งที่เรียกว่า ขวัญ ตามความเข้าใจกันในเมืองไทยสยาม จะแข็งแรงอะไรให้แจ่มแจ้งพิสดารไปกว่าที่ทรงพระนิพนธ์ไว้ ก็ไม่มีอะไรจะแข็งแรงได้ แต่ถ้าออกนอกวงความเข้าใจของเราไปอาศัยความศึกษาสอบสวนของฝรั่ง ก็ได้ความแปรออกไปอีกอย่างหนึ่งซึ่งน่าจะนำมากล่าว

ในเวลานี้ข้าพเจ้ากำลังเตรียมปาฐกถาว่าด้วยภาษา มีกล่าวถึงภาษาไทยมาก จึงได้ย้อนไปอ่านหนังสือว่าด้วยไทยอาโหม ซึ่งเคยตั้งวงศ์ษัตริย์ครอบครองประเทศแอซแซม (ในอินเดียน) อยู่หลายร้อย

ปี ไทยอาโหมเป็นพวกไทยใหญ่ เคยอยู่ในพม่าตอนเหนือ แลใน
ตะวันตกแห่งยูนนาน ไต่ยกกันข้ามเขาปาดไก่อเข้าไปยังลุ่มแม่น้ำพรหม
บุตรคราวเดียวกับเมื่อไทยสยามตั้งราชอาณาจักรสุโขทัย และยังมี
เหลือค้างอยู่ในแอชแซมจนทุกวันนี้ ไทยอาโหมหยุดเจริญมานาน
แล้ว เพราะฉะนั้นชนบทรวมเนียม แลแม้แต่ภาษาก็ยังอยู่อย่างเก่า
หาเปลี่ยนแปลงไปตามค่านแห่งความเจริญอย่างไทยสยามไม่

ในพวกพิธีต่าง ๆ ของไทยอาโหม มีพิธีสำคัญอย่างหนึ่งเรียก
ว่า “ริกขวัญ” (เรียกขวัญ) เป็นพิธีซึ่งทำในเวลาเจ้าแผ่นดินขึ้น
ครองราชสมบัติใหม่ หรือเมื่อมีภัยมากลางลาย หรือเมื่อชนะศึก
เป็นต้น วิธีการเรียกขวัญในเวลาเจ้าแผ่นดินขึ้นครองราชสมบัติ
ใหม่นั้น ใช้ปลูกเกยเป็นที่ประทับ เจ้าแผ่นดินองค์ใหม่แต่งเครื่อง
ทรงถนิมพิมพาภรณ์เต็มที เสกขันเกยแล้วพวกนักบวชเอาน้ำมันที่
สรงบนพระเศียรอย่างมูรธาภิเชก น้ำตกจากพระองค์ไหลลงช่องเจาะ
ไว้ที่พื้นเกย ตกถึงขุ่นโหรซึ่งนั่งคอยรองอยู่ใต้้น ครั้นเสร็จสรง
มูรธาภิเชกแล้ว เจ้าแผ่นดินทรงผลัดเสื้อผ้าประทานขุ่นโหรทั้งหมด
รวมทั้งถนิมพิมพาภรณ์ที่ทรงในเวลาสรงนั้นด้วย พิธีเรียกขวัญนี้ไม่
ใช่เป็นพิธีซึ่งทำแต่เฉพาะเจ้าแผ่นดิน เป็นพิธีทำกันทั่วไป ถ้าราษฎร
ทำก็ทำมากและน้อยตามฐานะของตน

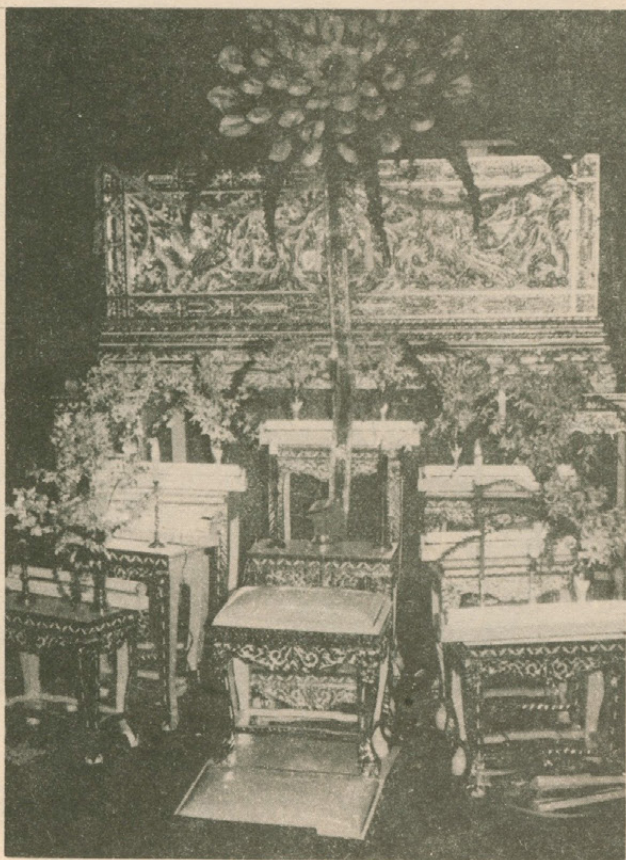
สมัยหนึ่งเจ้าแผ่นดินอาโหมทรงถือศาสนาหินทุ (สมัยนั้นไทย
อาโหมกำลังจะโหม) ครั้นสิ้นพระชนม์ก็ถวายเพลิงตามลัทธิหินทุ
การเผาศพเจ้าแผ่นดินต้องฝังจึงจะถูกต้องตามคติโบราณ เพราะ

ฉะนั้นต่อมาเมื่อเกิดฉุกเฉินในบ้านเมืองก็พากันโทษว่าเป็นเพราะไปเผา
ศพเจ้าแผ่นดินเข้า การเป็นดังนี้จึงต้องทำพิธีแก้ คือบรูญเจ้าแผ่นดิน
คือน้องกันชนั้น มีการเรียกขวัญและบวงสรวงเทวดา แล้วฝังรูปตาม
ประเพณีการฝังศพเจ้าแผ่นดิน (เราอ่านพงศาวดารอาโหมตอนนั้น
ทำให้สงสัยว่า ถ้าบรูญนั้นสมมติว่าศพ ทำไมจึงเรียกขวัญหรือจะสมมติ
ว่าแผ่นดินมีชีวิตก่อน แล้วสมมติว่าถึงมรณแลสมมติว่าฝังศพกระมัง)

ถึงตอนนั้นควรตั้งปัญหาว่า คำว่า “ขวัญ” นั้นไทยอาโหมใช้
หมายความว่าอะไร การตอบปัญหานี้จำต้องอาศัยฝรั่ง ซึ่งเคยศึกษา
เรื่องไทยอาโหม ได้ความว่าฝรั่งแปล “ขวัญ” ว่า Life (ชีวิต)
เหมือนคำว่า “มิ่ง” อีกคำหนึ่งซึ่งแปลว่าชีวิตเหมือนกันในสมัยนี้เรา
ไทยสยามยังใช้คำว่า “มิ่งขวัญ” อยู่เสมอ ๆ เป็นการพูดทับศัพท์
เหมือนพูดว่า “เข้าเรือน” “เกียจคร้าน” “ท่งสน” ดังยกเป็นตัวอย่าง
มาแล้วฉะนั้น

เมื่อได้ยินคำแปลเช่นนั้น ก็น่าจะคำนึงต่อไปว่า ไทยเราก็คงเหมือน
คนแลสัตว์อื่น ๆ เกิดมาก็มีชีวิต ครั้นสิ้นชีวิตก็ตาย เป็นดังนี้มาแต่
ดั้งเดิมในสมัยโบราณจริงๆ เมื่อไทยยังไม่รู้คำสังสกฤตแลบาลีสักคำ
เดียว เราก็คงมีชีวิตและสิ้นชีวิตกันแล้วแต่เหตุใดภาษาเราจึงไม่มีคำที่
แปลว่าชีวิตกันแล้ว แต่เหตุใดภาษาเราจึงไม่มีคำที่แปลว่าชีวิต จนต้อง
เอาคำแขกมาใช้ สิ่งซึ่งเดิมเราไม่รู้จัก แขกมาสอนให้เรารู้จัก เราจะ
ใช้คำแขกเพราะไม่มีคำของเราเองก็ตามที แต่ชีวิตนั้นเรารู้จักก่อนรู้จัก
แขก เหตุไฉนคำไทยของเราเองจึงไม่มี หรือจะมีแต่หากเราจะสืบ

แดนสงบ

มอบเงินจำนวน 100,000 บาทแก่ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนคร
สมทบสร้างโรงเรียนวัดด่าน ถนนเลียบบริมน้ำเจ้าพระยา กรุงเทพฯ ฯ
เมื่อ พ.ศ. 2512

นายหวอด คงเที่ยง

ชาติะ 29 มกราคม พ.ศ. 2425

มรณะ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2521

ถ่ายเมื่ออายุประมาณ 32 ปี

ถ่ายเมื่ออายุประมาณ 29 ปี

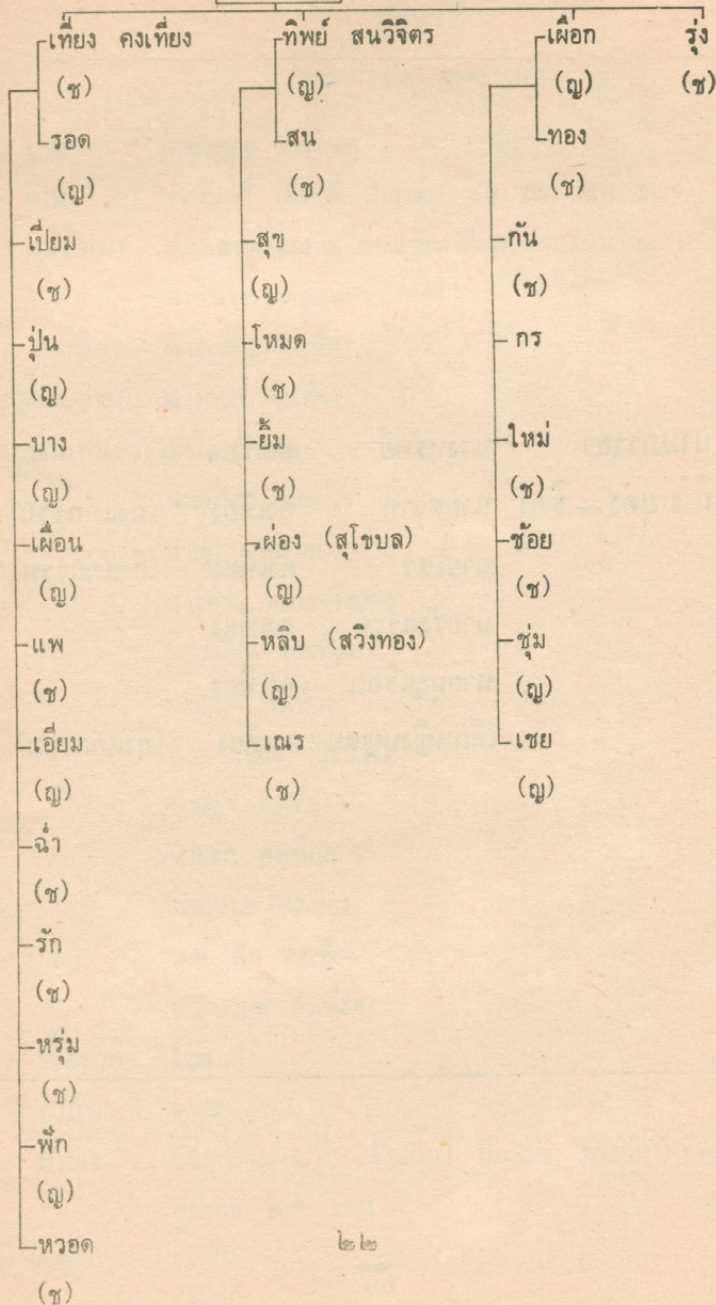
ประวัติ พ่อหวอด คงเที่ยง

นาม นายหวอด คงเที่ยง
 เกิด วันจันทร์ เดือนยี่ ปีมะเมีย ร.ศ. 101 พ.ศ. 2425
 ภูมิลำเนา บ้านเลขที่ 250 ก. ถนนรัชดาภิเษก ตำบลบางโพพวง อำเภอ
 ยานนาวา กรุงเทพมหานคร
 นามบิดา นายเที่ยง คงเที่ยง
 นามมารดา นางรอด คงเที่ยง
 นามพี่น้องร่วมบิดามารดา
 นายเปี่ยม เปี่ยมใจ
 นายปุ่น คงเที่ยง
 นางบาง พลับเจริญสุข
 นายเพื่อน คงเที่ยง
 นายแพ คงเที่ยง
 น.ส. เอี่ยม คงเที่ยง
 นายฉ่ำ คงเที่ยง
 นายรัก คงเที่ยง
 นายหุ้ม คงเที่ยง
 น.ส. พัก คงเที่ยง
 นายหวอด คงเที่ยง
 เชื้อชาติ ไทย
 ศาสนา พุทธ
 มรณะ วันศุกร์ขึ้น 5 ค่ำ เดือน 11 ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ 6 เดือน
 ตุลาคม พ.ศ. 2521
 อายุ 96 ปี

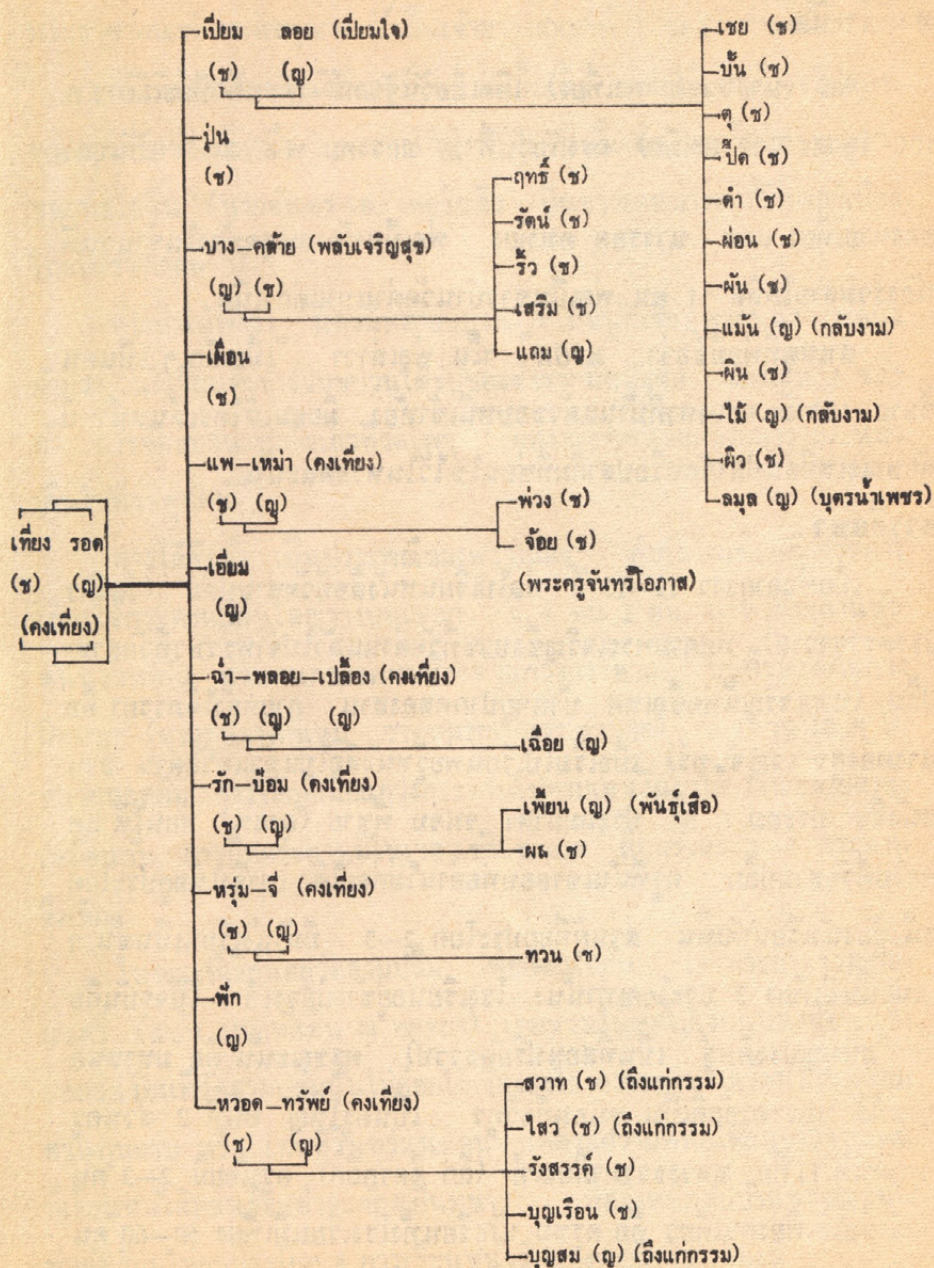
นามภรรยา	นางทรัพย์	คงเที่ยง	
นามบุตร — ธิดา	นายสวาท	คงเที่ยง	(ถึงแก่กรรม)
	นายไสว	คงเที่ยง	(ถึงแก่กรรม)
	นายรังสรรค์	คงเที่ยง	
	นายบุญเรือน	คงเที่ยง	
	เด็กหญิงบุญสม	คงเที่ยง	(ถึงแก่กรรม)

วงศ์คณาญาติ

คอง + ห้อง (ทวด)

วงศ์ตระกูล คงเที่ยง

เรื่องของพ่อ

ชาติกำเนิด

พ่อ (นายหวอด คงเที่ยง) เกิดเมื่อวันจันทร์ เดือนยี่ ปีมะเมีย ร.ศ. 101 (ชาตะ 2๗2 มะเมีย) ตรงกับวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2425 เป็นบุตร
6

ของนายเที่ยง และ นางรอด คงเที่ยง พ่อเป็นน้องคนสุดท้องในจำนวนพี่น้องร่วมสายโลหิต 11 คน พ่อเป็นชาวบ้านวัดด่านมาแต่กำเนิด

สาเหตุที่พ่อมีชื่อว่า “หวอด” นั้น พ่อเล่าว่า “เมื่อเล็ก ๆ เป็นคนขี้อาย เวลาแม่แขกมาหาที่บ้านแล้วชอบหนีเข้าห้อง มียอมให้ใครเห็นหน้า มีลักษณะเหมือนปลากัดหรือปลากิมที่ซ่อนไข่ไว้ในหวอดฉะนั้น

การศึกษา

เมื่อพ่ออายุราว 12—13 ปี พ่อไปเรียนหนังสือที่วัดสามปลื้ม (วัดจักรวรรดิราชาวาส) พ่อตามพระเจริญซึ่งบวชที่วัดด่านแล้วไปจำพรรษาที่วัดสามปลื้ม (นายเจริญนี้พ่อชื่อเทศ บ้านอยู่ปากคลองสาน ภายหลังได้ภรรยา คือ นางทองสุข เวณจันทร์) เมื่อเริ่มไปเรียนพ่อรู้หนังสือไปแล้วแต่วัดด่าน อ่านหนังสือ ประถม ก กา ประถมมาลา จนจบ พี่ชาย (ลุงแพ) สอนให้ แต่พอไปที่วัดสามปลื้ม ครูที่นั่นเขาสอบพ่ออ่านไม่ค่อยได้ เขาจึงให้อยู่ประโยคหนึ่งต้องนั่งเรียนกับพื้น ส่วนผู้ที่อยู่ประโยค 2—3 มีม้านั่งเรียนเป็นชั้น ๆ (สมัยนั้นมีเพียง 3 ประโยคเท่านั้น) โรงเรียนอยู่ข้างบ่อจระเข้ (ปัจจุบันคือโรงเรียนบุญประดิษฐ์ เป็นที่สอนปริยัติธรรม) ครูขณะนั้น คือ มหาหน่อ ต่อมาได้รับบรรดาศักดิ์เป็น ขุนอนุกิจวิฑูร เป็นครูใหญ่ คนที่ 2 ส่วนครูใหญ่คนที่ 1 คือ หลวงธรรมาภิรมย์ (เถิก จิตรกรเถิก) ครุณ้อยมี 2—3 คน พ่อจำชื่อได้เพียงคนเดียว คือ ครูชม นักเรียนทั้งโรงเรียนมีเพียง 50—60 คน

เท่านั้น เจ้าอาวาสขณะนั้น คือ ท่านเจ้ามา ซึ่งต่อมาได้รับเลื่อนขั้นเป็น
พระราชาคณะที่สมเด็จพระพุทธาจารย์เป็นเจ้าอาวาสองค์ที่ 7 ของวัดสามปลื้ม

ครั้งที่พ่อเรียนหนังสืออยู่ที่วัดสามปลื้มนั้น พ่อได้เริ่มเดินขบวนแห่
พระยาโล่ชิงช้าครั้งหนึ่ง พระยาโล่ชิงช้าในครั้งนั้น คือ พลเรือโท พระยา-
ชลยุทธโยธิน (นายอองเตอ เอ. เดอริชลิว เป็นชาวเดนมาร์ก เข้ามาอยู่เมือง
ไทยในรัชกาลที่ 5)

พ่อเล่าให้ฟังว่า “แถวนี้มีหลายขบวน ที่เป็นนักเรียนพวกหนึ่ง พ่อหนุ่ม
ผ้าม่วง นักเรียนที่เข้าร่วมขบวนได้รับของข้าววักมีหนังสือ และเงิน 1 สลึง
ด้วย การจัดขบวนเริ่มตั้งแต่ที่วัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม) แล้ว
เดินไปที่วัดสุทัศน์”

การโล่ชิงช้า เป็นประเพณีของพราหมณ์ ทำกันในเดือนยี่ วิธีการ
โล่จะใช้กระดานแผ่นใหญ่วางบนเชือก มี 4 คน 2 คน นั่งหัวกระดานหัน
หน้าเข้าหากัน ส่วนคนกลางพนมมือแล้วแกว่งกระดาน บนศีรษะคนแกว่ง
มีหมวก (ตามรูปภาพที่เห็น วาดหมวกเป็นรูปหัวนาค) พ่อว่าเวลาโล่ ๆ ไป
หมวกหลุดก็มี การโล่ยุติเมื่อแกว่งกระดานไปคาบเอาเงินมาได้ เงินหลายตำลึง
เหมือนกัน การถีบกระดานมีในเวลาเช้าและเย็น ถีบครั้งละ 3—4 กระดาน
จึงเลิก

ในขณะที่เรียนอยู่วัดสามปลื้ม พ่อเคยพบกับ เจ้าพระยาบรมมศักดิ์
มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) เคยชวนให้พ่อไปเรียนหนังสือ เขา
บอกว่าเรียนที่วัดสามปลื้มนั้นไม่ค่อยได้เรื่องอะไร คงจะชวนไปเรียนที่โรงเรียน
สวนกุหลาบ หรือ เทพศิรินทร์แน่นอน แต่ด้วยความที่พ่อได้ยินข่าวว่า “คน
ที่เรียนหนังสือสำเร็จแล้วจะต้องเป็นทหาร” พ่อจึงหนีกลับบ้านซึ่งขณะนั้น
พ่อยังเรียนไม่จบประโยค 3 การเรียนหนังสือของพ่อก็ยุติลงเพียงนี้

ครองเพศบรรพชิต

พ่อบวชเมื่ออายุได้ 29 ปี โดยบวชที่วัดดึก (วัดชัยชนะสงคราม) มีอาจารย์เกิด เป็นอุปัชฌาย์ แล้วมาจำพรรษาที่วัดด่าน ในขณะนั้นสมภารอ่อง เป็นพระอธิการก่อนบวชพ่ออ่านหนังสือได้แคล่วคล่องทีเดียว ท่านท่องเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน ปาฏิโมกข์จบหมดมาแต่บ้าน สำหรับปาฏิโมกข์นั้นท่านท่องอยู่ 3 เดือน จึงจบ พอมาบวชก็สบายมิได้ท่องอีกเลย เพียงแต่มาตรวจทานจากพระที่วัดด่าน เท่านั้น

เมื่อท่านเป็นพระท่านหัดเทศน์กัณฑ์ कुमार และหัดสวดคฤหัสถ์ โดยมีพระภิกษุณิลเป็นผู้หัดสวดคฤหัสถ์ให้

พ่อบอกว่า “ท่านบวชพระแล้วเพลินไม่อยากจะสึกเลย แต่จำเป็นเพราะพี่สาว (ป้าเอี่ยม) เป็นโรคท้องมานถึงแก่กรรมลง ไม่มีใครอยู่กับแม่ จึงลาสึกออกมา”

พ่อบวชอยู่ 3 พรรษา สึกเมื่ออายุประมาณ 32 ปี

อาชีพ

หลังจากที่พ่อสึกมาได้ 2 ปี พ่อก็แต่งงานกับแม่ (นางทรัพย์ คงเที่ยง) พ่อยึดอาชีพทำสวน พ่อเป็นคนแข็งแรงมาก ท่านบอกว่าขึ้นมะพร้าวพักหนึ่ง 25 ตัน จึงหยุด ขึ้นพะองห่อลาไยตั้งแต่เช้าจนค่ำ พักกินข้าวเพียง 30 นาที เท่านั้นท่านทำงานเก่งจริงๆ สมัยนั้นมีการเย็บกระแซง แผ่นเล็กๆ ขายขนาดกว้าง 3 ฟุต ยาว 5 ฟุต พ่อเย็บคืนหนึ่งได้ถึง 100 ผืน นำเอาไปขายในกรุงเทพฯ ผู้ที่ซื้อส่วนมากนำกระแซงไปใช้ประโยชน์ในการบุท้องเรือ บรรทุกเกลือและข้าว

ผลจากการขายกระแซงนี้เอง เมื่อท่านผ่านโรงพิมพ์วัดเกาะ (ปัจจุบันคือวัดสัมพันธวงศ์) จึงซื้อหนังสือจักร์ๆ วงศ์ๆ มาอ่าน เช่น กายเพชร

แก้วหน้าม้า โคบุตร ฯลฯ พอมืดก็อ่านหนังสือกัน (ขณะนั้นไม่มี วิทยุ โทรทัศน์ สำหรับจะฟังดู ดังนั้นการอ่านหนังสือจึงเป็นเครื่องบันเทิงชนิดหนึ่ง)

เมื่อมีเวลาว่างจากการทำสวนหรือเย็บกระแซง ตอนกลางคืน พ่อจะทอดแหได้กุ้งได้ปลามาขาย ราคาในขณะนั้นกุ้งก้ามกรามร้อยละ 2.50 บาท ถึง 3 บาทเท่านั้น

พอถึงหน้านา ในราวเดือนพฤษภาคม พ่อจะไปทำนาที่ทับยาว และที่หนองจอก ซึ่งเป็นที่นาของพ่อเอง พ่อเล่าว่าต้องดำข้าวขาย ข้าวในขณะนั้นราคาเกวียนละ 40 บาท

พ่อสวดคฤหัส ได้เก่งมาก ที่เล่นกันอยู่มี

- 1) นายฉุย พันธูชา
- 2) นายพุ่ม
- 3) นายหวอด คงเที่ยง (พ่อ)
- 4) หมอเจริญ เอี่ยมสด

พ่อเป็นแม่คู่ เพราะร้องรำได้ไพเราะ ท่านอวดเสียงของท่านเสมอว่าท่านมีแก้วเสียง เมื่อท่านอายุประมาณ 60 ปี จึงออกทำขวัญนาทั่วไ้ไป กับนายอ่อน ยังยืนไม่ได้คิดเงินทองอะไร เพื่อเป็นการกุศลและอยากสนุกสนานเท่านั้น ท่านเล่าว่า “ได้ส่งเคราะห์คนไปประมาณ 4—5 ร้อยคน” และที่ท่านภูมิใจมากที่สุด คือเมื่อมีคนชมว่าท่านเสียงดี

กีฬาที่ชอบ

พ่อชอบเล่นตะกร้อ โดยเฉพาะตะกร้อวงเล็ก พ่อเล่นได้เป็นเยี่ยม (ตอนนั้นยังไม่มีตะกร้อลอดบ่วงเหมือนเดี๋ยวนี้) ลูกหลังท่านเล่นได้สวยงามมาก เตะแต่ละครั้ง ลูกพุ่งมาข้างหน้าทุกที เพราะเมื่อท่านเป็นพระ ท่าน

ฝึกกับกำแพงโบสถ์ทุกวันนั่นเอง (สมัยนั้นพระภิกษุไม่ค่อยเคร่งครัดพระวินัยนัก พระเล่นตะกร้อได้ พายเรือแข่งก็ได้)

ท่านมีเพื่อนชาวพระประแดงหลายคน บางทีเล่นเพลินมิดจึงกลับบ้าน ขำพเจ้านั่งคอยจนเบื่อ แม่ก็จะพูดเสมอว่า “ถ้าพ่อไม่สบาย ไม่ต้องตมยาอะไรหรอก ตมตะกร้อกินแทนยาก็หาย”

พ่อเล่นตะกร้อไม่ต้องเสียเงินเสียทองซื้อ ท่านसानเองสวยมาก บางทีแจกจ่ายให้เพื่อนฝูงเสียด้วย ท่านเลิกเล่นเมื่ออายุประมาณ 60 ปีเศษ เพราะตามัว มองลูกตะกร้อไม่ค่อยเห็น

คุณงามความดี

พ่อยึดมั่นในพระพุทธศาสนาตลอดชีวิต ท่านมีจิตศรัทธาสรางถาวรวัตถุ ให้แก่พระอารามหลายแห่ง ที่เห็นชัดเจนก็คือ ชุ่มประตูประอุโบสถวัดด่าน วัดคลองใหม่ วัดคลองภูมิ

ด้านการศึกษาสำหรับกุลบุตรกุลธิดา นั้น ท่านก็สนใจได้บริจาคเงิน 1 แสนบาทสมทบกับทางราชการ สร้างอาคารเรียนแบบ 007 ให้กับโรงเรียนวัดด่าน เขตยานนาวา 1 หลัง ท่านภูมิใจมาก

ถึงแม้ท่านจะไม่ได้สร้างถาวรวัตถุที่ใหญ่โตเป็นชั้นเป็นอัน แต่ท่านก็สร้างทุกอย่างให้แก่พระศาสนา ตั้งแต่ ม้อง ระฆัง จนกระทั้งนาฬิกา ท่านไม่ปฏิเสธในการบริจาคทรัพย์เพื่อบำรุงศาสนา ส่วนจะมากน้อย แล้วแต่ศรัทธาของท่าน

ในบั้นปลายของชีวิต ท่านไปไหนมาไหนไกลๆ ไม่ค่อยไหวแล้วท่านใช้เวลาส่วนหนึ่งประมาณ 4—5 นาที หลังจากสวดมนต์ไหว้พระตอนค่ำแล้วนั่งสมาธิ

จะเป็นด้วยเหตุนี้กระมัง ทำให้ท่านไม่มีอาการหลงใหล เหมือนคน
แก่ทั่วๆ ไป จนท่านสิ้นชีวิตไป

มรณะ

6⁵ 11 ปีมะเมีย ตรงกับวันที่ 6 ตุลาคม 2521 รวมอายุได้ 95 ปี 8
เดือน 14 วัน

คติเตือนใจ

คำสอนที่พ่อย่าเตือนข้าพเจ้าเสมอมา ก็คือ “ให้ขยันทำงาน” ท่านเคย
บอกว่า “กูทำงานมาเหง้ออกเป็นไทรกระเทียมเห็นจะได้กระมัง”

การอดออมและเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นเป็นคุณสมบัติอันเลิศของท่าน เห็น
ลูกๆ ซื่ออะไรกินมากเกินไป ท่านจะบ่นว่า “กินไม่รู้จักกิน ก็ยากจนได้
เหมือนกันนะลูก” และที่ฟังใจไม่ลืมเลยแม้ขณะนี้เมื่อคิดถึงพ่อที่ไร ก็ได้
ยินเสียงพ่อแว่วอยู่ในโสตของข้าพเจ้าตลอดเวลาก็คือ

“อะไรควรก็ควร อะไรไม่ควรก็อย่าควรนะลูก”

พ่อเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีเลิศ ไม่รู้จักคำว่าเจ็บป่วยเลย โรงพยาบาลไม่
เคยได้รับใช้ท่านตลอดชีวิต เคล็ดลับหนึ่งที่ทำให้สุขภาพของพ่อดีมาตลอด
เห็นจะเป็นเรื่องการออกกำลังกายทุกวัน

วิธีการออกกำลังกายของท่านก็คือ ดายหญ้า ลอกท้องร้องสวน เมื่อ
ท่านอายุเลย 80 ปียกพลัวไม่ไหวแล้ว ท่านก็ใช้มือโกยเลน เปะข้างท้องร้อง
ทุกวัน แม้อีก 10 วันจะถึงแก่กรรมยังอุตส่าห์นั่งลับมิดได้

ในวาระสุดท้ายของชีวิต ท่านมิได้เจ็บไข้ได้ป่วยแต่ประการใด เป็น
แต่ทำบวม ข้าพเจ้าพาไปหาหมอกินยา แต่อาหารนั้นท่านรับประทานไม่ได้
ระยะหลังก็ทิ้งอาหารไปประมาณ 6—7 วัน ได้แต่นอนหลับตาตลอดทั้งวัน ใคร

ไปใครมาจำเสียงได้มีสติอยู่จนลมหายใจสุดท้าย โดยมีให้ลูกหลานยากลำบาก
อดตาหลับขับตานอนพยาบาลเลย ในวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2521 เวลาประ-
มาณ 15.30 น. ท่านก็ได้จากไป อายุท่านย่างเข้าปีที่ 96 พอดี

ข้าพเจ้าไม่มีวันลืม ลำน้าสวดศพที่พ่อร้องให้ฟังเหมือนจะลาลูก
หลานว่า

อนิจจาจนสาจนปางค์แก้ว
ขอลาแล้วแก้วตายอดยาหยี
แสนเสียดายพุ่มพวงดวงชีวิ
จะร้างศรีเสาวภาคย์ไปจากกัน
โอดอรกรักสรวนิจาเอ๋ย
เมื่อไรเลยจะกลับมารับขวัญ
พี่ครองจิตพิสวาทไม้ขาดวัน
พี่หมายมั่นผูกใจอาลัยเลย

อุทุมมา เจว ทพิทุทา จ สพเพ มจุปรายนา

“ทั้งคนมี ทั้งคนจน ล้วนมีความตายเป็นเบื้องหน้า”

สพพิ เกทปริยนตฺ เอว มจุจัน ชีวติ

“ชีวิตของสัตว์เหมือนภาชนะดิน ซึ่งล้วนมีความสลายเป็นที่สุด”

นายรังสรรค์ คงเพ็ญ

แต่คุณปู่ของหลาน

หลานได้ทราบข่าวการจากไปอย่างสงบของคุณปู่ในขณะที่หลานอยู่ต่างแดน ทันทีกที่ทราบข่าวร้ายหลานมีความรู้สึกเหมือนว่าได้ขาดร่มโพธิ์ทองของชีวิตไปแล้ว อยากจะกลับมากราบศพคุณปู่ด้วยตนเอง อยากเห็นคุณปู่เป็นครั้งสุดท้าย แต่ก็ตั้งใจเป็นที่สุดเพราะอยู่ไกลเกินกว่าที่จะมาได้ ได้ทำเพียงแต่ส่งใจมากราบคุณปู่เท่านั้น ตลอดเวลาที่ผ่านมา คุณปู่เป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนแนะนำค้ำคองเตือนและชี้แนวทางให้หลานได้ประพฤติปฏิบัติชอบ สิ่งต่างๆ เหล่านี้หลานได้จดจำไว้เป็นอย่างดี ตั้งแต่เยาว์วัยจนถึงปัจจุบันนี้เมื่อมีผู้ถามหลานว่าเป็นลูกเต้าเหล่าใคร หลานจะตอบเขาด้วยความพากพุ่มใจว่าเป็น “ลูกพ่อหวาด หลานปู่หวอด” ซึ่งผู้ถามทุกคนก็จะรู้จักตัวว่าเป็นใคร ด้วยเหตุที่หลานไม่ค่อยได้อยู่ในถิ่นกำเนิดมากนัก หลานจึงต้องอาศัยบารมีและคุณงามความดีของคุณปู่ที่สร้างสมไว้เป็นเครื่องแนะนำและแสดงตัวของหลาน คุณงามความดีของคุณปู่เป็นสิ่งที่ประจักษ์แก่ลูกหลานและญาติมิตรโดยทั่วไป ซึ่งนับได้ว่า นอกเหนือจาก “การเป็นนักร้องเสียงดีประจำตำบลแล้ว” คุณปู่ยังนับเป็น “ประชาชนตัวอย่างของตำบล” อีกด้วย ในด้านการทำบุญคุณปู่เป็นผู้หนึ่งซึ่งมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่งและได้ทำนุบำรุงปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุต่างๆ ไว้มากมาย ดังจะเห็นได้ว่านามสกุล “คงเที่ยง” มีปรากฏจารึกอยู่ตามวัดวาอารามโดยทั่วไป ไม่เพียงแต่ในด้านศาสนาคุณปู่ยังเป็นผู้หนึ่งซึ่งได้บำเพ็ญตนเพื่อสาธารณประโยชน์อื่น อาทิ เช่น ได้จัดสร้างอาคารเรียน ซึ่งนับว่าเป็นวิทยาทานอันสูงส่งทีเดียว คุณงามความดีของคุณปู่นี้มีมากมายเหลือคณานับ หลานไม่สามารถจะบรรยายออกมาเป็นตัวอักษรได้หมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนตัวของหลาน เมื่อก่อนนั้น เมื่อขาดคุณพ่อ หลานก็ยังมิเคยคิดถึงคุณปู่ แต่มาบัดนี้ หลานขาดทั้งคุณพ่อและคุณปู่ ทั้งๆ ที่หลานรู้ดี

ว่าสิ่งต่างๆ เป็นกฎของธรรมชาติ แต่ทว่าผู้มีพระคุณของหลานทั้งสอง ก็จากไปโดยที่หลานยังไม่มีโอกาสตอบสนองพระคุณเลย คุณปู่ได้ พร่ำเตือนหลานอยู่เสมอว่าให้พยายามศึกษาเล่าเรียนให้มากที่สุด ซึ่งก็เป็นความประสงค์ของหลานอยู่แล้วและก็เป็นทางหนึ่งที่หลานจะได้ทดแทนพระคุณของคุณปู่ได้ ในฐานะที่หลานเป็นผู้หนึ่งในตระกูล “คงเทียง” ดังนั้นหลานจะพยายามทำทุกอย่างเพื่อชื่อเสียงเกียรติยศของวงศ์ตระกูลอันเป็นที่รักยิ่งของคุณปู่ถึงแม้ว่าคุณปู่จะจากหลานไปอย่างไม่มีวันกลับ แต่คุณปู่ก็กลับไปเพียงแต่ร่างเท่านั้น คุณปู่ยังอยู่กับหลานตลอดไป ดังนั้นขอให้ดวงวิญญาณของคุณปู่จงรับรู้ไว้ด้วยว่า หลานเป็นผู้หนึ่งที่จะดำรงวงศ์ตระกูลของปู่ไว้ หลานเชื่อว่าคุณงามความดีที่คุณปู่ได้สร้างสมไว้ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นั้น จะเป็นนาวาที่จะพาคุณปู่ไปสู่สรวงสวรรค์ และหากการกระทำใด ๆ ของหลานจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมบ้างแล้วไซ้ หลานขออุทิศส่วนกุศลต่างๆ อันพึงมีพึงได้นั้นให้แก่คุณปู่ของหลานสืบไป

นับแต่บัดนี้ไป แม้แต่ร่างของคุณปู่หลานก็ไม่ได้เห็นอีกแล้ว คงมีแต่คุณธรรมคำสั่งสอนที่คุณปู่ได้มอบไว้ให้เท่านั้น ขอให้คุณปู่จงไปสู่สุคติภพ และหากว่าคุณปู่มีญาณพอที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ ขอให้โปรดรับรู้ด้วยว่า “หลานรักคุณปู่”

จากหลานและเหลนของคุณปู่

ดร. สมศักดิ์—สุกัญญา คงเทียง

เด็กหญิงบุญสวัสดิ์ คงเทียง

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

20 กุมภาพันธ์ 2523

แด่พ่อผู้มีพระคุณของลูก

ตั้งแต่ลูกจำความได้ พ่อได้ให้ความรัก ความเมตตาแก่ลูกเสมอมา ได้สนับสนุนให้การศึกษาล่าเรียนแก่ลูก จนลูกสามารถนำความรู้นั้นมาใช้ประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ และพ่อยังได้อบรม ปร่ำสอน ลูกอันเป็นแนวทางให้ลูกได้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม มีความสงบสุขตามควรแก่อัตภาพแม้เมื่อลูกเติบโตเป็นผู้ใหญ่ มีครอบครัวแล้ว เวลาลูกมาราบเท้าเยี่ยมเยียนพ่อ พ่อก็ยังให้ความรักและเมตตาอยู่เช่นเดิม พ่อมักจะกล่าวกับลูกเป็นประจำว่า พ่อคิดถึงลูกเหลือเกิน ถ้าเห็นไม่มาหานาน ๆ ก็เป็นห่วงเกรงจะเจ็บป่วย และจะต้องถามถึงทุกข์สุขในครอบครัวของลูกอย่างห่วงใยอยู่เสมอ ถ้าทราบว่าเป็นสุขดี ท่านก็พลอยสบายใจด้วย พระคุณนี้จะจารึกอยู่ในดวงใจลูกมิรู้ลืม

พ่อเป็นผู้มีบุญอย่างหนึ่งที่ท่านเป็นผู้มีสุขภาพดี ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน และมีความจำเริญยามดีมาก แม้กระทั่งอายุของท่านจะเกิน 90 ปีไปแล้วก็ตาม เวลาลูกไปเยี่ยมเยียนพ่อ พ่อยังเล่าถึงความหลัง ยังจำบุคคลและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างแม่นยำ แม้เมื่อใกล้จะสิ้นบุญ อายุท่านถึง 96 ปี แต่ท่านก็ยังมึสติดี ไม่หลงลืม เพราะท่านไม่ได้เจ็บป่วย เพียงแต่สังขารร่วงโรยไปตามวัย และอวัยวะต่าง ๆ ก็อ่อนเพลีย หมดยุคกำลังที่จะทำหน้าที่ได้ตามปกติ เหมือนผลไม้ที่สุกงอมและร่วงหล่นไปตามวาระเท่านั้น

เมื่อพ่อได้มาจากไปเช่นนี้ จึงยังความอาลัยรักให้แก่ลูกเป็นอย่างยิ่ง แต่เมื่อมาคำนึงถึงกฎธรรมดาสงสารของชีวิตว่า ทุกชีวิตเมื่อเกิดมาก็ต้องดับสูญไปทุกรูปนาม ก็ทำให้ลูกค่อยคลายความอาลัยลงไปได้บ้าง ขอให้กรรมดีที่พ่อได้

กระทำไว้ในภพนี้ และกุศลผลบุญที่บรรดาอุก หลาน ญาติมิตร ได้ร่วมกัน
กระทำมาตั้งแต่ต้นจนบัดนี้ จงเป็นผลส่งให้ วิญญาณของพ่อไปสู่สุคติในภพ
หน้าเทอญ

จากลูก

ศรีบุญเรือง บุญแจ

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เรารู้สึกดีที่ท่านทั้งหลายให้รู้ สังขาร
ทั้งหลายมีความเสื่อมความฉิบหายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวง
อันเป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด

ปัจฉิมโอวาท

ปัสส จิตตกตัม พิมพ์

อรุณ บันดาลดี

อาตุร พุทธกปโป

ขสส นตถิ ธวัช

จงรูปร่างกายที่ว่างสบายนั้นเกิด

เต็มไปด้วยแผล สร้างขึ้นด้วยกระดูก

เต็มด้วยโรค มากด้วยความครุ่นคิดปรารถนา

หาความยั่งยืนถาวรมิได้

จากพุทธวจนะในธรรมบท

บุญสม คงเทียง

อาลัยปู่

วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2521 เวลาประมาณบ่าย 3 โมงเย็น เป็นวันที่หลานมีอาจลืมเลือนได้เลยตลอดชั่วชีวิตนี้คือวันจากไปอย่างไม่มีวันกลับของปู่ ซึ่งนำความเศร้าโศกมาสู่หลานอย่างยิ่งยวด ตั้งแต่หลานจำความได้จนกระทั่งมีครอบครัว หลานไม่เคยจากปู่ไปไหนนาน ๆ เลย เรียกได้ว่าอยู่ใกล้ชิดตลอดมา และแล้วเราก็ต้องมาจากกันอันเป็นนิรันดร์

ปู่ได้เป็นตัวอย่างอันดีงามในด้านการครองชีวิต ในการทำมาหากินความอดทน ขยันขันแข็ง ไม่เอาเปรียบใคร เคยแต่เสียเปรียบตลอดมา แต่ปู่ก็ไม่เคยโกรธแค้นใครเลย ยึดมั่นอยู่ในศีลธรรมและคุณธรรมอันดีงาม ปู่สั่งสอนให้ลูกหลานทุกคนประหยัด ปู่เคยพูดเสมอ ๆ ว่า “ที่ปู่ร่ำรวยทุกวันนี้ เพราะการประหยัด ซื่อสัตย์ ขยันอดทน” หลานยังจดจำคำนี้ได้ และพยายามประพฤติปฏิบัติ แม้ว่าจะไม่ได้ อย่างปู่ แต่ก็มีส่วนหนึ่งฝังแน่นอยู่ในความรู้สึกนึกคิดตลอดมาและจะตลอดไปจนชั่วชีวิต

หลานอยากเขียนถึงปู่มาก ๆ แต่ต้นใจบอกไม่ถูก หลานขอกราบดวงวิญญาณของปู่ด้วยความเคารพอย่างสูง บุญกุศลอันใดที่หลานได้เคยบำเพ็ญมา หลานขออุทิศบุญกุศลอันนั้นให้แด่ปู่ ของเป็นพลวับจ้าย นำดวงวิญญาณของปู่ไปสู่สุขคติภพด้วยเทอญ

ศิวาพร คงเที่ยง

อนิจจา วตสงขารา อุปาทวยธมฺมิโน

อุปตฺตชิตฺวา นิรุชฌนฺติ เตสงฺวุปสโม สุโข

สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง เกิดขึ้นแล้วย่อมดับไป เมื่อปราศจาก
วิญญาณอันทั้งเสียแล้ว ความระบับแห่งสังขารทั้งหลายย่อมเป็นสุข

สารบาณ

ทำขวัญโกนจุก งานเซลยศักดิ์	หน้า ๓๕
ทำขวัญโกนจุก งานหลวง	„ ๔๘
ทำขวัญนาค เซลยศักดิ์	„ ๕๖
ทำขวัญนาคหลวง	„ ๖๘
ทำขวัญป้าวสาว	„ ๗๔
ทำขวัญทารก	„ ๘๑
ทำขวัญช้าง	„ ๘๕
ทำขวัญกระบือ	„ ๘๘
ทำขวัญเสา	„ ๙๑
ทำขวัญข้าว	„ ๑๐๐
ทำขวัญนา	„ ๑๐๔

ทำขวัญโกนจุก งานเขลยศักดิ์

ลา •

๑ โอกาส วันพฤหัสบดี สิริสา นเรนท์ ตั้งข้าพเจ้าขอน้อมเศียรเกล้า
ลงถวายด้วยกายวาจิมโนนบ เคารพคุณพระศรีรัตนตรัยทั้งสามอัน
ประเสริฐ หนึ่งข้าขอนบคุณท่านผู้ประกอบเกิดคือบิดาแลมารดา
หนึ่งข้าขอนบพระคุณท่านผู้สั่งสอนคือพระอุปัชฌาย์แลอาจารย์ หนึ่ง
ข้าขอถวายนมัสการเทพพรหมินทร์ อินทริศวรแลนารายณ์ แล
เทพยดาเจ้าทั้งหลาย ประจำจักรวาล ข้าพเจ้าขอแสดงมงคลพิธี
ทำขวัญจุก ขอให้ในราศย์ทุกซ์ทุกประการ จงมีศิริสวัสดิ์แก่ท่าน
เจ้าของงานแลตัวเจ้า ผู้ปลงจุกออกจากเกล้าในวันนี้ ฯ

๒ ศรีศรีสวัสดิ์บรรพิตพัฒน์อันประเสริฐ วารนี้เป็นที่เลิศศุภวาร
ท่านจึงทำมงคลการจุกพิธี แห่งกุมารกุมารีนันเจริญวัย ตามโฉลกโชค
พิชัยมงคล จึงหาผู้รู้มาอวยผลประสาทพรแล้วสอนสั่ง พ่อและแม่
จงตั้งโสทสวณาการ ตามโอวาทสุนทรสารสุภาษิตส่วนฆราวาส โดย
บุราณราชประเพณี จงตั้งกตัญญูทเวทไวัเหนือเศศ อันว่าคุณของ
พระบิดุเรศแลมารดา ยิ่งกว่าดินฟ้าแลสาครอันลึกถัน เกิมสัถ์
จะมาปฏิสนธิในครรภ์ภักพัสสวสมาตุครโรทร ยุติตั้งขึ้นเป็นก้อน
ขึ้นมั่งสา แล้วแตกปัญจสาขานี้ในนั้น พระมารดาว่าทั้งครรภ์ขึ้น
อ่อน ๆ สู้อุปถัมภกอุทรมิให้กระทบกระทั่ง จะยืนเดินนอนนั่งก็ค่อย

ประคั้น ครั้นว่าจะรับประทานอาหารกินก็มีให้เผื่อครั้น กลัวว่าทารก
 ในอุทรจะเวทนา สู้ถนอมคัพภามีได้ประมาท จนถ้วนกำหนดกตมาต
 ได้สืบเดือน ทารกก็นกลาเคลื่อนออกจากครรภ์ คู่ผ่องพักตร์ผิวพรรณ
 พร้อมลักขณา แม้ก็ยังแสนเสน่หาในทารก ถนอมแอบแนบออกก
 ให้นอน ให้รับประทานดิ้นประโยธรรแลข้าวน้ำ สู้ลำบากทราครำ
 ปล้ำปลัก ความแสนเสน่หารักในบุตริแลบุตรา อุ้มใส่เปลห่มเข้าให้
 นอนนาน พระแม่เจ้าเผื่ออภิบาลไม่เบื้อหน่าย ครั้นลูกรักหญิงชายคั้น
 นิทรา ประคองแอบกับอุรามีให้เจ้าร้องกราง อุ้มจากอุ้มสู่อ่างให้
 อาบน้ำ ทุกวันคืนเข้าค่ำไม่ขาดสาย ชมันแบ้แต่งละลายขโลมทา
 ให้ผ่องผิวสุนทราเจริญวัย หาฤกษ์ดีโกนผมไฟต้องตามวัน กรบ
 สามเดือนให้โกนกันไว้กระหม่อม แต่กุมารเยาว์ย่อมจนเติบโตใหญ่แล้ว
 เกลักรักจักไรไว้จุจ่อม กระหมวกมุ่นให้ละม่อมเป็นมณฑล บักป็น
 ชันทองสุกสี ลงยาราชาวดีประทับพลอย ถ้าเห็นผมบางพางจะน้อย
 ไม่สมหน้า ขอเอาผมลูกผู้ที่มีเหล่าซามาทำช่อง ให้สมงามตามทำนอง
 รับควงหน้า ครั้นเจริญวัยวัฒนาตามกำหนด เป็นบุตรมียศโกนสืบเอ็ด
 แม้นบุตราชันษาเสร็จครบสิบสาม โกนสืบห้าก็ไม่ห้ามด้วยเป็นชาย
 ครั้นท่านกำหนดกฏหมายไม่กลาเคลื่อน ครบปีดีปีเดือนตามโบราณ
 จึงให้หาโหราพฤฒาจารย์ให้ฤกษ์ภา ปีคือเว้นชันษาให้ค้องกัน ตาม
 โฉลกโชคชั้นโหราสาสตร์ จึงบอกบรรดาคนญาติทั้งสองฝ่าย คุณย่า
 คุณตาคุณยายเล่าน้ำ ทั้งหม่อมลุงหม่อมอาสันทั้งหมต บอก

กำหนดคืนคืนวัน ตามสำคัญให้มั่นคง อารธนาพระภิกษุสงฆ์มาสวด
พระพุทธรณ์ในวันพิชัยมงคลพิธีการ พร้อมทั้งพฤตอาจารย์แลโหรา
ทั้งพงศ์พันธุ์บรรดาท่านผู้เฒ่า ช่วยเจริญจากออกจากเกล้าในวันนี้ ฯ
ให้ลั่นมือ ขึ้นสามที ให้ร้องเออชัย ฯ

ลา ๒

๑ ศรีศรีสิทธิเทโชชัย เป็นมหรสพใหม่หตุฤกษ์ ฝ่ายสตรี
เอิกเกริกตระเตรียมการ จัดแจงของควาหวานสรรพโภชนานาน บุรุษ
เร่เร่จกซึ่งเคหาทว ๑๒ บ้านช่อง เปิดฝาประจันห้องออกเสียนอกชาน
กลั้ว ผัวขาววิลาศคาดเพดานผูกม่านวง กระจกกระจ่างวางประจง
ประจำเสา หน้าต่างติดกระจกเงากระจังซุ้ม ผ้าแดงตีกี่กลุมทุกเสาราย
เพดานก็แขวนโคมฉายอักษกลับห้อยร้อยระย้า แล้วก็แขวนพวงบวบผา
สุมาลัยแลสะอาก ช้างพื้นล่างปลุกเสกเสอลันโต พรหมอย่างใหญ่ซ้อน
อีกชั้น ไม้ไผ่ผูกพนักยาว ผัวขาวพันคู่พึงใจ ตั้งเตียงใหญ่ไว้ในนั้น
วางอัมพจันทร์เครื่องบูชา ล้วนเครื่องแก้วกะหลาป่าปากเลี่ยมทอง
ปักบวบผามาลากรองทุกช่องชั้น รายหม้อสำริดหิรัญสุวรรณรัตน์ ตั้ง
เป็นชนคุดูเรียบริ้อย มะกรูดฝักส้มป่อยลอยลงไป ใบเงินใบทองแทรก
หญ้าแพรกใส่ตามโบราณ มีตกรรไกรใส่พานสำริดรอง บักแ้วนทอง
เทียนติดแหว่น ใบพลูกะแนนชวคน้ำมันหอม ออกสะพรั่งพร้อม
บนเตียงพระ กระบี่ดาบวางระตะบันใดแก้ว เป็นถ้องแถวล้วนดาบ
ญี่ปุ่นคร่ำค้ำมทองดัก ปืนคร่ำจำหลักเป็นลายนอก ผูกทวนหอกปลดอก

ทองถม ขอคร่ำคร่ำมกลมนั้นไว้กลาง โล่ห์เขนผูกข้างเป็นคู่คู่ กริช
สำปาลหลังตรังกานูตำปอกนก ผักกะแหะแคะเป็นกนกกระหนาบครัน
พร้อมศัพท์สรรพาวุธตามสมมุติโบราณมา บ้างจัดเบญจาขึ้นนอกชาน
เที่ยวกราบไหว้อันนวนวนที่เป็นช้าง วัดต่างต่างมาหลายพวก ทำ
แหงหยวกกระคายแคงแซงสอตรง เอามะละกอผักทองมากองแคะ
ไป เป็นลายนอกคอกไม้ใบก้านไพล์พลิกแพลง ช่วยกันคิดอย่างวาง
แย่งล้วนอย่างดี เข้มخابเขียวสีม่วงแคงคำ ลายต่างต่างช่างกระทำ
ทัดถึงกัน ถ้วนทุกชั้นสะอาดตา พันเบญจาผ้าขาววง กุณาชมสมทรง
ทั้งสามชั้น เข่งก็ผูกพันเป็นรูปเขา เป็นกรวยโตรกชะโงกเง้าชะง่อนผา
แล้วก็เขียนเป็นลายศิลาสลัปสี่ เอาไม้ตัดอย่างคีมาวางเรียบตามระเบียบ
บรรพชา มีรูปโคกระทิงมหิงษาราชสีห์ กษสารถือหมีหมู่ละมั่งเม่น
กระแตกกระต่ายคู่เด่นไปตามกัน ครันจักรำราพันจะซ้ำที่ เหล่า
คุรีย่างคณตรีก็พร้อมกลาด ทั้งพิณพาทย์มโหรี ม้องใหญ่อย่างดี
ที่เสียงเพราะ ไม่บันเตาะว้แลแตรสังข์ เสริจพร้อมพรั่งทุกประการ
ครันสุริโยเชื่องโพนมมานด้วยอักษฎงค์ ท่านผู้มีวิสัยสักพาสงฆ์มานั่งที่
แก่งกุมารกุมารี่ที่จะปลงผม ด้วยเครื่องประดับอันอุดมทิเรกนัถ ใส่
เกี้ยวทองคำจำหลักปักปิ่นชั้น ใส่สร้อยสนสวมคอทรวง จักก้นดวง
พลอยประดับ ทองบางตะพานบานพับผูกกันแขน สลักลวดลาย
เล่นแลละไม สามะโลใส่ปะวะหล้า สอดแหวนทำเป็นเรือนเทศ
แก้วก่องแก้วกุมาตี นุ่งยกอย่างดีเกล็ดพิมเลน จีบโจงกระเบนไว้

หางหงส์ คาคเข็มขัดสายประจงประจำยาม คุ้งเรื่องอร่ามจรัสแสง
ห่มกรองทองแดงแย้งพื้นเขียว กำไลเท้าทองคำทำเป็นเกลียวกลม
สะอาด พรหมอ่อนเอี่ยมมาปลุกหมอนอิงตั้ง แล้วอุ้มเอาเจ้ามานั่ง
ในมณฑล พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์มิ่งมงคลการ เจ็ดตำนานสิบสอง
ตำนานพระกณิณี คนคอยตีฆ้องตามบท จบในกำหนดพระพุทธ
ศาสนา ตีพิณพาทย์มโหรีมีสนั่น ให้ลั่นฆ้องเข้าเป็นสำคัญให้ร้อง
อวยชัย ฯ

ลา ๓

๑ ศรีศรีสุนทรประสิทธิ์ ได้ฤกษ์ฤทธิวรราชาโชค ตามลักษณะ
โศลกโหราศาสตร์ แสงหิรัญเรืองอากาศรายเรื่อรอบ สว่างขาวพราว
เขตขอบเวหาห้อง จักรวาลฟุ้งเฟื่องน้ำฟ้าเป็นฝอยฟุ้ง แสงทอง
ผ่องอำมั่งรุ่งเบิกอรุณฤกษ์พระ พร้อมพร้งทั้งคณะวิสุทธิสงฆ์ ทั้ง
ผู้เฒ่าเฒ่าพงศ์แสงสา ช่วยกันประทับประกาศากายกุมาร ค้วยเครื่อง
สรรพอลังการอันอุดม แบ่งกระหมวกมุ่นผมเป็นสามแฉก ไบเงิน
ไบทองแทรกหญ้าแพรกแซมเข้าทั้งสาม สอดแหวนมรตปนพรตัน
อร่ามพิรอตรัต นุ่งขาวโหมพักต์วิภูษิต อันงามวิจิตรบรรจง แล้วอุ้ม
เจ้าเจ้ามานั่งลงในมณฑล พินาศฆ้องขึ้นสามหนแล้วขานโห่ พระสงฆ์
ก็สวดชัยันโตพุทธมงคล อ้ออิงอดอินทเทวี ต่างบรรเลงดุริยางคดนตรี
มีสนั่น พระสงฆ์ก็ลงมือสวดมนต์กรกริบ พรหมน้ำทิพย์มนตรา
พวกพฤตาก็เป่าสังข์ ตีกลองมโหรีทั้งตำบลโกนเสริจัน

ท้าวเกศา อุ้มเอาเจ้าเข้ามานั่งในเบญจาส่งงาม นิมนต์พระทั้งสาม
มารคน้ำ หม้อทองคำเงินสำริด เสร็จประสิทธิ์แล้วหล่อหลัง พรามณฑ์
ก็มารคน้ำสังข์ประสิทธิ์พร ให้ถาวรวัฒนา แล้วอุ้มเอากุมารมาใน
เรือนพลัน ถัดการจะทำขวัญกุมารกุมารี่ จึงให้ยกบายศรีออกมาตั้ง
บนบัลลังก์จำรัสรอง จอกจานรองของควาวหวาน ครอบเครื่องตระการ
ล้วนเอมโอช พร้อมสรรพโภชนกระยาหาร ตามโบราณประเพณี
ยกบายศรีขึ้นทองใส่ บักพุ่มคอกไม้ล้วนมะลิลา ยอดทองมาสามยอด
ไม้กระหนาบสอกเข้าสามอัน ผ้าพื้นสุวรรณพันห่มนอก ล้วนสลักคอก
แลลายสี เลือกมาลีใส่ขันทอง พานทิพย์รองแลเลิศลายสลัก แว่น
ทองบักไว้ทั้งสาม เทียนกลมงามปักทุกแว่น ใบพลูกะเนนนับใส่พาน
มะพร้าวอ่อนผ่านเป็นผ้าปัก ช้อนเงินเลิศแลวิจิตรจำรัสลาย จันทน์
กระแจกลั่นกระจายฟุ้งทลป ใส่ในผอบปรกสุวรรณ โถน้ำมัน
หอมจรรุสรหมคทุกสิ่งสรรพ จึงจะอัญเชิญขวัญกุมารกุมารี่

ขึ้น

พระขวัญเจ้าเอ๋ยอย่าหลีกหนีอยู่ในน้ำ แดงเดือนถ้าพื้นสุรา ชม
พฤษภาแลป่าช้า ชมสิงห์สัตว์จับบาทหมู่ทมิฬชาติ จงมาอยู่ในนิवास
สถาน ชมศฤงคารทรัพย์สิ่งของ พวงเงินพวงทองพวงมณี ทาสทาสี
แลทาสา จงมาอยู่ในเคหาห้องอันบรรจง ขวัญเจ้าเอ๋ยจงมาดำรงอยู่
ในกาย ให้แสนประเสริฐสุขสบายทุกอิริยาบถ นับกำหนดค่อไป
แต่วันนี้

เคน

ให้เอาค่ายพรหมจารี ที่อันเล็กข้างละสามเส้นคู่ประเสริฐผูกข้อมือ
จึงให้ลั่นบันลือซึ่งฆ้องชัย เทียนจุดไฟติดแว่นเวียน เบื้องซ้ายเปลี่ยน
มาเบื้องขวา ครบเจ็ดคราตามสำคัญ คับโปกควันจันทน์กระแจะเจิม
เป็นอนุโลมเฉลิมเหลือสะอาด ตามโบราณไสยศาสตร์ประสิทธิพร
น้ามะพร้าวอ่อนเสดไขวัญ ใส่ช้อนสุวรรณบ้อนสามที เบิกบายศรี
ตีฆ้องลั่น เสียงโห่สนั่นกัมปนาท ทำพิณพาทย์มโหรี กลองแขกตี
มีสนั่น ให้เลื่อนลั่นโกลาหล ท่านบรรดามาทุกคนล้อมสลอน ประชุม
ช่วยกันอวยพรแล้วสอนสั่ง

ขึ้น

พ่อแลแม่จึ่งตั้งโสตประสาท สดับโอวาทท่านครูผู้เฒ่า ระลึก
ใส่เศียรเกล้าอยู่เป็นนิตย์ อภิชาติบุตรนั้นอุกฤษฏ์เป็นอย่างยิ่ง เกิดมา
เป็นชายหญิงนี้แสนยาก หากกุศลของตนมากได้เกิดมา ได้ประสบ
พบพระศาสนาพระพุทธรองค์ แล้วเกิดมาในเผ่าพงศ์ภูมิผู้ดี อันว่า
บุตราบุตรมีอยู่สามชนิด อนุชาตบุตรนั้นสุจริตย่อมเสมอบิดา อวชาต
บุตรนั้นต่ำช้ากว่าบิดา

พ่อแลแม่จึ่งถือเอาประเภทพงศ์อภิชาติ จึงเป็นที่นักปราชญ์
ท่านสรรเสริญ เป็นบุรุษกษัตริย์จะจำเริญด้วยกตัญญู ด้วยอุปลมภ์
คำชูพระบังเกิดเกล้า หมั่นนวดพินคั้นเท้าแผ้วพยาบาล อุปัฏฐาก
ด้วยอาหารสรรพโภชนา ตั้งอยู่ในกุเลเชษฐาบัจจานธรรม ทุกวันคืน

เข้าคำอย่าได้ประมาท จงอยู่ในโอวาทท่านบิดาและมารดา อย่าต้อง
เสพเสวนาคัวยพวกพาล อนึ่งศีลแลทานหมั่นกระทำ กับปฐนียกรรม
ทำให้เป็นนิย กุณพระรัตนตรัยคิดทุกเช้าค่ำ อนึ่งอุปมาทนียกรรม
จำไว้ให้แน่ นี่แลเป็นกระแสพุทธโอวาท แม้ผู้ใดไม่ประมาทสติมัน
ภัยในอนาคตนั้นก็คงจะบำบัดเบาหมตทุกประการ นี่แลเป็นอวสาน
ที่สุดสอน

เดิม

ที่ข้าพเจ้าจะอวยพรสี่ประการ ของสมเด็จพระศาสตราจารย์

ประทานไว้ คืออายุวรรณะสุขะพละนี้ไช้แด่นประเสริฐ เป็นสิ่งวิเศษ
วิสุทธิเลิศล้วนสวัสดิภาพ อายุนี้ให้อายุมากยิ่งขึ้นกว่าชัย วรรณะนั้น
ให้ศรีใสบริสุทธิ์ มีผิวพัศตร์ผุด่องตังเพ็ญจันทร์ อนึ่งสุขะนั้นขอให้
มีความสุข นิราศภัยไกลทุกข์ทุกอริยาบถ อนึ่งพละนี้มีกำหนดตั้งบท
ไว้สองประการ กำลังปัญญาปรีชาชาญในเชิงปราชญ์ กำลังกายให้
คล้ายราชไกรสร อาจประหารราญรอนไพร่ได้ สันบทกำหนดใน
พระพุทธรูป บัดนี้ข้าพเจ้าจะสั่งสอนเป็นคำโบราณ ตามโวรารกตโลก
ทั้งพ่อแม่อายมีโคกสันภัยทุกข์ ให้ผิวงามมีความสุขสืบสริยวงศ์ ส่วย
ข้าส่งมาแต่เหนือ ส่งส่วยเกลื่อนมาแต่ใต้ ความทุกข์อย่ารู้ได้ ความไช้
อย่ารู้มี ให้เป็นมหาเศรษฐีมีมหันต์ วิญญาณกับทรัพย์นั้นให้คงกับ
อวิญญาณกับทรัพย์ให้เหลือล้น จะบวชก็ให้ทนจนเป็นสังฆราชา สีก
ออกมาให้เป็นพระยายอคมนตรี จะมีคู่ก็ให้ดีที่สตรีแท้ จะสอนแม่

ผู้เป็นหญิงให้ปรากฏยศยิ่งกว่าเผ่าพงศ์ ได้สามีก็ให้ตรงต่อภรรยา
ให้มีทรัพย์เงินตราข้าหญิงชาย มีข้าวเหลื่อเกลื่อหลายเลิศบุคกล จะ
ขายค่านาไร่ก็ให้ได้ผลทุกคราวครั้ง ภวตุ สพพมุงกลง ภวนตุ เต ฯ
ให้ล้นพ้องเข้าสามทีโห่ร้องเออชัย ฯ

ทำขวัญโกนจุก งานหลวง

หลวงธรรมาภิรมณ์ (ถึก จิตรถึก) แต่ง

ลา •

๑ นโม อันว่านมัสประนมน์้อม พร้อมด้วยกายวจีจิต ประดิษฐ์
อุคมเบญจางค์ น้อมยุคลหัตถ์ทักขณัศวรางษลิต แทนทิพสักการสรวพ
โสภิตพิจิตรสุคนธ์ อุทิศแทบบวรจงกลบงกชบาท แห่งสมเด็จบรม
จอมกลลโลกนาถ ชินนทรพิสุทธิตเพา อันเป็นมิ่งมกุฏจุฑาธิปกบีน
สกลไตรภพ ข้าพระพุทธเจ้าขออภิวันตียเคารพนบพระธรรมปิฎก
อันอติเรกคุณสุนทรูปถัมภกแก่ผองสัตว์นิกร อาจชนข้ามจากสาครให้
พ้นจตุรโสมสังสารวัฏ ให้ถลแกนคิวโมกขมรรคอมัตถมหานครสถาน
อนึ่งข้าพระพุทธเจ้าขอยอกรนมัสการอัญญาภิกขคณาสราพก อันนับ
เนื่องในชินหน่อเนื่อนายกอย่างอุคมคุณ ล้วนเป็นสิ่งพิสุทธิสุนทร
เกษตรเกษมศุภสวัสดิ์ อาจให้พูนเพิ่มพิพัฒน์พิพิธมงคล แก่นรคณา
นิกรผู้แสวงผลพิเศษส่วนสุจริต ด้วยบัดนี้พระบาทสมเด็จพระบรมบพิตร
พระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอันประเสริฐทรงพระปรมาภิไธย
โปรดพระราชทานพระอนุญาตประสาทสรว ให้ประกอบกิจจุฬากันต์
แก่ครุณกุมารไปฎก เพื่อพระกรุณาธิคุณูปถัมภกจะให้เป็นศิริมงคล
ภิญโญยิ่ง จึงโปรดให้จัดแจงแต่งสรวพสิ่งเครื่องพิธีขวัญ ก็พร้อม
ถ้วนสารพันไม่ขาดขัด เป็นอันว่าสังฆมณฑลพัฒนแลเต้าอุทก ครอบ

เครื่องมงคลอันฎกอดิเรกทุกอย่างมี ทั้งแว่นเทียนแลบายศรีศรียางก
สังคีตทุกสิ่งสรรพ เสด็จพระราชดำเนินมาจักทำขวัญตรุนกุมาร เพื่อ
จะพระราชทานพระพรให้เป็นศิริสวัสดิ์สถาผล ในการจุพากันตมงคล
พิธีกิจ ข้าพระพุทธเจ้าขออัญเชิญเทพยสถิตทั่วภูมิพฤชอากาศ ทุกชั้น
นกลาพาจรพิमानมาศแมนโสฬส ถ้วนทั่วสถานทิพย์กำหนดตำแหน่ง
พรหม อีกหมู่อมรภิมย์อรันราวพินัสติขร กุหาสน์ห้องมัจฉกันตร
ครุณพนนาพนมแนวนทีธาร อีกเทพยภิบาลบริรักษ์พิทักษ์พระราช
นิเวศน์ ทุกสถานสถิตมณฑลประเทศเขตนครคามนิคมตำบลชนบท
ทั่วทุกบริเวณจังหวัดรัฐจรรอบขอบเขตลลิตาพระราชอาณาจักร อีก
เทพยสำนึ่งเนาสำนักดำเนิน ในมณฑลทวาทศราศีเพศ ประเวศน์
วสันตบรรจบนพเคราะห์การสัปดาพิศฤกษ์ปวิตร อีกเทพยบำรุงรักษา
เศวตฉัตรรัตนราชบัลลังก์ สถิตทั่วถ้วนทุกพระคลังราชภัณฑาคาร
อีกอมรผู้ภิบาลบริรักษ์เบญจราชกกุธภัณฑ์ แลสรรพราชอัญญา
พิชัยยุทธสาตรา ทุกสิ่งศิริราชูปโภคโภคศวรรย์ สถิตถ้วนในสวน
ขวัญบรรคามี ทวยเทพยจงยินดีมาสโมสรสนนิบาต ในมณฑลสถาน
มงคลอาสน์ราชประทับสถิต เชิญอภิมัยรับสรรพปฏิทานผลามิสสุทิศ
เทวบรรณาการ อันเป็นส่วนพระราชทานแก่เทพยเจ้าในครั้งนี้ เพื่อ
จะได้พูนเพิ่มพระบารมีเป็นปรมักดประโยชน์ ขออานุภาพเทพย
ปราโมทย์โปรดมาช่วยบำบัด สรรพพิพิตอบุทวณันตราย อย่าให้มา
ระคนข้องระคายในพระนคร แลคามนิคมเขตต์ลลิตา แล้วจง

อภิบาลรักษาซึ่งครุฑกุมาร ผู้ประกอบการจุฬากันตมกพิธิวัณ
ณ วันนั้น พอได้ศุภเวลาวารฤกษ์ มหุคิถิให้ลั่นฆ้องชัยไซค์พาทขึ้น
สามวาร ขานให้อวยพร ฯ

ลา ๒

๑ คริสทิสวสดีสถาดพร บวรมกพิสุทธิ มหุคิมหาอุคมพิเศษ
กัวยัญฌิณอมรเทเวศร์ทุกสถาน มาสโมสรณมกสภาคการพร้อมลถิต
เพื่ออำนวยชัยให้ประสิทธิ์แก่ครุฑกุมาร ผู้เจริญร่วมจรการจุฬากันต์
อันอุคมกัวยมกสขวัณเป็นพิสุทธิโชคชอบ ตามระเบียบเบ้องระบอบ
บรรพโพราณคติ ซึ่งเป็นจารีตเริ่มตำริกระทำให้แก่บุตรแลนคทา ก็
เพราะความปียเสนหานั้นอย่างยิ่ง หวังจะให้เปลื้องปลกสคจากสิ่งเป็น
ทารุก เห็นชอบพร้อมย้อมยกนิยมาเป็นแบบอย่าง แล้วประกอบ
กัวยไสยเวททางคศาสตร์แลพุทธรมนต์ เพื่อจะให้เป็นคิริสธาลเจริญ
ในธรรมสุจริต จงตั้งโศตสคัมมธฐภาษิตสุนทรานุศาสน์ อย่าได้หมิ่น
เมินประมาทในทางคุณปฏิบัติ เป็นคันว่ามาตาปิตุกวัตรควรจะยินคิ
อันว่าชนกแลชนนีนั้นมีคุณอันใหญ่ยิ่ง ย่อมรักบุทรนี้สุดสิ่งซึ่งจะ
พรณนา ตั้งแต่สู่ปฏิสนธิครรภาครโรทรสถิต ก็เอบอ้อมปรีมเปรม
จิตเจตโสมนัส ปราโมทย์มุ่งประวัคินิยมหมาย ถ้ากำเนิดแน่เป็นชาย
อัครโษชาติ ก็ตั้งใจจะให้เรียนรู้วุฒิศาสตร์คิลปบุรุษ ไว้สืบสายสกุล
พิสุทธิส่วนบำรุงวงศ์ ถ้าเป็นสตรีก็หมายจิตคิคประสงคจะให้ออบรู้ใน
กฤหนิศาสตร์ อันเป็นคิลปวุฒิทายาทแห่งการเรือน ครั้นกำรบรว

วันเดือนโดยสังเกต ก็เลื่อนจากกรรโกทรประเทศตามกำหนดมาส
 ส่วนนิคมารากาณาญาติก็โสมนัส ท่างเพิ่มพูนปฏิพัทธแสนจะ
 ปราโมทย์ ย่อมหมายมุ่งจะให้เป็นที่ประโยชน์อย่างนิยมนา ครั้นเมื่อ
 ชนม์เจริญได้ไต่โรทิวาวัฒนกำหนดวัน ก็เสริมสิ่งมงคลขวัญประกอบ
 ให้แก่บุตร เป็นต้นว่าค้ายไหมโกยรววิสุทธิประสิทธิผลซึ่งข้อหัตถ์
 พร้อมสุวรรณหิรัญรัตนเป็นคราวแรกบำรุงให้ ก็กำหนดนับเข้าใน
 อสังกรรมมงคลเป็นปฐม ครั้นเมื่อสืบเยาว์เจริญมัยวายุปรีติ รู้จัก
 สาทาสรรพสาส์นกรรมรส ก็เริ่มร่ำบำรุงบคโภชนบรรจงบ้วน อัน
 กำหนดตามปกรณว่าบริโภคมงคลเป็นทุกยการบ ครั้นเมื่อเจริญชนม
 บรรจบครบกำหนดรู้กลานนึ่ง รุ้มเยี่ยมนิยมฟังสอนเจรจา จึงตั้งนาม
 ตามสัญญานิยมไว้ ก็กำหนดนับเข้าในนามมงคลเป็นคำรบสาม ครั้น
 เมื่อเจริญเยาว์พยายามยืนอย่างก้าวไถ่ถนัด แม้เป็นสตรีท่านก็จักเจาะ
 จอนหู เพื่อสอดเครื่องประดับโฉมให้เชิดชูสำอางโอ่ลอลอขวัญ ย่อม
 กำหนดนับว่าเป็นกรรจิมงคลคำรบสี่ ครั้นเมื่อวัยวัฒนทิววายุเจริญ
 รอบจรัส รุ่งน้อมพรรณผืนพัศตรภูษิตาภรณ์ อันมารดาและนิคม
 นิยมให้ ก็กำหนดนับเข้าในส่วนภูษามงคลเป็นคำรบห้า ครั้นเมื่อ
 กุมารวัยวัฒนาเจริญจบจะเริ่มรุ่น ก็กอบการพิเศษสุนทรพิสัยฐโสภณ
 โลภจสนาน เเลฉินนามตามโบราณคติพจน์ สำเนียงนับในกำหนดว่า
 ธารมงคลเป็นคำรบหก ครั้นเมื่อเจริญชนม์วรัชการวายุ แห่ง
 กุมารควรจะรับพัศศุภรักษาได้ จึงประกอบกรมงคลให้แก่หลานแล

บุตร ซึ่งเป็นส่วนในที่สุดนิยมสรร กำหนดว่าจุฬากันตมวงกลเป็น
 การบเจ็ด โดยสังเกทหวังจะให้เจริญวัยประเภทเพื่อพ้นจากเป็นทารก
 หากจะรำค้ายคุณของชนกเลขณนี้สักเท่าไรก็ไม่สิ้น จะเปรียบด้วย
 ฟ้าและดินก็ไม่เทียมเท่า อนึ่งพระคุณของพระมหากษัตริย์ที่ปกเกล้า
 ก็ยิ่งใหญ่ จะปองเปรียบด้วยสิ่งใดทั้งไตรภพ เป็นที่เหลือนั้นพ้นจะ
 ปรารภไม่สิ้นสุด ปานด้วยเอกอัครอุดมบรรพบุรุษบุรพเทพารักษ์
 อาจให้สำเร็จประสงค์สรรพทรัพย์สินยศศักดิ์สุขเพียงสถานทิพย์
 ฟ่านุกสำนัถนารามณอันเหมาะนั้น จงตั้งจิตกตัญญูธรรมกถเวที
 ฟิงหมายมั่นในพระบารมีนั้นปกเกล้า ทุกคืนวันแลค่ำเช้าฟิงเคารพ
 อย่าประมาณ จงหมั่นศึกษาในทิพย์ศาสตร์สรรพบุรุษศิลปาคม จะได้
 เป็นที่ชื่นชมสนองพระคุณในเบื้องบาทรัชตุติ เพื่อความสุขศิริสวัสดิ
 สถาผล ฟิงเจริญแก่กรุงกุมาร ผู้ซึ่งประกอบกรจุฬากันตมวงกล
 แลทำขวัญ ณ เวลานั้น ได้พระฤกษ์แล้วให้ล้นฆ้องชัยไชศัพท์ขึ้น
 สามวาร ชานโห่ฮวยพร ฯ

ลา ๓

๑ ศรีสวัสดิ์ศศิขัยคุพิบูลย์ อกุลยอกุมมังกลาติเรก เอกอัคร
 จัตุราทิพร จงเกษมสิทธิธดาวารเจริญสุขศิริสวัสดิแก่กรุงกุมาร ซึ่ง
 ได้รับพระราชทานพระกรุณานุญาต ประสาทพระพรให้จรจุฬากันก
 ณ เวลานั้น อันเป็นวิสุทธิคติศุภวารโชคมหุติอุคนักขัต พัฒน
 มหาสมัยมงคลฤกษ์อันพิเศษ พร้อมด้วยเครื่องชัยเทพมงคลภัณฑ์

อันพิจิตร ทั้งบายศรีที่เชิญมาสถิตก็พร้อมถ้วนควรแก่มงคลพิธีขวัญ
อันบริสุทธิทุกประการ

ขึ้น

เลือกหาช่างที่มีฝีมือดี ล้วนเปื่องปราศรัยปรีชาชาญ ล้วนเปื่อง
ปราศรัยปรีชาชาญ ล้วนเจนสันตติหัตถการชำนาญในวิธี แกะ
ประกอบเก็บประกับ ประดิษฐ์ประดับคฤ ที่ซ้อนซับสลัสนี้ คุ้ม
มณีแก่นทอง ไว้ช่วงชั้นสรรทรวง ระหว่างวงโซติช่วง ทักลั่นกลุ่ม
กระพุ่มพวง เป็นรุ่งร่วงรจนา รักเอาตั้งกระจิงซ้อน สลักสลอน
โอฬาร ทยอยฝังบังผกา ดังดวงโมรารายเรียง ล้ออาจล่อล่อ
ไม้ไหว สลักช่องไฟแฝงเคียง ลมพัดสะเทือนเบือนเบี่ยง ก็อ่อน
เอียงอรรชร ที่ทองไม้ลายกระหนก กระจำงกระจกเงางอน ประจำ
ยามงามสลอน กังการากุระการ แกะดอกไม้วายประกับ แขน
สลัสนีประสาน บ้างคุ่มบ้างแย้มแกมบาน ผลิผลตระการบังใบ เจียร
นำหน้าพรหม แกะเทพประนมแนมใน ระหว่างชั้นสรรไว้ ล้วน
เทพไท้จ้ะบะบำ ทุกชั้นระเบียบเรียบเรียง รูปภาพประเทืองเทียบท่า
พร้อมสิ่งหัตถ์จักจำ คุ้มมณียู่ในที่ งามระหงบรรจงสรร
ประกับทุกชั้นบายศรี พระพายพัดซัดวี หอมกลิ่นมาลีฟุ้งขจร กรัน
เสร็จสรรพประกับบายศรี เอาออกทองตานี้เขียวอ่อน สอดซับสลั
ซ้อน สะอากอ่อนโอบพัน ภาษากลุ่มหุ้มปีก คุ้มามวิจิตรลายสุวรรณ
ล้วนสิ่งล้ออย่างสร รสว่าสุคันธรวริน ดังหนึ่งเทพนฤมิต
ลงมาจากคฤสสวสัน พิไลยเลิศเจิดจรัส ไม่มีราทินจะระคน ประสาท

สรรพกลิ่นศรี มาตั้งในพิธีมณฑล ประสิทธิเสริมเพิ่มผล ในการมงคล
จุฬากันต์ แห่งกุมาราวลานั้น เป็นฤกษ์พิธีทำขวัญ ร่วมโชคชอบ
ประกอบกัน จะได้เชิญขวัญเวียนเทียน บายศรีสำเร็จเสร็จถ้วน
เวลาก็จวนจวบเจียน มาประชุมพร้อมล้อมเวียน จะได้รับแว่นเทียน
และเชิญขวัญต่อไป

เดิน

อันว่าเครื่องมงคลพิธีไสยเพทก็พร้อมครบทุกสิ่งสรรพ ทั้งโหร
พราหมณ์ก็พร้อมกันมาประชุมนั่ง หวังจะอำนวยชัยให้แก่ครุฑกุมาร
เพื่อเจริญศิริสวัสดิพิศาลสถานผล จะได้เชิญขวัญให้ทันเวลาสุกมงคล
อุดมฤกษ์ ณ วาระวัน^{นี้}

ขึ้น

ขวัญเอยเคยลีลาจรรโลงไล่เล่นตามประสา เมื่อยังเป็นครุฑ
ทารกาเยาวเพศ ตั้งแต่สู่ปฏิสนธิประเทศกรรโกทร ก็มีแต่กลม
นิวรรณเวทนิยกลทุกเวลา จนบรรจบครบทิวจากอุทรครรภาก็เสียว
แสนจะสังเวช ทูรน์ร้องสอทั้งกันทุเรศรำพิไรน่าอนาถขวัญ แม้ชื่อเล่า
ก็เข้า^{ขึ้น}ประชุมกันรังแกกวน เมื่อยามหลับก็ยั่วชวนเฝ้าเฝ้าหยอก เห็น
ขวัญอ่อนก็หลอนหลอกให้ตกใจ ก็มีแต่จะหวั่นหวาดสอทั้งไหวไม่เว้นว่าง
ครันเมื่อเจริญเยาว์กลานยีนย่างเดินเที่ยวได้ ก็ย่อมจะชะล่าเล่นละเลง
ใจไปก๊วยเพื่อนแต่ลำพัง ยามเมื่อเหม่อเมินเพลินพลั้งเลผลอพลาค
เดินเลอเล่ลงก๊วยความประมาทไม่รู้ตัว ก็ตกใจด้วยความกลัวประหม่า
ขวัญ ขวัญเอยอย่ากระเจิงจรเงินจรัลเมทุเรศ ถึงแม้ว่าจะเพลินอยู่

ในพนทำนานแนวมรรคประเทศที่ใด ๆ ซึ่งเป็นตำแหน่งแห่งกุมาร
ที่เคยไปในตำบลแห่งนั้นนั้น ทั้งธรรตีกเสสวนขวัญสโรชาซโลทร
ที่ครุณเคยจรรบรรจบครบตำแหน่งเนา ทั้งเปลือที่เคยนอนเมื่อยังเยาว์
ย่อมนิยม ขวัญเคยอย่าหลงอยู่ด้วย แม่นมแลพี่เลี้ยงเหล่าเพื่อนเล่น
บรรดามี ขวัญเคยเชิญสักรับมธุรวาที่อันไพเราะ พิโรราแลวงวอน
เสนาอยู่พร้อมเพรียง ขวัญเคยเชิญมาเด็ก สินะเชิญมาตามสำเหนียก
สำเนียงเสียงที่วอนเชิญ ขวัญเคยอย่าหลงเพลิน เชิญมาประชุมยัง
มณฑลพิธี แลเชิญชมพนมพุ่มบายศรีพร้อมเครื่องศุภมงคลอัน
ประณีต อันไพเราะด้วยสรรพสุรศักดิ์ศรีศักดิ์อันพิจิตร แล้วเชิญ
มาประชุมพร้อมสติกอยู่ประจำพิทักษ์รักษาซึ่งครุณกุมาร ผู้ซึ่งได้
กอบกิจจุพากันทั้งมงคลการพิธีขวัญ ให้ทัน ณ เวลาวินมงคลนี้

เดิน

อันพร้อมด้วยอุกมฤกษ์สวัสดิ์กิติสถาพร เป็นสมัยมงคลสโมสร
วิสุทธิศุภวาร จงเจริญสุขสำราญแก่ครุณกุมารผู้ประกอบในมงคลพิธี
ขวัญ อันสมบูรณ์ด้วยประยูรญาติแลพรหมณพฤฒิบาศโหราจารย์
ผู้ให้ฤกษ์เบิกบายศรีจุเทียนเวียนแว่นต่อไปนั้น ล้นห้องชัยไชยศัพท์
ขึ้นสามवार ขานโห่ฮวยพร ฯ

กลอนทำขวัญความนี้ หลวงธรรมาภิมณฑ์แต่งถวายในรัชกาล
ที่ ๕ เมื่อทรงพระกรุณาโปรดให้โขนจุกนายนับมหาดเล็ก บุตรพระยา
บุรุษรัตนราชพัลลภ นพ ไกรฤกษ์ จางวางมหาดเล็ก ที่ตำหนัก
พญาไท เมื่อวันที่ ๑๔ เดือนพฤษภาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๔

ทำบุญนาค เบลยศักดิ์

ท่านวัดถนน แต่ง

ลา •

๐ โย พุทฺโธ อันว่าสมเด็จพระสรรเพชญ์พุทธองค์ อันทรงพระคุณนามสืบประการ พระคุณนามเบื้องต้นเป็นประธานคือพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงสถิตนั่งเหนือรัตนบัลลังก์อันวิจิตรอันเกิดกับบุญฤทธิ์บารมี วรโพธิมุเล ในคองไม้พระศรีรัตนมหาโพธิ์ พุกขมณฑล มาริ สเสนิ ยังพระยามารแลพวกพลมารให้พ่ายแพ้หน้ายหนี ด้วยพระสมะติงศบารมีที่สร้างสมพระองค์ใด ทำ ปณณามิ พุทธ ข้าขอน้อมเศียรศิโรตม ไหว้วันทนิยบุชา ด้วยกายวาจาโมจิ จ้างพระองค์นั้น อัย ธมฺโม อนึ่งพระนพโลกุตรธรรมเจ้าเก่า ประการ สิบทั้งพระปริยัติเป็นปริโยสานอย่างยิ่ง นิยุยานิโก จะนำสรรพมนุษย์ชายหญิงให้เสวยสุข ตบชาติชราพยาธิ มรณทุกข์ให้สิ้นโรค เข้าสู่วิมวาทะปถโมกข์วิมานเมือง ทำ ปณณามิ ธมฺม ข้าขอถวายทศนัฏฐประนมเนื่องน้อมเศียร ต่างสุวรรณบุษบงประจงเจียนแจ่มจรัส สัมโม อนึ่งอัมภางคอรียสงฆ์บรรพชัฏสาวกเวไนย วิสุทฺโธ ทรงศีลผ่องใสวิสุทธิเสวก สนฺตินิหริโย ส้ารวมอินทริย์เอี่ยมเอกสงบบางม ย่อมประพฤติก้องตามพุทธบัญญัติ วรทกฺขิณเญโย ควรจะนำมาซึ่งศรัทธาโสมนัสสนองผล แห่งอมรเมืองบนแลมมนุษย์ ทำ ปณณาม สัมมิ ข้าขอน้อมกายมโนนทริยวิสุทธิอุทิศถวายกายบุชาเป็นข้าในพระ

ไทรรัตน์ ค่ายเคชะความสัตย์ที่ถือนั้น จงมาก้มครองป้องกัน สรรพ
ภัยจัญไรรอน ขจัดเสียซึ่งอกุศลนิเวศน์ห้ามมรรคผล ข้าพเจ้าจะขอ
กล่าวสารพุทธภาษิตมงคล แก่เพื่อนาคผู้แสวงผลในบรรพชา ขอ
พระเดชพระคุณจงตกแต่งซึ่งวาจาข้าพเจ้าให้ประสิทธิ์ จะอวยสรรพ
พรอุทิศประการใด ขอให้มิได้เสียทุกสิ่งสิ้น เหมือนโอรุองค์
อมรินทร์โกสัย ประสิทธิ์พระพรให้พระผลดีจอมนาง พระพรนั้น
ไม่เสื่อมสร้างสูญหาย ข้าพเจ้าจะอวยพรทั้งหลายขอให้เหมือนฉะนั้น
แล้วจะขออัญเชิญเทพเทวดาทุกชั้นฟ้า มีพระอิศวรเจ้าโลกาเป็น
ประธาน ทรงโคอุสุภราชเป็นพระยานอย่างยี่ง เชิญพระขันธกุมาร
มิ่งโอรสราช ทรงมยุรเป็นพาหนะอาสน์อุกมตี เชิญพระบรม
จักรกฤษณฤทธิเรืองศรีทรงครุฑโบยบินเวหาเหิน ไม่มีผู้จะล่วงเกิน
ประมาทหมิ่น เชิญองค์อมรินทร์เจ้าเวษยันต์ พระเวศุกรมกับ
พระมาตุลี เทพเจ้าในจักรราศีทุกแห่งหล้า พระอาทิตย์เทวาอัน
เรืองเดช อันทรงยานรัตนประเวศเที่ยวเวียนวง ขอเชิญมาช่วยช
ุดการในพิธีธรรม มารับเอาอานิสงส์ในบรรพชากรรมที่เกิดผล ให้
เจริญทิพยโสภณพูนสวัสดิ์ แล้วจงมีจิตโสมนัสศรัทธาด้วยช่วยแนะนำ
นิเทศ ขอมอบเครื่องกุศลเหตุแก่หมู่ญาติของเพื่อนาค ซึ่งล้มตาย
หายจากไปทนทุกข์ ให้ได้เสวยทิพยสุขบำบักบาป ด้วยส่วนกุศลผล
บุญลาภที่อนุโมทนา ข้าแต่เทพยดาเจ้าทั้งหลายเอ๋ย เชิญมาสู่ที่สโมสร
สนับนิต ค่ายด้อยคำข้าประกาศอัญเชิญชวน อันแนกขั้มบารมีนี้
ควรจะคำนับ ค่ายต้องในเย็นอย่างแบบฉบับพุทธประเพณี เมื่อครั้ง

สมเด็จพระชินสีห์ศาสตราจารย์จะสำเร็จโพธิญาณด้วยบรรพชาจริยวัตร
ชั้นแล้วสมบัติบรมจอมจักรพรรดิมาถึงแล้ว พระทูลกระหม่อมแก้ว
ก็ไม่เอื้อเฟื้อ อุปมาเหมือนกับหยากเยื่อแผ่ผ้อยซ้องอยู่ในเบ้อง
พระบาท อีกพระพิมพ์าราหุสราฮอร์ส พระองค์ก็ปลงเปลื้องปลด
สละละ ทั้งพระทัยหมายเป็นพระจะโปรกสค์ว์ พระองค์ออกบวช
จึงได้ตรัสสมประสงค์ ตามจารีตพุทธวงศ์ประเพณี เทพยเจ้าทุกกราตี
อินทร์พรหม ชวนกันแซ่ซ้องนิยมนมัสการบูชา เหตุทั้งนั้นจึงร้อง
บ่าวเทวดาตามแบบอย่าง กุลบุตรที่บวชเล่าก็นับเข้าในพิธีทางมหา
ภิเนษกรรมณ

ขึ้น

พ่อนาคเอ๋ยบารมีของพ่อได้สร้างสมมามากแล้ว น้ำจิตพ่อผ่อง
แผ้วผืนดินนัก บัญญาซึ่งพระไตรลักษณ์จึงประกอบเกิด พ่อเห็นว่า
ฆราวาสนี้ไม่ประเสริฐแสนทเวช บรรพชิตนี้แลวิเศษสง่างาม พ่อจึง
พาไปเพียรพยายามไม่หย่อนหยุด จะใคร่เป็นหน่อเนื้อเชื้อชินบุตรใน
พระศาสนา ด้วยกุศลศรัทธาไม่ทวาดทวน พ่อเห็นว่าอันสงส์ใน
พรหมจรรย์เป็นจอมบุญ จึงยึกหน่วงเอาพุทธคุณเป็นบันได ไม่
เอื้อเฟื้ออาลัยปลิโพธ ด้วยบรรพชานี้เป็นมหาประโยชน์อย่างวิเศษ
อาจข้ามเขื่อนสังขารเขตให้พ้นภัย กาสาวพัสตร์เล่าก็เป็นธงชัยเฉลิม
โลกจะดับทุกข์ให้สิ้นโศกแสนทเวช เข้าสู่ศิวังประเทศสมทานิพพาน
พ่อนาคเอ๋ยยากที่บุคคลจะมีอิณินหารเหมือนตัวเจ้า มีแต่จะมัวเมาไป
ด้วยกามฉันท์ อันวิมังสาธิปฏิบัติปัญญานั้นไม่บังเกิด จึงเห็นพ่อนี้แล

ประเสริฐเลิศกว่าบุคคลทั้งหมด พ่อได้ออกบวชอุปสมบทครั้งนี้ เชิญ
เทพยดาทุกราตีมาช่วยป้องกันสรรพอันตราย อย่าได้ให้มากล้ำกราย
บังเกิดมิ ให้สำเร็จในการพิธีบรรพชากิจ เหมือนหนึ่งวาจาข้าพเจ้า
ประสิทธิ์ไว้ในครั้งนี้ ให้ล้นหมองเข้าสามที โห่ร้องอวยชัย ฯ

ลา ๒

๑ ศรีศรีสิทธิวิเศษ ท่านทิสปาโมกข์สังเกตประกอบฤกษ์
เอิกเกริกทำการกุศลพิธี เทพยเจ้าทุกราตีพร้อมสะพรั่ง หมัญญาก็
ชวนกันนั่งแน่นบือนกในย มีจิตอันเลื่อมใสศรัทธาค้วย ชวนกัน
มาช่วยอนุโมทนา ท่านทั้งหลายนั่งอยู่ถ้วนหน้าข้าพเจ้าขอภัย ค้วย
คำโบราณท่านกล่าวไว้นั้นมีมาก ว่าพระยานาคฝากชื่อ กิตติศัพท์
ก็เล้าลือสนั่นก้อง แต่ความอนันนี้ไม่ถูกต้องตามพุทธฎีกา ค้วยกัมภีร์
มหาวรรคนี้ท่านว่า พระยานาคตนหนึ่งมีศรัทธา นิमितกยาเหมือน
มนุษย์ มาบวชในพระพุทธศาสนา ครั้นนานมาผู้เป็นเจ้าประมาท
รูปนิมิตนี้ก็เคลื่อนคลาคลับกลายเป็นพระยานาค สมเด็จพระ
พุทธองค์ผู้ทรงสวัสดิภาควัยทรงพระโสด จึงมีพระพุทธฎีกาโปรด
ประทาน นามชื่อว่าสัตว์ดิรัจฉานมีชาติอันต่ำช้า ห้ามมิให้บวชใน
พระศาสนาตถาคต ความในพระมหาวรรคหมดแต่ท่าน ทั้งอรรถกถา
บาลีก็ดูหมก คำที่ว่าพระยานาคฝากชื่อนั้นมิได้ปรากฏกัมภีร์ใด ท่าน
ทั้งปวงพึงเข้าใจจะนี้เถิด นามชื่อว่าเจ้านาคนั้นเกิดแต่กุลบุตร เพราะ
เหตุท่านสมมติเมื่อจะบวช แต่พ่อได้เปลี่ยนปากสวดตนนี้ง่ายง่าย กับ
อนึ่งได้อธิบายในนาคศัพท์ มีอรรถรับตามกระแส ท่านแปลว่าไม่

กระทำบาป ท่านจึงจัดเข้ามาให้เห็นเป็นนามลากแก้อุปสมบท นาม
 ชื่อว่านาคจึงปรากฏเห็นดังนี้ พ่อผู้ภักดีศรัทธาแท้ จงตรึงตรองตาม
 กระแสพุทโธวาท ว่าเราท่านจะได้ชาติเป็นมนุษย์ในสุคติยาก อนึ่ง
 เป็นมนุษย์นี้มีอายุหากเป็นอนิจจัง เกิดมาทีหลังนี้กลับตายก่อน ย่อม
 เสวยทุกข์ร้อนเวทนา อนึ่งที่จะเกิดพบพระพุทธศาสนานักแสนยาก
 ถึงเกิดได้หลายชาติมากมักกว้างเปล่า แสนยากเจียวนะเจ้าผู้ใจบุญ อนึ่ง
 ท่านผู้เป็นเนื้อหน่อพทรางกูรมีสามอย่าง คือปัญญาธิกะผู้ทรงสร้างพระ
 โพธิญาณนั้นนับได้ สือสงไชยแสนกลับโดยสังเกต พระศรัทธาธิกะ
 นั้นก็พิเศษปานกลาง มีพระบารมีนั้นกว้างขวางยิ่งขึ้นไป นับได้แปด
 อสงไชยแสนกลับ พระวิริยาธิกะนั้นเป็นอย่างยิ่ง กว่าจะพร้อมด้วย
 พระสมะตังศบารเมศ พระพุทธปฏิภาสสังเกตกำหนดไว้ ว่าสิบหกอสงไชย
 แสนกลับพุท ภูมิมารมี ท่าน ทั้ง สาม พระองค์นั้นเห็น นานถึง เพียงนี้
 จึงได้สำเร็จแก่พระศรีสรรเพชญญาณ ทรงสร้างพระบารมีนั้นเห็นนาน
 เราท่านจึงได้พานพบประสบสม พ่อนาคเอ๋ยบารมีของพ่อได้อบรมไว้
 มากแล้ว อารมณ์พ่อจึงผ่องแผ้วยินดีรักใคร่ในบรรพชา ผ่องสัตว์ใน
 โลกเกิดมานี้ยากแท้ ที่จะให้เห็นอันสิ่งในกระแสเนกขัมมบารมี ด้วย
 ค้นหาโลกียกามสังโยค มักมัวไปด้วยบริโลกกามฉันท์ ยากที่จะตั้ง
 อารมณ์ให้เห็นทางกระเด็น ปลงลงให้เห็นทุกขังอนิจจังอนัตตา พ่อ
 นาคเอ๋ยเจ้าตีประกอบด้วยวิมมังสาญาณสัมปยุต อาจนำคนให้ลุ่มหลด
 ออกจากภพ บุญพ่อนี้เลิศลบล่วงบุคคลแล้วในโลกา วันพรุ่งนี้พ่อจะได้
 บรรพชาเข้าในมหาอุโบสถ อุปสมบทเป็นสมมติสงฆ์ นับว่าเป็นหน่อ
 เนื้ออริยวงศ์ชินโรส จงรักษาสิกขาบทพ่ออย่าประมาท จงคงอยู่ใน

โอวาทพระอุปัชฌาย์ ถ้าสงสัยในสิกขาจงไต่ถาม สิ่งใดที่ห้ามปราม
พ่อย่าकुหมื่น อันสมณะนี้มีศีลเป็นอาภรณ์ ถึงจะเอาเครื่องอลังการณ
แก้วแก้วเนวรัตน์ เป็นเครื่องประดับสำหรับจักรพรรดิพิเศษศรี
เครื่องประดับของกุมารกุมารียะที่เคยทรง คือปะวะหล่ำกำไลวงสร้อย
สังวาล์ถักคนแก่เกินกาลเอามาประดับกาย เหล่าโลกทั้งหลายไม่เห็น
เหมาะจะพากันเย้ยเยาะแหย่มั่วราวล ว่าอาภรณ์นี้ไม่คู่ควรกับตนทรง
ศีล อาภรณ์ เสฏฐิ ศีลนี้แลตามแต่จะประดับลงไม่เลือกหน้า ถึงเด็ก
หนุ่มแก่ชราประการใด ถำรักษาศีลชินวรไว้ได้ทั้งามหต ต้องใน
บาทบพพระพุทธฎีกา กุลบุตรที่บวชในพระศาสนาเหมือนตัวเจ้า มี
แต่ประเสริฐไม่รู้เศร้าเพราะศีลเป็นอายุ ท่านที่ล่วงละสุธรรมวิเศษ เข้า
สู่ศิวังคประเทศมหานิพพาน ย่อมชำระสันดานให้ผ่องผุด ทรงศีล
บริสุทธิ์ไว้ตั้งแต่เดิม มรรคผลจึงเพิ่มเติมต่อภายหลัง พ่อจงจำนง
ทั้งปฏิบัติตามเยี่ยงอย่างอย่าकुเบา จะได้เป็นนิสัยของเจ้าไปภายหน้า
อนึ่งเล่าอุปัชฌาย์พ่อย่าละ เอาเป็นภาระธุระทุกเช้าค่ำ สิ่งใดที่ท่าน
จะกระทำพ่อจงช่วยกระทำแทน ด้วยพระคุณท่านสุกแสนเหลือที่จะ
พรรณนา ท่านเป็นผู้ให้สำเร็จบรรพชาอุปสมบท ตัวพ่อจึงได้เป็นหน่อ
เนื้อชินโรสรियมนี่ พ่อจงตั้งจิตกตเวทีทดแทนสนองคุณบิดามารดา
บังเกิดเกศ ด้วยบรรพชาเพศนี้ใหญ่หลวง กุศลสร้างทั้งปวงไหน
จะเทียมเท่า ด้วยคุณพระมารดาเจ้านี้สุกแสน เหล่าบุคลทุกวันนี้
ย่อมकुแคลนถือคำปรีมปราคาคุณพระบิดานี้ยี่สิบ ส่วนคุณพระ
มารดานั้นยักหิบบเอาแต่สิบสอง คำอันนี้ไม่ถูกต้องในพุทธฎีกา ใน

มงคลที่ป็นนั้นท่านว่าไว้เหมาะสมค ว่าคุณพระมารดาหาหนาค่ที่สุด
มิได้ จะเอาดินแลฟ้าอากาศเมรุไกรมาเทียมเทียบ พระคุณท่านก็ยิ่ง
ใหญ่ไม่เปรียบได้ จะแบ่งพระคุณออกไปเป็นสิบหก ถ้าจะหยิบยก
เอาคุณพระมารดาแต่กึ่งส่วน มาชั่งกับดินฟ้าอากาศเมรุราชล้นอัน
ใหญ่หลวง พระคุณท่านยังหนักหน่วงแสนทวี

เดิน

๑ เหตุการณ์สมเด็จพระชินสีห์ศาสตราจารย์ จึงเสด็จสู่สถาน
การกิจสพิท พรงปรารภจะสนองคุณพระมารดา จึงยังพระบัญชา
ทรงสอส่ง สิ้นทั้งสามแห่งห้องพระไตรปิฎก จึงหยิบยกเอาพระ
สูตรพระวินัยทั้งสอง ขึ้นเป็นที่ประกองเคียง คุณพระสูตรพระวินัย
นั้นก็เบี่ยงเบาว่าคุณพระชนนี แต่คุณพระอภิธรรมเจดีย์ก็มีน้ำหนัก
พอเพียงเสมอกัน พระองค์จึงเทศนาพระอภิธรรมทางพระปรมัตถ์
โปรดพระมารดาแลเทวบริษัทได้แสนโกฏิจักรวาล องค์สมเด็จพระ
ศาสตราจารย์จึงพินทุของพระพุทธรูปมารดา พ่อนาคเอ๋ยพ่อจงตรึกตรอง
ด้วยปริชาให้หนักแน่น พระคุณของมารดาท่านมากสุดแสนถึงเพียง
นี้ เมื่อเจ้าได้บวชเป็นชีเข็อกภิกษุศากยบุตรในศาสนา ก็ได้ชื่อว่า
สนองคุณพระมารดาไปครั้งหนึ่ง แต่ยังหาเท่าถึงพระคุณไม่ ต่อเมื่อ
โคพ่อมีจิตเลื่อมใสด้วยความเพียร อุตสาห์เล่าเรียนพระไตรปิฎก
แล้วพ่อจึงหยิบยกเอาข้อปรณินิบัติ มาอธิบายแจ้งจัดให้ท่านเข้าใจ
แล้วทรมานให้ท่านเลื่อมใสยินดีนัก ทั้งอยู่ในทางอวัฐฐังคิกมรรคตาม

อริยประเพณี พ่อจึงจะพ้นหนี้ของพระมารดา พ่อanakเอ๋ยบวชอยู่ใน
 พระศาสนานี้สุดยาก ถ้วยสิกขาบทนั้นมีมากถึงสองร้อยยี่สิบเจ็ด ถ้า
 น้ำใจนั้นไม่ขามเข็ดหมั่นปฏิบัติได้ตามพุทธฎีกา ก็จักได้ชื่อว่าเป็นราก
 แก้วในพระศาสนาอันประเสริฐสุดหายาก ถึงผู้ศรัทธามากจักถวายเป็น
 บัณฑิตยทาน แก่พระคาสตาจารย์แลพระอรหันต์ อานิสงส์เป็นอนันต์
 อนันต์ไม่นับได้ พระพุทธฎีกาโปรดประทานไว้ว่าเป็นอามิสบูชาไม่สู้
 วิเศษ อันรักษาศีลสมณะเพศให้ผ่องใส ตามกิจพระวินัยนับว่า
 เป็นหน่อเนื้ออริยวงศ์ นี่แลมีอานิสงส์นั้นนักหนา จักได้ชื่อว่าเป็น
 ปฏิบัติบูชาอันล้ำเลิศ พ่อanakเอ๋ยพ่อจงมนสิการกำหนดนึกถ้อยยา
 ท้อแท้ กำหนดสติตั้งให้แน่วแน่วางอารมณ์ข่มเสียซึ่งบาปกรรม พ่อ
 จงห่วงเอาอานิสงส์ในบรรพชากรรมตามอริยประเพณี ให้ให้ขึ้น
 สามที่ที่มีองค์อานวยชัย

ลา ๓

๑ ศรีศรีศุภวารมหามหุติ เทวคามมนุษย์เอิกเกริกมีสนั่น จะ
 อัญเชิญบายศรีทั้งสามชั้นออกมงาม โลกสมมติตามพิธีในไตรเพท ทิศา
 ปาโมกษ์สังเกตว่าเขาพระสุเมรุราช ท้าวสหบดีพรหมาประสาธประ-
 สิริธไว้สำหรับมงคลการ นายช่างผู้ชำนาญจึงกระทำการเป็นท่วงที่
 กระทำด้วยทองตานีเป็นกระจิง เสียบไม้กลัดจกตั้งงามสะอาด กาบ
 กล้วยคากเป็นทอ้งไม้ เหน็บแนมใส่สุมาลย์ งามตระการกุกุณิกนายน
 มาลารายเรียบประดับ บานมิรู้โรยรับรอบบุรี สอดสลัปี่ประสม
 เสียบ งามระเบียบแบบบุราณ ช่างชำนาญสนั่นทัก แกะรูปสัตว์ด้วย

มะละกอ แลล่อเอี่ยมสะอาด. หมดราชว่อนราว่า ลงเล่นน้ำในชลธิ เทพ
ประนมมืองค์แอ่นอศ์ รูปสิงห์สัตว์อศ์วรา ผุ่งคชาเชิงชั้นเขียว อุนรุท
เกี่ยวกินนรนาง พระรามร้างแรมสิดา ยกพลมาทำสงคราม เมรีตาม
พระรถหนี ตามแต่จะมีรูปหลากหลาย ตามนิยายบุราณมี บายศรีที่
อย่างคั่นเหมือนว่า เราท่านกระทำมาทุกวันนี้ พอเป็นที่ทำได้ จัด
แจ่งใส่เครื่องกระยาบายศรี ล้วนแต่ก็มีครบครัน ยอดข้าวขวัญไซ้
ปอกใส่ ทองสามใบเอาแต่คี่ หุ้มบายศรีตามบุราณ เครื่องตระการใส่
ทุกสิ่ง ผ้อย่างยิ่งลายเข็มฆ่า เขียวจะระนำอย่างคี่คี่ หุ้มบายศรีดังทองคำ
เทียนชัยตามจุบุชา เป็นสง่างามตามวิสัย แว่นปักไว้ทั้งสามอัน บัก
ในขันขอบข้าวสาร สำหรับการจะเวียนเทียน มะพร้าวเจียนใส่พาน
รอง ข้อนเงินทองวางเรียงเรียบ ตามระเบียบทุกสิ่งอัน ท่านจึงให้
อัญเชิญขวัญเจ้านาคหน่ออริยวงศ์

แต่ก่อนขวัญเจ้าเคยลุ่มหลงด้วยโลกีย์เกิดทำค้ำคัก ย่อมอาศัยใน
สมบัติทุกสิ่งสรรพอันอุคม พระขวัญเจ้าเอ๋ยเชิญมาเชยชมเครื่องสมณะ
บริหาร เป็นต้นว่าไตรจีวรบริวารวิเศษสุกประเสริฐ บาตรเหล็กเลิศ
สลักลายยามตะพายกำมะหยี่แดง คอกก้านแย่งลายคมฆ่า กาใส่หน้า
เครื่องถมปักเสื่ออ่อนพักจานน้ำชา บ้านถั่วฝาน่าชมเชย ขวัญเจ้า
เอ๋ยอย่าหลงเล่นในแนวหนองคลองละหาน ตามท้องธารที่โตรกไกร
มีชลใสไหลรินรินอีกมุขลันท์อโนคาต แสนสะอาดด้วยถ้ำธาร เป็นที่
ลงสรงสนานในนิเวศน์ ตำแหน่งนั้นก็วิเศษแสนสนุกถึงเพียงนี้ ก็เป็น
อนิจจังไม่จีรังกาล จะได้เป็นแก่นสารนั้นก็หามิได้ เชิญขวัญพ่อมาชม

แก้วมณีสสุกใสสะอาด กล่าวคือพระพุทธศาสนาอันบริสุทธิ์ เป็นโยคา
 พจรกุลบุตรบวชแล้วย่อมยินดี ขอเชิญชวนพ่อในวันนั้นจึงมาสถิต
 ประจำกาย นิราศโรคนันตรายทั้งปวงหมด พ่อจงกำหนดสติตั้งอย่า
 เกร็งเกร่ง ปุนทิวเส วันพรุ่งนี้พ่อจะบรรพชา จงระวังก่ออาตมาให้
 หนักแน่น ด้วยกรรมนี้สุดแสนเหมือนสงคราม พ่อหมายมุ่งจะแข่งข้าม
 จตุรโหมแอ่ง อันเป็นเกาะแก่งกันสุดกันการ มาเกิดภัยคือหม่มมาร
 จลาจล พ่อจงเอาศีลธะลักขณะศรัทธาตัวตนเป็นสำเภา เอาพระสติ
 บัฏฐานเจ้าเป็นจังกุกัดท้ายหมายให้ตรง เอาพระสมาธิอันมั่นคงเป็น
 เสากระโคง สัมปชัญญะเป็นสายโยงระยางแย่งยุค เอาสติตั้งให้
 บริสุทธิ์เป็นทวนธง เอาทานอันอุดมลงเป็นลำเลียง เอาพระเมตตา
 ธรรมอันกล่าวเกลี้ยงเป็นสุรชาติโยธา จงจัดเอาปัญญาเป็นพระขรรค์
 แก้วฤทธิรณ บรรดาธรรมที่เป็นกุศลจัดเป็นทหารแท้ เสียงระเบ็ง
 แข็งแข็งทั้งซ้ายขวา หน้าหลังล้วนด้วยโยธาธรรมสุจริต พ่ออย่าย่อท้อ
 ท้อบังจามิตรคิตหม่มมาร ถึงโทโสโมโหจะเป็นลมกาลเกิดเป็นปัจจุบัน
 จะยังสำเภาคือศรัทธาของพ่อฉันให้หันระเห็จ พ่อจงเอาพระขรรค์แก้ว
 คือองค์ปัญญานั้นตัดเด็ดผ่าให้ขาดกระเด็น ตามพระโยคาพจรเชื่อเช่น
 บำเพ็ญญาณ พ่อจงห่วงเอาพระนิพพานเป็นที่ตั้งตามอริยพินิจ เยี่ยง
 อย่างมีในพระศาสนาทนเทศสา ข้าพเจ้าขออวยพรบรมมงคลอันวิเศษ
 แห่งสมเด็จพระพุทธองค์ผู้ทรงเดชอตุลโลกาจารย์ พระองค์ผจญ
 พระยามารให้พ่ายแพ้พินาศหน้ายหนี ด้วยพระสมะติงศบารมีเป็นโยธา
 ขอให้เจ้านาคันมีเดชาอันเข้มแข็ง ผจญสรรพข้าศึกให้สิ้นสุด อนึ่งจะ

ขอพรพระสารีบุตรองค์อัครสาวก พระพุทธภูมิกายเป็นเบื้องขวา ยิ่ง
ด้วยพระปัญญาอันไวว่อง ผู้เป็นที่สองรองพระสัพพัญญู ขอให้พ่อน
นาคได้ตรัสรู้พระไตรปิฎกโดยวิถิตถาร อนึ่งจะขอพรพระโมคคัลลาน
ญาณทัตติยสาวก พระพุทธองค์ทรงยกฝ่ายข้างอุททิศขวา อันพระ
สาวกในพระศาสนาไม่ถึงสอง ผู้เป็นที่สองรององค์พระพุทธองค์ ขอ
ให้พ่อนาคนั้นจงเปรี๊ยะโปร่งปลอดด้วยเคศา ข้าศึกออกกระอาไม่ทานทน
อนึ่งจะขอพรพระอานนท์พุทธอุปัฏฐาก พระพุทธองค์ตรัสสรรเสริญ
ว่ามากด้วยพระปริชา พระองค์ตรัสเทศนาฉันใด พระอานนท์ก็จำได้
เหมือนฉันนั้น ขอให้ปัญญาของพ่อนาคนั้นจงมันคงเรียนรู้อย่าลืมหง
ในพระปริยัติ แก่ไชริบายอรรดให้ชัดชิต จงได้บอกกล่าวแก่สานุศิษย์
สามเณร อนึ่งจะขอพรพระกัศสปมหาเถรผู้เฒ่าในพระศาสนา ทรง
ชนมพรรษาร้อยยี่สิบปีปลาย ที่ท่านได้ทำปฐมสังคายนาในครั้งก่อน
ให้พระปริยัติได้ถาวรถาวรถึงวันนี้ ขอให้พ่อนาคประกอบมีชนมายุ
ให้ตลอดล่วงถึงร้อยปี ทั้งขราโรคอย่าไถ่มีมาบิฑา ได้เป็นรากแก้ว
สืบพระศาสนาหม่อมุณี อนึ่งจะขอพรพระฉิมพลีอันล้ำเลิศ ลากสักการ
ประกอบเกิดเป็นเนืองนิตย์ ไหลมาทั้งสี่ทิศไม่ขาดสาย เหล่าโลกทั้ง
หลายย่อมนับถือ กิตติศัพท์กิตติยศก็เล่าลือระบือเลื่อง คินฟ้ากระเบื้อง
ย่อมนิยมนมา อภิวันทนิยบบูชาไม่รู้ขาด ขอให้พ่อนาคผู้ใจปราศรัย
ปรากฏ เป็นพระสังฆราชเรืองพระยศยิ่งบุคล ลากสักการให้ไหล
ล้นจนเหลือแหล่ ไหลมาทั้งกระแสนที่ธาร ทั้งศฤงคารบริวารจง
มั่งกั่ง อายุ วรรณ สุขี พล ขอเจริญพรธรรมทั้งสี่ ที่มายุจนเกิดมีแก่

ท้าวเจ้า วรณเกล้าไสผ่องให้ส่งางาม อริยทรัพย์สมบัติตามส่งจง
จำเรณู ให้เพลิดให้เพลินในอิริยาบถ กำลังยศอย่ารู้หย่อน ไพราครอน
อย่ารู้ไหม้ ความทุกข์อย่ารู้ได้ ความไข้อย่ารู้มี ให้ล้นมั่งงั่งเข้าสามที
ให้ร้องเออชัย ฯ

ทำบุญนาคหลวง

สมเด็จพระปรมานุชาธิราช ทรงนิพนธ์

ลา •

๑ นโม อันว่านมัสประนม อุดมด้วยกายวชิรจิตประคิษฐ-
เบญจางค์ ถวายยุคลหัตถ์ท้าวสุริยวงษ์ เทียมทิพยกาญจนโกสม
เสาวคนธชาติ ในพิจิตรจักรลักษณ์บาทบงกชเรณู แห่งสมเด็จพระ
บรมไตรโลกวิทูพิสุทธิเทวสรรค์ ผู้เป็นมิ่งมกุฏเกศสกลไกรวัล ท้าวเทพ
ทานพคนธรรพัสรรพพิชาธร กิณนรนาถแลครุฑมณุษยประชา อนึ่ง
ข้าพระพุทธเจ้าถวายอภิวันทนาพระนพโลภุตรธรรม ทั้งพระปรียัติ
ปิฎกอนันท์ในยศากร อาจชนข้ามสัตว์นกรจากจตุรโหม บรรลุเขต
เกษมศิวโมกข์อมฤตยธานี อนึ่งข้าพระบาทยกกรณญาณุชลีพระ
อัมภางคิกสาวก อันนับเนื่องในพุทธปิฎกตฤกคุณ ล้วนเป็นเกษตร
กุศลสุนทรเพิ่มพูน อาจให้ไตรพิธสมบัติสมบุรณ์แก่นิกรสัตว์ ซึ่งมี
กมลประสาธโสมนัสในธรรมสัจจิต ด้วยบัดนี้พระบาทสมเด็จพระม-
บพิตรทรงพระราชศรัทธา จะบวชเจ้านาคไว้ในพระพุทธศาสนาประ-
พฤติพรหมจรรย์ หวังจะให้เป็นบุญนิธิทางสวรรค์ทางปรีนิพพาน จัก
พูนเพิ่มพระเนกขัมมบารมีญาณให้ภิญโญยิ่ง ทรงพระกรุณาให้จัดแจง
สรรพสิ่งสมณบริโภครพร้อมมิได้ขาด มีทั้งไตรจีวรแลบาตรอัฐบริขาร
ครบทุกสิ่งอันโอฬารล้วนประณีต ทั้งเครื่องบายศรีแลดุริยสังคีตอุป-

ทารกนั้น เสด็จพระราชดำเนินมาทำขวัญสิขมานพ ผู้มีกุศลเจตนา
 ปรารภเริ่มจะบรรพชากรเพื่อจะเป็นสิริสวัสดิ์ศตาวารในอุปสมบทกิจ
 ซึ่งทรงพระราชูทิศฐานานการ ไว้หวังเป็นอายุยืนนานสืบพระพุทธร-
 ศาสนา ข้าพระพุทธเจ้าขออัญเชิญเทพยดาภูมิพดุงอากาศ ทุกชั้น
 จกามาพจรพิมานมาแลโสฬสมหาพรหม หม่อมมรสถิตทุกพนัศพนม
 แฉวนทีธาร ทั้งเทพยบริรักษ์พระราชนิเวศน์สถานนครคามนิคม
 ชนบทประเทศ ทัวขอบเขตชั้นทสิมาพระราชอาณาประวัติ อีกร่องค์
 อมรดำเนินในจังหวัดจักรมณฑลทวาทศราศี มีต้นว่าเมฆแลพฤษภ
 นพเคราะห์การาสักดาพิสนักษัตร ทั้งเทพยซึ่งรักษาเศวตบรรณจักร
 ชัตติยราชบัลลังก์ ทุกทัวสิบสองพระคลังภณฑาคารสถาน เทพยอัน
 อภิบาลเบญจพิธราชกฤกษณ์ทสรพอัมภวารุ เครื่องพระพิชัยยุทธ-
 ศาตรา ทุกสิ่งสิริราชูปโภคชัตติยโกไคย ทัวทวยท้าวเทพไทจงมา
 สโมสรสนนิบาต ในราชมณฑลมนเทียรที่สถิต เชิญมารับพระราช
 ปฏิทานผลามิสอุทิศธรรมบรรณากุศลานิสงส์ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรด
 พระราชทานให้ในครั้งนี้ ขอเคชะพระบารมีมหันตคุณุภาธิการ มีผล
 เนกขัมทานาภินิหารเป็นอาทิเหตุ ทั้งอานุภาพทุกไทเทเวศร์จงมาช่วย
 บำบัด สรรพอุปัทวทุกขพยาธิภัยอันตราย อย่าให้มากล้ำกรายในพระ
 มหานครราชธานีบุรีรอบขอบเขตประเทศรัฐสีมา แล้วจงอภิบาล
 รักษาสรรพราชบุรุษ อันมีนามกรสมมติว่านามมานพ กอปรด้วยมูล
 ปณิธานปรารภเริ่มจะบรรพชา ในสมัยเวลาทิวกาลรุ่งขึ้นพຸ່ງนี้ได้พระ
 ฤกษ์แล้วให้ลั่นฆ้องชัยขึ้นสามที่รับเสด็จเทพยดา ฯ

๐ ศรีสวัสดิ์สถิตาพร บวรมหาหมุ่ทินักษัตร์ ชัยศกุนมกลวาร์
 เหตุอันเชิญเทพยทุกถิ่นสถานมาสถโมสรสถิต ประสิทธิ์อำนาจชัยเจ้า
 นาคทั้งปวงจงมีกมลผ่องใสโสมนัสปรีดา อย่าหวั่นไหวในราคาทิกิเลส
 ลามกโทษทางอบาย อันเป็นสักกมกัณฺตรายนิราศจากอริยภูมิพีธี ล้วน
 เป็นผัดผ่ายอกุศลราศีเสื่อมคุณประโยชน์ จงเสียสละมละปลโพธเผ่า
 ฆราวาส ยินดีในเพศบรรพชิตชาติอันเป็นธงชัยพระอรหัตต์ ประการ
 หนึ่งอันว่าบังเกิดพระบวรพุทธรัตนจักได้ชื่อว่าอนัคมณเฑี จะหาได้แต่
 ละครั้งละทีนั้นโดยยาก นีมีบุญญาภินิหารมากจึงได้มาอุบัติในมนุษย์
 สุกตีกำเนิดเกิดเป็นบุรุษประสบพบพระบวรพุทธศาสนา ได้ประพฤติก
 ปรตพรหมจรรย์อย่างมีชัณมิปฏิบัติจักเป็นทางกลาง กล่าวคือพระ
 อัษฎางคิกมรรคธรรม เหตุล่วงหลีกลามกมกัณฺตรพิบริต คืออัทท
 กิลมถานุกิจกามสุขัลลิกานุโยค อันทางหลวงนี้แลเป็นบถโมกข์อมัต
 มรรคา อาจพ้นอำนาจชาติชราพยาธิมรณภัย อนึ่งผลานิสงส์ซึ่งบุคคล
 ได้บำเพ็ญผนวชนีมีมากยากที่จะพรรณนาถึงแม้มาตรว่าเทพดาผู้อุดม
 เกษ จะเอาพินทิฆัมพรประเทศมาเป็นใบลาน จะเอาแผ่นพสุณธราธาร
 มาเป็นแท่งหมึก เอากระแสนชลลเสลิกมาเป็นน้ำละลาย เอาเขาพระ
 สุเมรุมาศหมายมาเป็นปากไก่อ จารึกผลนรชนที่ได้บรรพชา จนสูญสิ้น
 คินแลฟ้าสาครศิขรินทร์ พระอาณิสงส์จะสุกตึ้นนั้นหามิได้ ผลผนวช
 นี้ยิ่งใหญ่เหลือล้นพันทีจะนับจะประมาณ เจ้านาคจงมีมนัสใสสาร
 สาทประสาธ อันศรัทธาอันเป็นดวงมณเฑีรัตนามาศอาจให้สำเร็จซึ่ง

สรรพสิ่งสุจริตธรรม จักเป็นวิภูษนาภรณ์พรรณพิจิตรโอฬาร อนึ่ง
 ก็นับเป็นอริยธรรมาภิสุทธิสมบัติ เหตุเลื่อมใสในพระไตรรัตนเรื่อง
 ปรีชาชาญ เชื่อแท้ในผลศีลทานภาวนาในยุค ปราศจากวิจิกิจฉาอาภอก
 ในกุศลคุณ อันธรรมทั้งสองคือศรัทธากับปัญญาแยกเป็นเอกอุลลธิ-
 บัติ ใหญ่ยิ่งกว่าทวีปดินแดนเจตสิกธาตุสิ้นทั้งนั้น อนึ่งศรัทธาอันแท้เป็น
 กรกฎพระขรรค์คือพระอนิจจาทิไตรลักษณ์ สำหรับจะมล้างเหล่ากิเลส
 ปรักขัยเบญจพิธมาร จงกระทำกายแลจิตให้เป็นแก่นสารสุนทรภาพ
 ให้สมที่ลุลูกลมลาเลิศในโลกา กล่าวคือพุทธรูปบาทศาสนาสน
 มรรคพรหมจรรย์ตั้งกมลหมายมั่นอย่าเกียจคร้าน ปรนนิบัติพระจุ
 ปาริสุทธศีลจารเจริญไตรสิกขา ค้ำยันกำลังจลศรัทธาวิริยปัญญินทรีย์
 แล้วจงกอบปรักขัยกตัญญูกตเวทีอุทิศถวายพระราชกุศลอย่าได้ขาด ทั้ง
 บิตรมารดาภานุกาณิกสัมพันธมิตร ทว่าทุกเทพาสุราฤทธิ์จะได้รับอนโม-
 ทนาสาธุการ แล้วก็จะได้ช่วยบำรุงรักษ้องภิบาลให้บาราศภัย ได้พระ
 ฤกษ์แล้วจงลั่นฆ้องชัยถว้นตึกยวาร์ ให้เป็นมงคลวัฒนาการแก่เจ้านาค
 ในกาลบัดนี้ ฯ

๑ ศรีศรีสิทธิวิบูลย์ อุดมมั่งคั่งลาภิเชกอธิเรกจตุราพร คืออายุ
 วรรณ สุข พล ธารววัฒนา แก่เจ้านาคผู้จะบรรพชาในพระธรรมวินัย
 ให้ผาสุภาพพลองใสทั่วทั้งสี่อริยาบถ สรรพกิจในพรหมจริยพรต พึง
 บำเพ็ญเพียร อุตสาหเล่าเรียนคณัตถุระพระวิปัสสนาญาณ หมั่นศึกษา
 สมาทานเทรศธุดงค์วัตร มีคันทว่าทรงซึ่งบังสุกุลพัศตรแลบดินทบาท อยู่
 อรัญญิกฤษฏมุลเสนาศน์แลพิจารณาอสุภารมณ์ โดยโสสานิกนิยม

อย่างพระยาศรีโยคี ประพฤติสัปทานจาริกวิธีก่อชลบัจฉาเอกาสนิกภักต์
 อีกเนสัชชกัณฑ์อย่างวิริยอุกฤษณ์ พึงเจริญในอธิจิตสมาธิภาวนา คือ
 ทศกณีนุสสุภานุสติกกรรมฐาน ทั้งพระจตุพรหมวิหารวาทถานธาคุปฏิ-
 กุลสัญญาอรุณสมบัติ นับในสมณะวิธีสี่สิบทัศตามแต่จะเลือกเรียน
 ประการหนึ่งพึงประพฤติเพียรในอธิปัญญาภาวนากิจ คือพระวิปัสสนา
 กำหนดโดยทศพิธบรรยาย ล้วนแต่ปลงปัญญาวิจารณ์นัยหมายในพระ
 ไตรลักษณ์เห็นนามแลรูปแจ้งประกายโดยพิสดาร เป็นอาทิแต่สัมม
 สนะญาณเท่าถึงอนโลมิกสังข์ ถ้วนการบครบสิบทัศตามในพรรณนา
 เป็นอนิจจังทุกขังอนัตตาทั่วทั้งชั้นธัญญจ ไม่มีสิ่งซึ่งจะเทียบกว่าเป็น
 แก่นสาร แต่ล้วนทุกขสาธารณบมิได้เที่ยงแท้ว่าเป็นของตน สังขาร
 ธรรมนี้มีแต่จะถือครองระคนปนไปด้วยฉันทุติกะโรคหากมารุมรันททำ
 ให้ลำบาก ทั้งพาหิระภัยนั้นก็มีมากย่อมมาบีบคั้น ตั้งแต่จะเสวยทุกข-
 เวทนานิราศสุขสิ่งอันดีแลงาม ต่อสำเริงบรรพชิตกิจพยายามบรรลु
 โลกุตระธรรมอันพิเศษ จึงจะสามารถอาจล้างอกุศลกิเลสกองอวิชา
 ด้วยพระอริยมรรคปัญญาเป็นสมุจเฉทปหาน ทำลายเชื้อคณหาอุปาทาน
 อันเป็นมูลทุกขนั้นเด็ดขาด จึงสูญสิ้นสรรพโสภทุกขโทมนัสอุปายาส"
 ชาติปุนภพ จะมีกมลปรารภในนิพพานารมณฺ์ เสวยวิมุตติสุขชั้นชมซึ่ง
 อมฤตสมบัติ ไต๋นามบัญญัติเรียกว่าสามัญผลอันบรรพชาแล้วเป็นต้น
 แห่งวิวิฎคามิมรรค ชื่ออุคตมเพศพิเศษศักดิ์อาจทรงไว้ได้ซึ่งพระอรหันต์
 คุณสุนทรประเสริฐ คุสุพรรณภาชนอันล้ำเลิศอาจรองรับไว้ได้ซึ่ง
 วสาธารพาวมฤคาธิบดีสี่เทสรวราชจตุบาท พรั่งนี้แล้วนะพ่จะเข้าไป

สู่พระอุโบสถ เจ้านาคทั้งปวงพึงมนสิการกำหนดโดยอนุศาสนกตา
แล้วจงเจริญศีลสมาธิปัญญาด้วยพิริยภาพ เบื้องว่ายังบรมิถุตรลาภ
ในทิฏฐธรรม ก็จะมีขุมมั่งพิมานสวรรคเสวยทิพยสมบัติ ด้วยอำนาจ
พรหมจริยวัตรสังวรวินัย ได้พระฤกษ์ให้ล้นหม่องชัยถ้วนไตรวาร
กระทำมหามงคลการจุทเทียนเวียนแวง บันลือศัพทนฤโฆษศุริยคนตรี
กาลบัดนี้ ฯ

ทำขวัญบ่าวสาว

บทเช่่นผี

๑ ศรีศรีวันนิกเป็นวันดี เป็นราศีศุภมงคล ข้าพเจ้าจะขอย่อยน
ประคิษฐานขึ้นทันใด ขออำนาจพร ยอกรขึ้นไหว้ ท่านพ่อท่านแม่
ท่านเฒ่าแก่ผู้ใหญ่ ญาติกาฝูงผี ไม่ว่าผู้ใดเชื้อใจ ผีเรือนแม่พ่อ ผีหอ
ปลุกใหม่ ขอเชิญจงมาให้ พร้อมกันในวันนี้ วันนั้นก็เป็นวันดี ท่าน
เศรษฐีผู้ใหญ่ ท่านจะเอาแก้วเข้ามาเกย จะเอาเขยเข้ามาฝาก จะเอา
ขันหมากเข้ามาให้ ได้จัดแจงแต่งไว้ ทั้งส้มสุกลูกไม้ ขนมหลาย
กองเกวียน ขนมผิงผอยทอง ล้วนแต่ของจำเนียร จันอับบาเจียน
ผลไม้ นานา ส้มตำส้มยา ส้มทับพลับจัน ลูกอินทผลัม ขนมต้ม
ลูกใหญ่ กล้วยไข่กล้วยน้ำ มะพร้าวอ่อนอ้อยลำ เหล้าเข้มข้นหัน
ห่อหมกทอดมัน สารพันที่จะมี อภิเชกสองศรี เช่นผีทั้งหลาย ผีภูต
ผีพราย แม่ชีอรรษา ที่ไต่เลียงไต่คู้ ทั้งผีปาย่า ผียายผีตา ตาม
ประกาศพี่น้อง ผีเกี้ยวผีตอง ทั้งสองพร้อมกัน อย่าขงเคียดเคียดฉันท
ขบพันเช่นเขี้ยว จะมาเป็นพี่เป็นน้อง จะมาเป็นทองแผ่นเดียว อย่า
พิโรธโกรธเกรี้ยว ช่วยอุปถัมภ์คำชู ผัวเมียทั้งคู่ ให้เจ้าอยู่สบาย
เชิญเสด็จเสด็จเข้ามา กุ่มครองรักษา กุ่มโผยกุ่มภัย กุ่มเสนียดจัญไร
ขออย่าให้มีมา กุ่มให้สารพัด อย่าให้หนูกัถหลังคา กุ่มทั้งผ้านุ่งผืนผ้า
พ้อมปาย้งฉาง กรอบครองสองรา โรคาเบาบาง กุ่มลูกกุ่มเต้า ทั้ง

เขม่าตานทรวง ญาติกาผีสง่า กุ่มครองบ้องกัน ลูกเปรตเศษนรก
กระยาจกธรรม์ อย่าให้มาเกิดในครรภ์ ข้าเชิญเทวดา จุติลงมาจาก
สวรรค์ เพื่อจะเป็นลูกเต้า เมื่อเจ้าจะมีครรภ์ ข้าจะขอรำพัน ทั้ง
จิวทั้งฝา ชื่อทั้งหลังคา รอคบแปลกไก่อ ผีประตุน้ำต่าง เสาห้อง
เสากลาง ผีสานนางไม้ ที่ได้ปลุกเรื่อนอยู่ สองเจ้าทั้งคู่ ขอให้อยู่
สบาย กุ่มโพยกุ่มภัย กุ่มทั้งเสนียดจัญไร สิ่งร้ายอย่าได้มี ให้สวัสดิ
มงคล ให้เกิดมรรคเกิดผล แก่ตนเจ้าทั้งสอง ยกขึ้นมาตั้งพัก หิน
หนักพักทอง เครื่องสินสมรส ยกขึ้นมาหมก ตั้งไว้ในห้อง เช็ดหน้า
คอกคำ ชันน้ำพานรอง หวีกระจากันฉ่อง โตแบ่งน้ำมัน ยี่ภู่ป้อน
ฟูกหมอนม่านกัน เคียงทั้งอัมจันทร์ กระโดนชั้นเขียนหมาก มีคัพ
ตลับนาก พานหมากซองพลู เครื่องกินเครื่องอยู่ ชันน้ำจกलय
แหวนใหญ่ไม้สอย สาวน้อยหาไว้ เมื่อจะออกเรื่อนไป เจ้าจะได้
ครองกัน เจ้าค่อยผ่อนค่อยผัน ปราณบักดีตัวตน จะเกิดมงคล แก่ตน
ทุกวัน อีกไม้สัพพัน ชันน้ำบัวนปาก กุหลุกหมาก ทั้งตลับขผึ้ง อย่า
ทิ้งปองเอาผิว อย่าทำชั่วถึงผู้ใหญ่ เราสอนเจ้าไว้ จงเร่งจงจำ เวลา
คำอย่าเที่ยวเตร่ อย่าโลเลแกล้งแซะเขื่อน การเห้ายเรื่อนเตือนข้าไท
ทุกสิ่งไปให้ทั่วสิ้น เมื่อผิวจะกินจุจกแจง หุงต้มแกงแต่งไว้ท่า ต้ม
ผักหญ้าปลาย่างไฟ แกงปลาไหลจะใส่ผัก อย่าให้มากนักไม่สู้ดี อย่า
จุ้ทำหงุดหงิด ถ้าผิวผิชอบ่าบ่น ลับหลังคนจึงค่อยว่า พังคำข้าที่
สอนไว้ จะให้พรสอนเจ้าไป เกี้ยวกองทั้งสองข้าง ถ้าผิพล้างลูกเขย
ใหม่ คำโบราณท่านว่า กุ๊ยชฌาอาศัย แม่ผัวกับลูกสะใภ้ อย่าขัง

เกียกเกียกฉันท ทั้งสองครองกัน ให้เป็นฉันทผัวเมีย อย่าเรียกเมียว่าอ
มันไม่ตี มันไม่ตีแก่ตัว ฝ่ายว่าเมียก็กลัว ฝ่ายว่าผัวก็เกรง อย่าขึ้นมึงถึง
เอ็ง อย่าข่มเหงใจกัน อย่าพูดกระแทกแตกกัน หุนหันคำทอ อย่าให้ร้อน
ถึงแม่พ่อ บุษยาตายาย อคสุกร้ายหญิงชายเย้ยเยาะ ผัวผิดเมียพลึง
ออกอมกันมั่ง ยับยั้งจงเหมาะ ผัวก็พูดแต่หวาน เมียก็ขานแต่เพราะ
อย่าโมโหมากปากเปราะ อย่าทำน้ำใจเสาะ มันไม่เหมาะชอบกล เจ้า
อย่าทำซ้องซัด จงปรนนิบัติผัวตน เมื่อเจ้าจะนอน ให้อาบน้ำสรงมนต์
ถือศีลห้าเป็นต้น สวดสัพพัญญู เมื่อค่ำราตรี เข้าที่กราบเท้าผัว เป็น
การดีแก่ตัว ไม่มีชั่วสักเวลา ฝ่ายข้างผัวก็อย่าช้า จงเร่งมาให้พรเมีย
ทั้งทศพรสิ้นก็จะได้ เพิ่มโหล่นพูนมา ถึงจะมีบุตรบริวาร ก็คงจะมา
สืบสาย จะมีลูกหญิงลูกชาย ก็ไม่ชั่วสักคน มาแต่บนฟ้า เทวดา
นิมนต์ จตุปฏิสันธิ์ คนที่ชั่วไม่มี สอนเจ้าเท่านั้น ดีกว่าเงินทอง จง
หมั่นทั้งสอง พังคำจำไว้ สมบัติของเจ้า อย่าให้รู้ขาดสาย ให้โหล
มาเทมา เหมือนน้ำคองคาบ่อทราย อย่ารู้สิ้นรู้สุด ถึงจะมีบุตร ก็
บริสุทธิ์สืบสาย จะมีลูกหญิงก็เลี้ยงง่าย จะมีลูกชายก็เลี้ยงคง ขอให้
อายุยืนยง ทั้งสองครองกัน ระวังโรคโรกภัย ขอจงอย่าได้รู้มี ให้
เป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ให้มีเรือขี้เลี่ยมทอง ขี่หาญเหลือหลาย ขี่
ชายเนืองนอง สมภารบ้านช่อง วัวควายช้างม้า เรือแพนาวา จอก
อยู่เต็มท่า สิ้นกำมากครั้ง ให้เจ้ามีเงินนับแสน ให้เจ้ามีแหวนนับพัน
โตกถาดเขียนชั้น สารพันใช้สอยมั่งม้านการเหี้ย ขี่สาวบ่าวน้อย เงิน
ทองเบียร์ร้อย ใช้สอยครามครั้ง ให้ทันกลับพฤกษ์ งอกขึ้นหัวนอน

ทรงหน้าบึ้งตรึง ผ่าผ่นแพรพรรณ จะนึกของสิ่งใด ขอให้ไต่สิ่งนั้น
ให้สมความปรารถนา ให้มีโรงช้างโรงม้า มีทั้งนางข้าวงางเกลือก กลัง
เสื้อกลึงผ้า ให้มีคลังเงินตรา ส่วยสาอากร เกษะพระพร ให้ได้กับ
เจ้าทั้งสอง พุทธิ กมุขสิทธิ ธิมม กมุขสิทธิ สงฆ์ กมุขสิทธิ อายุ
วัฒน โฉ สุข พลั ติ

(จบเช่นผีแก่เท่านั้น)

บทถามขันหมาก

๑ ศรีศรีสิทธิเทโชชัย ข้าพเจ้าจะขอภักย์แก่ท่านทั้งหลาย ทั้ง
หญิงชายทุกถ้วนหน้า ที่ได้ให้ว่วนกันมา เป็นมิ่งมงคล ข้าจะขอ
ถามความทัน ตามนิสัยประเพณี โดยคติมาแต่โบราณ ค้ำยันท่านเจ้า
ของงาน ยังมีความสงสัยอยู่เป็นนักหนา จึงขอให้ข้าพเจ้ามาถามดูให้
รู้แน่ ตามกระแสนขันหมากมานั้นเท่าไร ท่านสินไซไรเท่าไรนา เมื่อท่าน
จะยาตรามาก็ขันฉาย ท่านทั้งหลายที่พากันมานี้ นางทั้งสี่ที่อุ้ม ขัน
หุ้มนั้นท่านชื่อไร ท่านเป็นผู้ใหญ่นายขันหมากนา จงชี้แจงแจ้งกิจจา
ให้แน่ อย่าแซะเชือนเบือนหน้าหนี ถ้าบอกไม่ได้ต้องให้ถองสักสองที่
ข้าไม่แกล้งอวดถ้ำในขวคนนั้นยิ่งดี

(จบถามที่ขันหมาก)

บทตอบขันหมาก

๑ ศรีศรีสิทธิเทโชชัย ข้าจะขอภักย์แก่ท่านทั้งหลาย ทั้งหญิงทั้ง
ชายทุกถ้วนหน้า ที่ได้ให้ว่วนกันมา เป็นมิ่งมงคล อ้อท่านมาถาม

ความกัน หรือเจ้าข้า ให้เป็นมูลคดีมีมาแต่โบราณ ถวายท่านเจ้าของ
งานยังสงสัยอยู่เป็นนักหนา ข้าพเจ้าก็ตรองตรึกปรึกษามาล้วนแต่ที่
ไม่มีมูลกันสิ้นทั้งนั้น เมื่อข้าพเจ้าจะยatraมาผ้าน ก็สำเร็จได้เจ็ดชิ้น
นาย ถูกเมื่อตากับยายปลุกกล้วยเป็นเงินทอง เกษะบุญของเจ้าทั้ง
สอง เคยเก็บดอกไม้ร่วมกันมา เก็บดอกอัญชันบุษบาปทุมชาติ
บัวขาวสะอาดจงกลณี เจ้าได้เคยถวายแก่พระศรีอริยโมไตร เกษะกุศล
สมพอง ของเจ้าทั้งสองนี้เป็นนักหนา ทูตสินมีมา สิ้นสอกลีบคำลึง
เป็นที่พึงแก่บิดามารดา ญาติกาพี่น้อง ข้าพเจ้าช่วยกันประคับ
ประคองมาทั้งนี้ แต่ชั้นหมากมีห้าสิบชิ้น แต่คำโบราณเรียกว่าร้อย
เอ็ด ทูตสินสอเสร็จพร้อมกันเป็นสำคัญมาในวันนี้ นางท่งสนั่นชื่อ
นางสุธรรมา นางสุนันทา นางสุจิตรา นางสุชาดา ท่งสนั่นเป็นเอก
อัครมเหสีของพระอินทราที่เป็นใหญ่ในชั้นหมากมานั้น ข้าพเจ้า
จะกล่าวให้ฟังจงตั้งใจจำกำหนดให้แน่ ตามกระแสวาระพระบาตี
มีในกัมภีร์ปฐมสมโพธิโปรตกกล่าวไว้ในวิวิธมงคลปรัวติ จักตาม
ปริเจททยสัมปยุต ขอท่านสัปบุรุษฟังเข้าใจเถิด มีมาแต่กำเนิดตั้งแต่
ครั้งพระเจ้ากรุงศรีสุทโธหนักกับนางศิริมหายา สONGกษัตราชาวา-
ภิเชกกันในเรื่องนั้น พระพิฆณกรรมก็ชวนกันลงมา ทั้งเทพบุตร
เทพยดา ก็ลงมาช่วยทำปราสาทหอ ทั้งร้อยเอ็ดเมืองก็มีได้ยอช่วย
ชั้นหมาก นี่หากข้าพเจ้ากล่าวมาโดยย่อ ขอให้ท่านจำกำหนดเสียให้
แน่ ตามกระแสพระบาตี จึงได้คิดต่อมาจนทุกวันนี้ ที่สองขวคนั้น
ยังอยู่ดี ค่อยรับประทานตามเวลาที่จะได้เช่นนี้ต่อไป ๖

(จบบทกอบขันหมาก)

บทนายประตุถาม

๑ ศรีศรีสตาพร ข้าพเจ้าจะกล่าวสุนทรตามวาที ข้าจะขอดถาม
ถามกระแสวาระพระบาลี เสียงอิงมีสนั่นห้วนไหว โห่ร้องก้องโกจนาท
เห็นผิตประหลาดก้วยมีป็นคาบศิลา เครื่องศัสตราอาวุธประจุคึงป็น
คาบหินศิลา เอของท่านจะมารบพุ่ง ชิงเอาสมบัติพิสดานในบ้านเมือง
หรือท่านจะมาค้วยเรื่องเป็นไมตรี ท่านทั้งหลายที่พากันมานี้มาแต่บ้าน
ใด เมืองใด นามกรชื่อไร เจ้านายท่านไช้ชื่อไรนา จงบอกฉันให้
รู้ ฉันผู้เฝ้าพระทวารบานประตุจะขอฟัง ฯ

(จบบทนายประตุถาม)

บทตอบนายประตุ

๑ ศรีศรีสตาพร ข้าพเจ้าจะกล่าวสุนทรตามวาที จะบอกไป
ถามกระแสวาระพระบาลี ข้าพเจ้าทั้งหลายที่พากันมานี้ เเดิมมาจาก
เมืองกบิลพัสดุ์ บุรีศรีมมหานคร นายข้าพเจ้าทรงนามกรชื่อพระเจ้า
สีหะหนุราช แต่พระราชโอรสเป็นมหาอุปราช ทรงนามชื่อเจ้ากรุง
ศิริสุทโธทน์ แต่ตัวข้าพเจ้านี้โสท ชื่อมหาพราหมณ์ตามนายมา แต่นาย
ข้าพเจ้านี้มีความปริศนาพร้อมใจกัน จึงได้นำเอาแก้วแหวนแสนสรรพ
เงินทองสิ่งของมีราคาเพชรนิลจินดาแก้ววิเชียรไพฑูรย์มุกตาคำค่ามิได้
แต่ตัวนายข้าพเจ้านี้ไช้ มีรองเท้าทองฉลองพระบาท ของพระเจ้ากรุง
สีหะหนุราชเจ้าเมืองกบิลพัสดุ์มหานคร นายข้าพเจ้ายกพลนิกรมาใน
เวลาวันนี้ มีเครื่องศาสตราวุธประจุคึงป็นคาบหินศิลา ปรรวณาคะ

ป้องกันโจรผู้ร้ายที่จะมาตีชิงวิ่งราวเอาทองแก้วมุกดา ที่จะเอามาถวาย
เจ้านายท่าน ท่านจงเปิดเผยพระทวารบานประตูให้แก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
จะได้ไปเฝ้าให้ทันฤกษ์ชัย ข้าพเจ้าจะขอถามนามพระทวาร^{ชั้น}ชื่อไรนา
ทั้งชายชวเลขหญิงชายจงบอกไปให้แน่ตามกระแสวาระพระบาลี อย่า
อย่าช้าที่จงบอกมา ให้ทันตามเวลาที่เรามา^{ชั้น}โดยเร็ว ๖

(จบบทตอบนายประตู)

บทนายประตูตอบคำถาม

๑ ศรีศรีสถาพร ข้าพเจ้าจะขอยอกรช^{ชั้น}แจ้ง แสดงความไปตาม
พระบาลี ท่านมาถามถึงนามพระทวาร^{ชั้น} มีนามชื่อพุทธมงคล ธรรม-
มงคล สังฆมงคล เรียกว่ามงคลสามประการ ที่ข้าพเจ้ารักษาพระ
ทวาร^{ชั้น}เบื้องขวาน^{ชั้น} ชื่อขุนอินทโยักษ์ ภรรยาชื่อนางอักษมุขี ที่รักษา
พระทวาร^{ชั้น}เบื้องซ้าย^{ชั้น}นามชื่อขุนนนทโยักษ์ ภรรยาชื่อนางธรรมรักษา
ท่านจะให้ข้าพเจ้าเปิดเผยพระทวารบานทวารใหญ่ ด้วยทวาร^{ชั้น}นั้นใช้
ใส่กลอนสลัก^{ชั้น}นั้นในใส่ลูกกุญแจไว้ช้านาน ด้วยกุญแจ^{ชั้น}นั้นมีกลใน
ไขยาก เมื่อท่านจะสามิภักดิ์ให้ทันฤกษ์พนาท^{ชั้น} ท่านจงเอาน้ำสุรามฤต
ที่อย่างดีมาใสโรจสรลง ชำระมลทินให้สิ้นวาคิน^{ชั้น}นั้นเสียก่อน จึงจะได้ไข
ให้กับท่าน ท่านจะได้พากันเข้าไปเฝ้าให้ทันฤกษ์ยาม สมตามความ
ปรารณาของท่านที่มานี้สำเร็จได้ทุกประการ ๖

(จบนางเฝ้า^{ชั้น}แก่เปิดประตูท่าน^{ชั้น})

ทำขวัญทารก

๑ โอมศรีสัทธาเทโซ นโมนมัสการ ข้าจะอ่านโองการอัญเชิญ เทพยอันเจริญทั้งหลาย ขอเชิญพระนารายณ์บริบัติ ทั้งพระอิศวรผู้มี ศักดาเดช เป็นจอมมกุฏเกศไกรลาส ขออภิวัตน์ทนต์บูชาหนึ่งพระ อุมากวดี อันมีศรีเฉลิมโลก จงขับโรคให้เสื่อมหาย ขออัญเชิญ พระพาย พระเพลิง พระกาลเดgingแลพระพรหม ทั้งพระยมจุโลกบาล พระสุริยากาลพระจันทร์ เจ้าสุทนต์นครองค์อินทร์เป็นปิ่นทิวพิภพ กรบสืบสององค์ทรงมหศ ขอยอกรประนม บังคมเหนือศรีโรเพศ ขออัญเชิญประเวศมาสติติ ประคิษฐานเหนือเศียร สรรพรูปเทียน ขวาลา ปวารณาตามถวาย ข้าวดอกปรายบุปผา ช่อคันธอรชร อีก ทั้งบรรราชวิจิตรธงชัยธงประกาศ ขอจงประสาทพรประสิทธิ์ ถ้วย มนต์ฤทธิไสยเวทจงประสิทธิเพทแก่ข้า จะอาราธนารูปต่างตน แม่ชื้อ เมืองบนเมืองล่างทั้งเจ็ดอย่างเจ็ดตน แม่ชื้อกลางหนกล้ำแข็ง แม่ชื้อ แรงประจำวัน สมมตินามนั้นสืบกันมา คือแม่ชื้อกุมารวันอาทิตย์ ชื้อ วิจิตรนาวัน หนึ่งวันจันทร์แม่ชื้อ ชื้อวรรณางคราญ หนึ่งวันอังคาร แม่ชื้อ ชื่อนางยักษ์บริสุทธิ์ หนึ่งวันพุธแม่ชื้อ ชื่อนางสามลัทค์ หนึ่ง วันพฤหัสบดีแม่ชื้อ ชื่อนางกาโลทก หนึ่งวันศุกร์แม่ชื้อ ชื่อนางยักษ์ นางเยาว์ หนึ่งวันเสาร์แม่ชื้อ ชื่อนางเอกาโลย ถ้าต้องชื่อของผู้ใด เร่งเร็วชื้อไกลคลาด ชวนฤกษ์ปีศาจทั้งสิ้น ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ทุกตำบลมีสงฆ์ กุระรางวัลให้ถึงใจ กินแล้วไปอย่าอยู่ กุฑกัญชา
ทั้งนี้ ฯ

๑ โอมชัยศรีสิทธิสารประเสริฐ อัญเชิญเด็กแม่ชื้อเอ๋ย คุรุ
เจลบอกให้ รู้จักในลักษณะแม่ ชื้อกระแห่นเบื่องบน แม่ชื้อกลางหน
แลเมืองล่าง ซึ่งให้โทษต่าง ๆ กัน

๑ แม่ชื้อกลางบางพันอยู่ในไส้ มักให้ร้องให้ร้องกราง ๒ แม่ชื้อ
กลางบางขวางอยู่ในสะทือ ทำให้อีก้อแลลงท้อง ให้สะอื้นร้องคั่นรน
๓ แม่ชื้อกลางบางคั่นอยู่ในเคียร ทำให้อาเจียนเสียงแห้งเห็บ ๔ แม่
ชื้อกลางบางแอบอยู่ในเหอ นอนสะดุ้งเพื่อร้องหวาดหวีค ผิวเลือดซีด
สิ้นกำเคา ๕ แม่ชื้อกลางบางเข้าอยู่ในกระหม่อม มักให้ผอมร้องให้
มิหยุด เป็นผุดให้ตาแข็ง ๖ แม่ชื้อกลางบางแฝงอยู่ในซงฆ์ มักให้
ไหลหลงตกใจร้อง ตื่นมือต้องเย็นเฉียบ ๗ แม่ชื้อกลางบางเลียบอยู่ใน
เส้น มักให้ร้องเต้นสั่นมือ บิดตัวอีก้อบิดไปมา หวาดไขว่กว่าหน้า
เขียว แม่ชื้อบรรดาเที่ยวมาสถิต ทั้ง ๒๘ ตนคิดมาทำโทษ ขอย่า
พิโรธอดโทษ มารับเนือปลาสุราย่า อีกะทงน้ำกระทงข้าว อนึ่ง
เล่าเครื่องวัตถุภรณ์ ผู้คนสลดนห้อมล้อม เสร็จพร้อมพร้อมอยู่ไสว
ขอเชิญไปลงบัตร กินให้สวัสดิพร้อมญาติ แล้วจงประลาตกลาไกล
ชมรูปไปต่างตน จงเป็นคนจำเรณูศรี อย่ามีใจบีฑาวิหิงสาแก่บุตร
อันกำเนิดในมนุษย์ใช้วิสัย ไปอยู่ต้นไม้ใหญ่ตามเพศอันมีในหิมเวศ
เถื่อนถ้ำ เทวผาหน้าบึงบาง พงป่ากว้างจอมเขา ถิ่นฐานลำเนาจอม
ปลวก กลางป่ารวกป่าร้าง ริมฝั่งถ้ำธารเขา ริมลำเนาแนวเนิน ริมป่า

เดินเทินทุ่ง ริมป่าyoungป่ายาง ริมท่าทางคนไปมา ริมศาลาอาราม กิน
 แล้วตามแต่จะไป อย่าช้าในบัดนี้ อย่าสู้สืดยิกหยอก อย่าสัพยอกไม่
 เป็นการ อย่าอยู่เย้ากumarที่เกิดมา จะได้พัฒนาการจำเรว ขอเชิญ
 ท่านจงเอ็นดู ซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ เราส่งข้าวน้ำปุปลา ขอไว้สืบศาสนา
 อย่าเปล่าตาย เป็นชายจะได้เป็นสงฆ์ เป็นหญิงคงจะได้เป็นนางชีรักษา
 ศีลมีเมตตาจิต จะได้ส่งนิโตนทศส่วนอุทิศไปถึง กุศลถึงกับมารดา
 ซึ่งท่านได้อุทิศส่าห์เลี้ยงดู เราสู้ขอซื้อไว้ ให้เป็นเบี้ยสามสิบสาม ค่า
 ตัวตามสินไถ่ ในสามวันนี้เป็นลูกผี พันสี่วันนี้เป็นลูกคน ไข่ลูกของ
 ตนอย่าขวักไขว่ เราให้รูปใหม่ไปต่างตัว จงไปชมชั่วรูปในบัตร
 โภชนาจัดเช่นสรวง เราม่าบวงใช้หนี้แล้ว อย่าแผ้วพานไปมา เมื่อ
 วัฒนาจะส่งบุญ ให้อุดหนุนคำชู พันทุกซ์เข้าสู่นิพพาน เร่งรับการ
 พลีกรรม กระทำสังเวณานา คุจดังตราตีประทับ กำกับท่านแต่วันนั้น
 ไป ท่านอย่าให้มีภัยในกุมาร เราจะขอไว้อภิบาลรักษา บดขม้น
 ทาปนดินสอพอง เป็นขม้นทองฝนจันทน์เจือ ทั้งขม้นชะเบือดอก
 ชมเห็ด ประสมเสร็จเสกเป็นองค์รักษ์ ทาผัดพัทตร์นวลในเนื้อ ท่าน
 อย่าได้เอื้อเฟื้ออยู่ชมเชย เร่งละเลยไปอย่าช้า จงกวาดเอาโรคาไปให้
 สิ้น เขม่าคาคัดดินทานโจรชาวจรช้นขวางล้าคอ อย่าให้เหลือหลอหละ
 ละออง แม่ช้างเจ้าของทั้งเจ็ดวัน จงอันตรายอย่าให้มีธาตุทั้งสี่แล
 สมุฏฐาน ทั้งสามกาลไว้ให้บริบูรณ์ อย่าให้เสื่อมสูญอันตราย ให้
 เลี้ยงง่ายตายในทารก จะได้อุปถัมภ์ในศาสนา องค์พระศาสดาพระ

กุกกุตสน์ ทั้งพระทศพลโกนาคมน์ พระสมณะโคคมพุททกัสสป พระ
อริยเมตไตรยครบทั้งห้า ท่านจงโมทนาเอากุศล กุญฺยบลกล่าวมา
ดังนี้ ฯ

ทำขวัญช้าง

๑ ศรีสวัสดิ์ วันนี้เป็นวันดีเป็นวันสง่าขำจะเรียกเอาขวัญช้าง
แก้วล้ำเลิศตัวตั้งงาม เจ้าอย่าเอาใจเป็นช้างอุททามตัวบ่มีปลอก ขวัญ
เจ้าอย่าเอาใจออกจากเดือน อันฝูงเพื่อนเล่นหมู่เคยกิน ขวัญเจ้า
อย่าไปวินหลายเดือน ขวัญเจ้าอย่าไปเป็นเพื่อนหมู่วอกกว้างกวางทราย
คำ ขวัญเจ้าจงจกมาสุขสบายจิม เจ้าจงมากินกล้วยแลข้าว อันแต่งไว้
เต็มชั้นเต็มวา ช้างสันทักก็ยบเท่าเขากระทำอันโตบ่ถูกบ่แม่นก็ยงรู้
เล่นกระทำอันโตบ่แม่น ก็ยงรู้แสนเสียน เหมือนตังนกเขียนร้องนั้น
ตาย บัดนี้เจ้าอย่าเอาใจเป็นช้างบ่ดีกักปลอก เจ้าอย่าไปออกอูอว
แกว่งไกวตัว เจ้าอย่าไต่ไกวหัวกวัดแกว่งเล่นไปมา เจ้าอย่าเยยะพาลา
ใจเกลียด ให้เจ้ารู้เหมียตเชือกอันจกข้อหลักแลตอ แม้ว่าเชือกเท่า
เชือกไก่อ เจ้าก็อย่าไต่คาบเคี้ยวให้ย้อยตกดิน เจ้าอย่าวินหลายเดือนเดิน
ไป ให้เจ้าคิดใจถึงทางบ้าน เจ้าอย่าช้ายันรู้ต้นต้นเรณ ถั่วเห็นคน
อย่าเรณรำร้อง ถั่วว่าได้ยินเสียงกลองแลเสียงฆ้อง ทั้งเสียง
พิณพาทย์แลมโหรีรมย์ ทั้งฟ้าวร้องแลลมฝน อย่ารู้หนต้นต้น
ตกใจทั้งบอกไฟแลสินาทก้อง ทั้งฟ้าวร้องแลลมดี ให้เจ้าตั้งใจให้
คิมั่นเที่ยงอย่ารู้ว่าเอียงไปมา ช้างก็ตกแต่งภาชนะดาเครื่องพร้อม มา
ต้อนรับรองเอาขวัญเจ้ามากิน มีทั้งเสื่อค่านิลผืนงามล้ำเลิศ ผ้าผืน
ประเสริฐอันเกิดเมืองสวรรค์ ผ้าแดงผืนยาววา ผ้าขาวหนาพอ

ขนาดมีทั้งเงินห้าบาทพราพร้อมมากพลูเทียน ข้าก็ตกแต่งใส่เบี่ยน
ภาชนะโตกทั้งไว้แล้ว ข้าขออัญเชิญขวัญข้างมงคลแก่ตัวกล้า พ่อมา
กินก่อนเทอญ ฯ

๑ โอมสิทธิสัจ สัทธิกมม สัทธิลภ ชยุมงคล อมสมมาธิมา
กุกกุกมา มา ฯ

อชช ในวันนี้เป็นวันที่มีฤกษ์งามมียามก็ปลอด วันนี้เป็น
วันยอกพระยาวัน ข้าจะเรียกเอาขวัญข้างหมากเต่างาแหลม ก็มีใน
วันนี้ ข้าจึงเรียกเอาขวัญข้างแขมงามักให้มาในวันนี้ จักเรียกเอา
ขวัญข้างที่นั่งมงคล ก็ให้มาในวันนี้ ขวัญข้างเที่ยวตัวหลงหนีไปเป็น
เพื่อนข้างเอราวัน ก็ให้มาในวันนี้ ขวัญข้างสันทัดไปเป็นเพื่อนอยู่
ในเดือนกว้างหิมพานต์ก็ให้มาในวันนี้ ขวัญเจ้าอย่าไปเป็นเพื่อนข้าง
สารอยู่กลางดงไพรป่ากว้างก็ให้มาในวันนี้ พ่อหมอสุเบียงมออบหมอ
เผ่า อันท่านคล่องเจ้ามาหัวที่ เขาไปไล่เลยเจ้ามาวันนี้ แม่ขวัญเจ้าได้
ตกใจ ปางเมื่อหมอปิณฑเอาหนึ่งประกาขึ้นห้อย ปางเมื่อเจ้ายังน้อย
แอ่วเดือนทวยแม่ไปมา บัดนี้เจ้าก็ไถ่จากเดือน ไถ่มาเป็นเพื่อนฝูง
ขอให้ขวัญเจ้ามาอยู่กับตน แม้ว่าวักระทิงทนอย่าได้พาลา แรคร้าย
อย่าได้พาหนี เสือหม้อย่าได้พาเอาขวัญเจ้าลา แม้ว่าสัตว์ร้ายอันอยู่
ในป่า เจ้าก็อย่าได้จำพ่อ แม้ว่าเขาสืบเขาพันค้วยพราแลขอ ขวัญ
เจ้าก็อย่าไปอ่อนลืม ข้าก็เรียกร้องเอาขวัญเจ้าหนหนึ่ง แล้วก็ลืมแถม
ถวน ถวนขวัญเจ้าอย่าไปตกใจหมองคำค้อย ปางเมื่อเจ้าได้เป็นข้าง
น้อยแอ่วลาเล่นกลางดงไพร บัดนี้ไถ่มาเป็นข้างในเมืองมนุษย์โลก

บัดนี้ข้าก็ยกเอาภาชนะโตกเข้ารับรองเอาขวัญเจ้ามาเสวยก่อนเทอดู ๖

๑ อชฺฐ ในวันนี้ก็เป็นวันศศิวันขึ้น เป็นวันถึงพี่น้องนิษฐาน
บัดนี้ข้าก็ตกแต่งดาพร้าพร้อม เพื่อว่าจักมาทำขวัญเจ้า มีทั้งหม่อมเต้า
พร้าพร้อมหม้อนารี ทั้งข้าวของเงินคำตั่งไว้เบียดภาชนะโตก ราชโชค
สวาทตัดสืลคลุ่ก้อง มีทั้งเงินคำเต็มถุงสพาค มีทั้งกล้วยอ้อยอาตเต็ม
พา มีทั้งเหล้ายาหลายเหล้อย่าง บัดนี้หม่อมอุทรใหญ่ผู้นั่งคอยก็จักเสียไฟ
กว่ามิตินวันนี้ หม่อมเฒ่าผู้เพื่อนค้อง เจ้านั่งอยู่ท่าเสียไฟ กว่าที่ใน
วันนี้ หม่อมไต้เขายู่คอยสอนข้าง ก็จึงทักข้างร้ายหมู่จิ้งไร มีทั้ง
ฟางไฟจับหน้าผากก็ให้หายเสียในวันนี้ ทั้งตัวหางขอยู่ปากอ้าอม
โอบอมฝอย ก็ให้หายเสียในวันนี้ มีทั้งตัวหางก่าน ปากอมถ่านดิน
ก่านปล้องหมู่ชุกชุม มีทั้งชุมฉับจับหน้าผาก หูหวากหวิกหวีขึ้นบังคอก
ก็ให้หายเสียในวันนี้ มีทั้งตัวหางขอนอไต้ท้องลั่นก่านปล้องหม่อมเต้า
กว่าจิ้งไร มีทั้งถวนไฟจับสีข้าง ม่านกึ่งหมู่สามหาบ ข้างตาขาวช
ย่าน ก็ให้หายเสียในวันนี้ ข้างขาห้วนข้างขาเห็งทั้งข้างหูเงี้ยวพิวเพล
มันข้างคำเข้าแกว่งไกวคิ่น ก็ให้หายเสียในวันนี้ แรกแต่ขึ้นไปหน้า
ให้ขวัญเจ้ากล้าผาบแพ่แก่ศัตรู บัดนี้ผู้ข้าก็ตกแต่งเครื่องพร้อม มา
ก่อนมารับรองเอาขวัญเจ้าแล้ว จงมาอยู่กับเนื้อกับตัวเจ้าทุกคำเข้า
วันยาม ก่อนเทอดู

ทำขวัญกระบือ

๑ ศรีสรี สวัสดิ์สถาพรเป็นบวรมงคล วันนั้นข้าพเจ้าจะแผ่ผล
ทั่วขอบเขต ถ้วยกระบืออันวิเศษของข้าพเจ้าเกิดมา ขอเทพยดา
จงเสด็จลงมา อีกทั้งเจ้าท่งแลเจ้าท่าที่อยู่ป่าแลอยู่ดง อยู่ห้วยเขา
ลำเนาพงทุกทอธาร วันนั้นเป็นวันสุขสำราญถ้วยกระบือปลอด ของ
ข้ากลอดออกมาดงามครันทั้งท่วงทีสีสนักขอบกล ทั้งแต่ได้กระบือ
ตัวนั้นก็มีผลเหลือประมาณ ทั้งข้าวปลาแลอาหารก็ทวี ทั้งเงินทองก็
ก็มากมีออกไหลมา จะนึกสิ่งใดก็ได้สมปรารถนาทุกสิ่งอัน วันนั้น
ข้าพเจ้าจะขอทำขวัญกระบือผู้ให้ล้าเลิศเชิดชูตามโบราณ ว่าขวัญเจ้า
เอ๋ย จงมาสู้อยู่บ้านอย่าไปไกล ขวัญเจ้าอย่าหลงตามเพื่อนเข้าไปใน
เถื่อนไพรทางคดคอน ขวัญเจ้าอย่าไปลงบึงท่งบอนเป็นอาหาร ขวัญ
เจ้าอย่าไปเที่ยวริมธารป่าละเมาะ เห็นทางเปลี่ยวอย่าเลี้ยวเลาะเที่ยว
สัญจร มาอยู่เถิดแต่ในนาकिनหญ้าอ่อนให้สบาย พ่อเขงอนอย่าซ่อน
กายเที่ยวหนีเร้น อย่าเที่ยวเพลินเดินเล่นไกลทุ่งนา ถ้าแม้ว่าเจ้า
เคิบโตขึ้นมามีเปลี่ยวพละอย่าเกียจคร้าน แต่พ่อเคื่อนหกฝนตกท่วม
บ้านลงมาเย็นใจ พ่อนั้นก็จะได้ผูกแอกไถเป็นเครื่องครบออกทุ่งนา
อย่าปรารถนาความเหนื่อยเหน็ด ถึงเขาจะตีพ่อสักเท่าไรก็อย่าขามเข็ดจง
ทนเอา ตัวพ่อนี้จะทิ้งชื่อเจ้าว่าอายเปลี่ยว ถ้าแม้นงานมีทำเรียกคำ

เดียวจวงวิ่งมา อย่าทำเป็นหัวค้อเหมือนกระบือป่าเที่ยวขึ้นเบ้ง คนวิ่ง
ไล่ไล่ละครเจิงเที่ยวสัญจร จนกวาเคลื่อนเคื่อนคืบไม่กลับมานอนที่ใน
คอก เทียวซุกซ่อนนอนชอกป่าละเมาะ ทำให้เจ้าของเที่ยวมองเสาะ
ทุกตำบล ขวัญพ้อเอื่อยอย่าได้กะนองลงเชิงชนเป็นควายเปลี่ยว หน
ทางกลางไพรเขี้ยวอย่าไปให้ห่าง เร่งระวังตัวกลัวเสือข้างจะยายี หนึ่ง
ศัตรูหมู่ผีเที่ยวสัญจร มันจะพาเจ้าเข้าซุกซ่อนอกหญ้าฟาง เห็นทาง
ไหนใหญ่กว้างพ่องกลับ อย่าเดินเฉยให้เลยลับจนหลงบ้าน ขวัญ
เจ้าจงอยู่ทำงานการอย่าแซะเชื่อน เทียมเกวียนลากเลื่อนตะพายแอก
ทั้งคุมวงกงแปรมีกระบคัน ตัวพ่อนี้จะได้กระสันเจ้าไว้กับหลัก แล้ว
ร้อยจุกผูกชักจูงวนเวียน พร้อมผู้คนหนุ่มสาวจนข้าวเตียนไปทั้งลาน
แล้วให้ให้สะท้อนขึ้นสามลา

๑ ศรีศรี เจริญศิริสวัสดิ์มีสุขทุกข้อย่าพาน นับวันจงเจริญ
ก้วยการอันใหญ่ยิ่ง อุดมทั้งทรัพย์สิ่งสิ้นทั้งเงินแลทอง จะนึกแก้ว
ก็ให้แก้วทอง จะนึกทองก็ให้ทองไหลมา ทั้งข้าวเปลือกก็เต็มนา
ปลาก็เต็มทุ่ง ข้าวสารก็เต็มยุ้ง เงินเต็มถุงทองเต็มถ้าย ทั้งแท่นไม่มี
ทุกข์ จะมีแต่สุขสบายทุกคืนวัน หนึ่งข้าจะรำพันถึงกำเนิดกระบือ
ซึ่งมีนามตามชื่อโบราณมา หนึ่งเล่าเป็นสัตว์ธรรมดาหน้าผากโต มี
คางใหญ่เป็นใบโพพองามดี งามเกินเจริญศรีสวัสดิ์ ไกรเป็นเจ้า
ของท้องพิพัฒน์บริบูรณ์ ทั้งสมบัติก็มากมูลเนื่องหนองมา คนนับถือ
ลือชื่อย่อมปรากฏ มีทั้งลากแลยกอันใหญ่ยิ่ง กระบือนี้ย่อมดีจริงต้อง
ตำรา ยังอีกตัวหนึ่งเป็นคำปรัมปราท่านกล่าวไว้ ว่าสีเหมือนทองแดง

แสงสกลไศชนเป็นมัน หน้าก่อร่อคอควนเป็นมงคล อีกทงสภณธก็ต่าง
พร้อย เกิดมาตั้งแต่่น้อยไปจนใหญ่ ท่านเจ้าของนมข้าไทบริบูรณ์ ทั้ง
สินทรัพย์กันับมากมูลเป็นก่ายกอง ชันแต่จะค้าขายก็ได้คล่องไม่ยากจน
อย่างทีกระมือตำปดอดตลอดตงงามนักหนา ท่านเรียกว่านิลสาธิกา
บัณฑลอค งามจริงยิ่งยอกกระปือดี ใครเลี้ยงไว้ก็ได้มีสุขสบาย
ปราศจากอันตรายแลโรคา ขวัญพ้อเอ๋ยพ้อเขาทุกข์ จงอยู่เผื่อนายาไป
ไกล พ่อนจะทำขวัญให้ในวันนี้ กระแจะจันท์น้เฒิมเฉลิมศรีท้ายผูก
คอ บรรดาพรรคพวกชวานากก็ถ้วนหน้า พอได้ฤกษ์ให้โห้ขึ้นสามลา
ให้เป็นสวัสดิมงคล ฯ

ทำขวัญเสา

๑ มโน ข้าพเจ้าขอนอบน้อมนมัสการ คุณพระรัตนไตรยานอันใหญ่ยิ่ง เป็นมหาวิมลเมศมิ่งโมลชีพ อนึ่งจะขอยอกรเคารพทุกเทวราช บรรดามีในหมื่นโลกธาตุทั่วทุกสถาน ล้วนแต่ทรงมเหศรศักดิ์หาญมหิทธิฤทธิ์ ตั้งแต่อมรพิमानพรหมโลกธาตุสถิตถึงพสุธาอีกเจ้าพิमानเมืองฟ้ามหาไกรลาสเลิศ อีกคุณพระบรมจอมกษัตริย์อันประเสริฐทรงแผ่นดิน อีกคุณพระเพลิงพระธรณินแลลมน้ำ คุณครูอุปัชฌาย์อาจารย์ผู้แนะนำอำนวยผล อีกคุณบิทรมารคาเป็นต้นกรณีเหตุ ด้วยได้ตั้งทอก่อเกิดเกศประกอบกาย ขอเคชะสรรพเดชพระคุณทั้งหลายทุกเหล่าโลก จงมาช่วยป้องกันสรรพโศกศัตรูภัยทั้งอุบัตวเสนียดจัญไรให้สิ้นสูญ ขอจงมีสิริสถาพรเจริญจิรังกาล แก่ท่านผู้ปฏิบัติตามแบบโบราณราชประเพณี

บัดนี้จะขอล่าวคามกัมภีร์ไสยประเสริฐ เมื่อแรกจะบังเกิดที่สถิตเกิดสถาน เป็นปฐมภูมิพื้นพสุธาธารทั่วประเทศ ด้วยพระมหาสาครเขตชั้นเข้าเป็นตม ครั้นนั้นหมู่มหาพรหมจึงลงมา เพื่อจะดูพื้นพสุธาตามตำรับ จึงเห็นแจ้งว่าภักทรกับนี้เป็นแก่นสาร ด้วยบุญจุฬามาลย์บังเกิดมี จึงชวนกันน้อมเกล้าเกศลงซ้องสาธุการ ส่วนรสถินกับันคาลโอชาขึ้น มหาพรหมทั้งหลายก็ชวนกันสำราญรื่นราราส จึงบังเกิดหทัยโหว่หาคปรมาทมหคคมิได้ ก็ชวนกัน

บริโภคเข้าไปซึ่งวันคืน จึงบังเกิดกามราคราคินให้เร่าร้อน ครั้น
 วันคืนสิ้นแล้วจึงผันผ่อนบริโภคผล ข้าวสาลีอันระคนด้วยหยาบคาย
 ที่นี้รัศมีพรหมทั้งหลายก็มัวหมอง ด้วยบริโภคสรรพสิ่งของอันลามก
 เพราะเกิดกามรากร่วงวิตกตามตำรับ รูปเทพเจ้ากัณทรธานกลับ
 เป็นชายหญิง มีกมลประสงค์สิ่งอสรกรรมสังวาสกามารมณ์ จึงร้อน
 ถึงองค์อิศราพกาพรหมผู้มีศักดิ์ ด้วยในพระทัยเธอเห็นแจ้งประจักษ์
 จิตโลก จึงทรงประสาธสิ่งสำหรับระงับโทษทุกสิ่งสิ้น ทั้งไฟน้ำ
 แลลมดินอัษฎากาศ อีกเขาพระสุเมรุมาศราชภูผา ทั้งพระจันทร์
 พระสุริยาเป็นลำดับ ทวีปใหญ่สำหรับกับประกอบศรี ทวีปน้อย
 สองพันอันมีเป็นบริวาร อีกสรรพพฤษาธารทั้งน้อยใหญ่ สรรพสัตว์
 จักุบาททวิบาทโคไคทั้งใหญ่น้อย อีกเครื่องบริโภคอุปโภคใช้สอย
 สรรพการงาน ล้วนแต่องค์พระมหาคศกดาหาญทรงประสาธทุกสิ่ง
 ครบ ทั้งปีเดือนคืนวันนั้นก็จบตามเวลา อีกทั้งยามโมงบาทนาพิกา
 กาลทั้งปวง อีกหลาวเหล็กแลมีหลวงกาลไทย สรรพเคราะห์น้อย
 ใหญ่ผสมันช์ มฤตยูทักทินกาลทัศน์ท้อสุรินทราหูจร ทั้งห้วงเฉียง
 แลรุมนอนวันปลอกเนา อีกทั้งฤดูเดือนกิดขึ้นแรมนั้นเล่าตามเวลา
 ล้วนแต่องค์พระมหาคศกดาทรงประสิทธิ์ประสาธ จึงได้ตั้งแต่ง
 เป็นตำรับพระราชพิธีทั้งหลาย

เย ชนา อันว่านรชาติหญิงชายจะปลุกเรื้อน จึงให้หาพิชัยฤกษ์ปี

เคียนโดยคำรับ ทำให้ถูกต้องตามฉบับแบบโบราณ จึงจะอยู่เป็น
สุขเกษมสันต์ภิญโญยาว เพราะประพศิถูกต้องตามเรื่องราวโบราณมา
ท่านผู้จะสร้างเหยาเรือนแลเกหาที่อาศัย

ย่อมไปตัดไม้ ป่าไผ่ฝ้ายเหนื่อ นางไม้หลายเหลือ เลือกทรง
ตัดเอา กลิ้งลากตากเกลา บุ่มเปาหุตา สรรจัตว์ควา เลือกมาลั่นคี่
ปราศจากหมุ่สี เป็ดไชร์ไก่อตอก เขื่องยักสลักรอด กี่วทอดไม้เอา
แกล้งสรรพกลั่นเกลา ล้วนเสาศาพร แบกรอดเรียงหมอน นางนอน
เหนื่อเตียง ชวนชู้คู่เตียง นางเรียงเข้าห้อง เศษหนึ่งเศษสอง เงิน
ทองมากมี เศษสามเศษสี่ เป็นเศรษฐีชาวนา เศษหกเศษห้า โรค
สูญหาย ท่านผู้รู้คหุหมาย จำเพาะเหมาะตา คาวเรืองโปร่งฟ้า ต้อง
ตำราเอกโท คู่โตใหญ่โต เอาเป็นเสาแรกเสาชวัญ วางเคียงเรียงวัน
ชวณกันปอกบัก ลงเส้นบรรทัด จัดเหมาะเจาะเสร็จ ประุงทำสำเร็จ
ตามระบอบชอบควร บัตรพลีถั่ววัน เช่นกรุงพาลี ให้วพระภูมิเจ้าที่
พระธรณีทรงศักดิ์ บอกท้าวอาร์ักษ์ เทวฤทธิ์อิศรา หาท่านผู้รู้มา
ประทาน้ำมนต์ ฤกษ์ได้ให้คน ปราบพื้นที่ดิน ขุดหลุมเสร็จสิ้น ยก
เสาเข้าวาง ไวบนชาหยั่ง ตามระเบียบเรียบร้อย หน่อกล้วยหน่อ
อ้อย ผูกแอบแนบปลาย มูลโคละลาย ดินสอพองประกอบ ทากอ
รอรอบ ตามระบอบแบบโบราณ พอได้เวลากาล ไก่อแก้วแจ้วขัน
พวกพ้องพงศ์พันธุ์ ปลุกกันพร้อมหน้า หมากพลูหามา เมื่อเวลา
ทำขวัญ ไต้ไฟให้กัน พัลวันชนของ พวงเงินพวงทอง สอดคล้อง

ปลายเสา ผ้าเลิศเพริศเพรา ท่านผู้เฒ่าจัดแจก เสาขวัญเสาแรก เป็น
 แผนกแปลกสี ผ้าสาอย่างยัก คัดคลุมหุ้มห่ม เห็นอร่ามงามสม
 แจ่มแจ้งแสงใส ให้จุเทียนชัย ติดไว้ทุกต้น ตั้งขันน้ำมันต์ มงคล
 พิธี น้ำมันแบ่งแท่งดี มีจบครบครัน จึงยกบายศรีสามชั้น มาทำ
 ขวัญเจ้าพระยาไม้ ท่านผู้เฒ่าเข้าใจ เอามาลัยเสียบแซม เบญจมาศ
 นางแย้ม บานมิโรยดาวเรือง แลวาวขาวเหลือง ถ้าเลิศเจิดฉาย เหม
 ทองผ่องพราย พรรณรายรังสี ข้าวขวัญขึ้นดี ประคับประคอง มะลิซ้อน
 มะลิลา หามาตามได้ เรียงเรียบเสียบใส่ ยอดไข่มุกรว ชั้นบนถั้วถวน
 ถั้วถวนลูกไม้ลาย ชนมทั้งหลาย ใส่ไว้ชั้นกลาง ของกวาด่างต่าง วางไว้
 ชั้นกัน ประเสริฐเลิศล้ำ มงคลสวัสดิ์ สมด้วยจาริตประเพณี ทำ
 มิ่งสิ่งขวัญ ให้ให้ขึ้นเป็นสำคัญ ลั่นฆ้องอวยชัย ฯ

๒

๑ ศรีสวัสดิ์ภาพ บวรวิไลในโลกเลิศ ขออัญเชิญเทพยเจ้า ผู้
 ประเสริฐมหัศจรรย์ อันเป็นที่พึ่งพำนักนรากร เชิญช่วยทรงอนุสรณ์
 ประสาทผล ให้บังเกิดสวัสดิ์มงคลที่เคหา ขององค์จอมจักรวาลา
 ไกรลาสโลก จงมาช่วยประสิทธิ์อุมฤตโชคมหาชัย แล้วประสาท
 นามพระยาไม้ไว้ให้สืบสม ควรเป็นที่เกษมสันต์สารภิมย์บำรุงรัก

เสาหนึ่งประจักษ์ ชื่อพรหมพิทักษ์ฤๅสาย เสาสองเจิดฉาย ชื่อ
 นารายณ์เรืองภพ เสาสามงามลบ ชื่อจบพระนคร เสาสี่บวร ชื่อ
 สวรรณขวัญเมือง เสาห้าลือเลื่อง ชื่อเรืองราहुล เสาหกสมบุญ ชื่อ
 เจ้าคุณพระคลัง เสาเจ็ดร่ายขั่ง ชื่อบังโพยภัย เสาแปดนั้นไซ้ ชื่อ
 ชัยมงคล รอคหนึ่งเป็นต้น ชื่อประจัญมารา รอคสองโสภา ชื่อมหา

โกศทรัพย์ รอคสามงามสรรพ ชื่อคับถ้อยความ รอคสมีนาม ชื่อ
ห้ามทุกขร้อน พริงรีเรียงหมอน ชื่อสุนทรวพิทักษ์ พริงรมีศักดิ์ ชื่อ
พระลักษณ์จำลอง พริงสกกัทั้งสอง ชื่อห้องไสยาสน์ ชื่อหนึ่งสะอาด
ชื่อมาศนพคุณ ชื่อสองสมบุญ ชื่อเจ้าคุณอัมพร ชื่อสามงามอน
ชื่อมังกรล่อแก้ว ชื่อสี่ดีแล้ว ชื่อแกล้วศัตรู กังยีนทั้งคู่ ชื่อธนจำนง
ทั้งสามงามทรง ชื่อณรงค์เรืองชัย กุ่มเสนียดจัญไร โปยกัยไม่มี
ให้นามตามที่ ประสิทธิ์ทุกอัน

บัดนี้ข้าพเจ้าขอัญเชิญขวัญเจ้าพระยาไม้อันเทียวสัจจรกระเจิงอยู่
ในไพรพนาเวศ ล้วนสุริยวงศ์พงศ์เพศเผ่าพันธุ์ เรียบเรียงวันครุณรน
จำเริญ ในพนัศพนมเนินสุกที่จจะนับ บังเกิดสำหรับกับประทับตง
พระธรณีทรงทุกสิ่งอัน มีสารพันเพียบพิภพ เต็มมหรณพเนินแนว
ไพร เชิญพระขวัญมาอย่าไปชมในพนาเวศ ล้วนแต่รุกขชาติต่าง
ต่าง เหล่าอย่างพะยอมประยงค์ รักรังรงโรกทุเรียนเรียง เหียนมหาค
เหียงหิงหายหัน โมกมูกมันมะม่วงโมง เถาว์ลัยโยงระย้าย้อย เคี่ยม
แคช้อยตะเคียนกาง กัดเกล้าขานางฝางแพ่มะฝ่อฝั้น อ้ออินทนิลกระ-
ฉิน กระทุ่ม เพกา กุ่มมะกอกกัก สีเสียดสักโคกชุมแสง ประคู้แดงกระ-
โดนโกรน ทั้งด่อนโตนโตนทองแทงทวย กร่างไกรกรวยสลวยดง
ปรางปรูปรงมะปริงปริง ลั่นจีจิกแจจั่นจั่นจวง พลูไพลพลวงพลับพลึง
พลอง เต็งหมากต้อยทุมมะตากแก้ว กรรณิกามะกอกแก้วเกดตะโก
โพกพายโพกลำพอ เสม็ดสมอแสมสาร เหลาหลกลานโลศเสลา ชิง
ชันกันเกรามะคูกเคื่อ สนตาเสื่อซึกซากซาง สุกรมกร่างมะกรูดกรัก
กระลำพักกฤษณา รสโอชาน้ำชื่นใจ เชิญพระขวัญมาอย่าไป ชมวิสัย

ชาติปักชิน การเวกบินกระเรียนร่อน มยุเรศพ้อนกินนรว่า เสียงเรไร
 วรระหรั่งเรอย จักจั่นเจื้อยแจ้วจับจิต ลำพันทิตกระทาโรม อีลุ่ม
 ตะกรุมโกรมกรอกร้อง เหมหงส์ท่องล่องลอยบิน เหล่าหัสทินแล
 อินทรี นางนวลโนรีสีสัตว์า เบญจวรรณาสาลิกาแก้ว คุเหว่าแว่ว
 วิเวกไพเราะ พระขวัญเอ๋ย เชิญมาอย่าไปชมวิสัยสัตว์์จับบาท ล้วน
 หมู่กุญชรชาติฉายเจิด สกุนเลศบรรลัษณะ สรรวมังสาต่างต่างต้อง
 ผีอกผิวผ่องสังข์สมสกุล ย่องประยुरสูงใหญ่เยียม ผีอกนิลเนียม
 แนนพินาย บริวารหลายสลอนล้อม ฝูงเคี้ยค้อมคับคั่งเคียง ส่งสร-
 เสียงอยู่เชิงแซ่ งามประกันแปรแปรร้อยแป้วร้องปร้าง ยกหูหางระเห็จเห
 เสยเสียดเสเข้าแทรกแซง แม่แปรกแรงร้ายรามา งวงไขว่คว้าเที่ยว
 ตราตรวจ เป็นหมู่หมวกอยู่เกลื่อนกลาด ล้วนเชี่ยวชาญกุญชรชาติ
 อภิเษกราชสีห์สิงห์ ถึกกระทิงหมู่เลี้ยงผา เหล่ามหิงษากาสรสีห์
 จมนัชมะตหมีแลหม่มเฒ่า สิงโตเต็นต่นกระต่าย ฝูงแรดร้ายทราย
 กระนอง พระขวัญอย่าปองท่องท่องธาร ห้วยละหานหินเหวผา แหล่ง
 ศิลาลาดเลื่อมลาย ศิขรินรายสายคงคา ฝูงมัจฉาชาติกุ่มภีล เงือกงูมี
 หมู่มังกร เหาจรประจำวัง กรกฎกึ่งกึ่งแลมั่งกอง พิมพาตะพง
 ตะเพียนทอง พระขวัญอย่าปองไปชมเชย เชิญขวัญเจ้าพระยาไม้ทั้ง
 หลายเอ๋ย อย่าหลงเขยนั่นไม่สม อย่าหลงชมนั่นไม่ชอบ ผิดระบอบ
 โบราณไป เชิญขวัญเจ้าพระยาไม้ จงมาสิงสู่อยู่ในเคหสถาน เชยชม
 ศฤงคารบริวารรอบเรียง คับคั่งเคียงเสียงผู้คน งามเหลือล้นคู่ลำเลิศ
 สุกประเสริฐสารพัด โภกสมบัติอันบรร เครื่องบรรจรณ์ที่ปลุก

สุกสะอาคอันเอกเอี่ยม เสือพรหมเจียมงามบรรจงพร้อม อลังการไป
ด้วยเครื่องหอมประภีร์ประดับ สิ่งสินทรัพย์นับหมื่นพัน ทั้งหิรัญ
นพรัตน์ โภกสมบัติแสนสบาย เชิญพระขวัญเจ้าพระยาไม้ทั้งหลาย
เอ๋ย จงมาอยู่เป็นสุขในเกษศาน ให้สำราญสำเร็จกิจ กุจฉ้อยคำ
ข้าพเจ้าประสิทธิ์โหราจารย์

บัดนี้เวลากาลจวนฤกษ์ยาม จงชวนกันกระทำตามประเพณี
เอาแป้งหอมน้ำมันคัสมาจีเจิมเฉลิมเข้า เอาน้ำมันคัประพรมเสา เอา
ยันต์ปัดเข้าจงเร็วไว

กันฟักกันไฟ โปยกัยทั้งหลาย จวนฤกษ์พรรณราย วันวาย
แต่งตัว เอามงคลแจกทั่ว ตามอย่างตามธรรมเนียม เอะอะตระ-
เตรียม พร้อมพร่งตั้งใจ ประคองเสาเข้าไว้ คอยท่านผู้ใหญ่บัญชา
พอได้ฤกษ์เวลา ปลุกกล้วยเป็นทอง ท่านจึงให้ลั่นฆ้อง เข้าเป็น
สำคัญ โห่เลื่อนลั่นขึ้นสามลา

ผู้เฒ่ามาประนํามนต์ ทุกตัวตนล้วนคนขยัน ยกเสาปล้นกัน
ทั่วทั้ง เสียงมะมีวิ่งไปมา จวดยมีคพรวักว่าสายระยาง ทำต่างต่าง
ตามจำนง ยกเสาส่งตรงเสือกใส่ สำคัญไค้ตั้งใจหมาย ชื่อทั้งหลาย
รายทุกเสา คึงสอคเข้าถึงที่คี่ เปยวารีส่งขึ้นไป จันทันใส่อกไก่อลับ
คึงแขวนปรับปรุขยัน เขยิบจันทันถูกท่าทาง แปลานวางถูกจังหวะ
เหล็กตาปุเกประกอบคี่ ขวานต้อยตึงแน่นแน่น จับปลิงแขวนแน่น
ประกับ แปะหัวเสาลับเสร็จทันใด คนเข้าใจให้เชิงกลอน จวนแคะ
ร้อนเร่งรักทำ บ้างส่งน้ำแจกหมากพลู คนผู้รู้ให้บนลม กลอนระคม

ดูเรียบร้อย เหล็กตาปูน้อยต่อยตีเสร็จ มุงทำสำเร็จกระเบื้องหลบ
พริ้งฝาครอบพื้นกระดาน พอเสร็จการประกอบฤกษ์ เวลาเลิกอาหาร
เลี้ยง กาวหวานเรียงวารส อิ่มหน้าหมดทุกถ้วน แต่บรรดาคนที่
มาช่วย ต่างอำนวยอวยพระพร ให้ท่านเป็นเศรษฐีदारพูนสวัสดิ์
ประกอบไปด้วยสิริสุขสมบัติเจริญดี ให้โห้ขึ้นสามที ลั่นฆ้องอวยชัย ฯ

๑ ศรีสรีสถาพรบวรวิเศษ ได้อมฤตฤกษ์อิศเรศหิรัญราง
พอแสงสุวรรณรัตนวิจิตรกระจ่างสว่างแจ้ง ด้วยพระสุริยดริบเร็ว
แรงรุ่งรังสี เสด็จโดยนภากลวดียุคันธร เฝยเยี่ยมเหลียมเมรุราชคิงขร
เป็นธรรมดาพอ เป็นเวลาปัจจุสมัย ประกอบไปด้วยเชิงโศกวิเชียรชัย
อันใหญ่ยิ่ง บรรดาเทพยเจ้าซึ่งสู่สังทิศาสนามัน มีพระกมลแบ่งบาน
สไบเบิก ด้วยท่านผู้ปฏิบัติถูกต้องตามพิชัยฤกษ์ของเทเวศร์ ต่าง
องค์ก็ประสาทพระพรอันวิเศษทุกสิ่งสรรพ ปลูกแล้วสำเร็จเสร็จปล้น
ทันฤกษ์ยาม ท่านผู้อยู่จงตั้งจิตประณามน้อมประณต เคารพรับ
ศุภพจน์แห่งเทวราช เป็นคำสุภาสิตประสาทสทาผล ประกอบไปด้วย
ศุภมงคลสิริสวัสดิ์ ขออำนาจพระพุทธรคุณจงมาเป็นเศวตฉัตรรัตน
มณฑล ทางกันสรพภัยในเบื้องบนอย่าพานแผ้ว ขออำนาจพระ
ธรรมคุณจงมาเป็นปรางการแก้วแวดล้อมอยู่โดยรอบ เป็นเชื่อนขันท์
กันเขตขอบคามา บำบัดเสียซึ่งความทุกข์โศกโรคโรคาอย่าย่ำยี ขอ
อำนาจพระสังฆคุณจงมาเป็นเคศศรีช่วยพิทักษ์รักษา ขอให้ท่านเจ้า
เกหาจงเกษมสุข จงนิราศปราศจากทุกข์ภัยอันตราย ทั้งอุปัทวทั้งหลาย

ฉันทนุคติโรคา ราชภัยโจรพาลาแลอักนีวรุ วาตะภัยอันเร็วรุดทั้ง
 อุทกภัย สรรพพาหิรกะภัยทั้งหลายแลสรรพทุกข์ จงเปลื้องปลดหลวม
 ยุคอย่าได้มีมา แก่ท่านผู้เจ้าเคหาจงบทุกประการ ขอให้ท่านบริบูรณ์
 ไปด้วยสรรพศุภการแลโลกทรัพย์ เป็นต้นว่าวิญญาณกะอวิญญาณกะ
 ทุกสิ่งสรรพนั้นจงประสิทธิ์ ขออำนาจเทพยเจ้าอันเรื่องฤทธิ์จึงอำนาจ
 การ ให้ท่านตั้งอยู่ในความเกษมสำราญในจตุริยาบถทั้งสี่ คือจตุรพร
 ของสมเด็จพระพิชิตโมลีศาสตราจารย์ ซึ่งทรงโปรดประทานไว้ ว่า
 อายุวรรณสุขพลนั้น อนึ่งข้าพเจ้าขอต่อเทพเทวัญอันเรื่องฤทธิ์
 แม้นท่านจะสถิต ณ ที่ใดใด ที่นั้นไซ้เป็นมงคลทั่วปริมณฑลปกปัก
 ด้วยอำนาจเทพยเจ้าช่วยพิทักษ์จงทุกประการ แม้ถึงคราวสมัยจะจาก
 สถานมีอัฐทิศเป็นต้น ขอเทพยเจ้าทุกคำบลงอวยชัย ให้สบสรรพ
 โภโคยหิรัญรัตน์ อีกโลกสมบัติอุปถัมภ์ พร้อมคณามรพวงศ์จงประจำ
 บำเรอจิต กุญ้อยคำข้าพเจ้าประสิทธิ์ทั้งวาจี (สิทธิกิจจํ สิทธิกมฺมิ
 สิทธิ การียตภาคโต สิทธิเตโช ชโย นิจํ สิทุ ธิตาโก นิรุตฺร
 สพฺพกมฺมํ ปสิทุ ธิ เต รกฺขนฺตุ สพฺพเทวตานุภาเวน สทา โสตุ ติ
 ภาวนฺตุ เต) ขอพระพรทั้งหลายซึ่งพรรณนามาฉะนี้ จงบังเกิดมีแก่ท่าน
 เจ้าเคหาสถาน กังถ้อยคำพระอรรถกถาจารย์เจ้าประมวลมา ให้ให้
 ขันสามลา ถิ่นหมองอวยชัย ฯ

ทำขวัญข้าว

๑ ศรีศรีวัน^{นี้}ก็เป็นวันก่อนเสด็จ ข้าจะยกคุณแม่พระโพสพออก
รำพัน จะไต่กล่าวอ้างเป็นทางทำขวัญตามโบราณ หนึ่งข้าจะขอ
อัญเชิญเทพยดาเจ้าทุกสถานมาสถิต ทั้งเจ้าทั้งท้าวราฤทธิมีศักดิ์ อีก
ทั้งปู่เจ้าในเหวผาภูเขาเขิน ซึ่งสถิตอยู่ในไตรภพนอกชอกเนินศิรธาร
หนึ่งข้าจะขออัญเชิญพระจอมมัทธวานทั้งชั้นพรหม อีกทั้งนางอัปสร
สาวสนมในชั้นฟ้า นางพระธรรณีพระคงกาท้าวนาคนิ ข้าจะขอเชิญ
เสด็จเสด็จตามประสงค์ หนึ่งข้าจะขออัญเชิญองค์พระสุริย ทั้งเทพย-
ดาในราศีทุกถ้วนหน้า ขออัญเชิญเสด็จลงมาสู่มณฑล รับเครื่องทั้งสัง-
เวยบนที่บวงสรวง แล้วเทพยดาเจ้าทั้งปวงจะได้ช่วยอวยชัย วัน^{นี้}
เป็นวันจะมีลาภใหญ่เป็นล้นพ้น ข้าจะขอกล่าวอนุนสนธิโดยปรารภ ถึง
กำเนิดที่จะเกิดแม่พระโพสพแต่เดิมมา ^{นี่}ก็เป็นคำปรัมปราแต่ก่อน
ตอนแรกแต่ครั้งทั้งปฐมเหตุมา แต่เดิมที่มีฤๅษีมหากะไลยโกฏ อยู่
ในอารัญสันโทษดิเอกา แต่ครั้งว่างพระพุทธศาสนาในครั้งนั้น เกิด
เหตุผลชอบกลครันโลกพิลึก เสียงคินฟ้าอีกตกเป็นโกลา เพชรหึง
ก็ถึงลั่นสนั่นมากว้างทันที เกิดวิบัติพิศม์เล็ดข้าวสาลีกระจายจร ตก
อยู่หน้าคันทฤกฏที่ตงขรรมิฝั่งสระ ^๕เหนือขอนไม้บันไคพระมุนีนาค
ข้าว^๕นั้นก็ขึ้นอยู่ริมหาดแลสล้าง เป็นคันทกอข้อใบในระหว่างริมกู่
องค์พระมุนี^๕นั้นก็เป็นที่พิศวง จึงได้แต่งตั้งบรรจงริมวาริ แต่พอเข้า

ฤๅหนาวข้าวสาธิตก็แก้จัก พระโยคีก็มีความโสมนัสทุกเวลา ว่าผลไม้
 นี้มีโอชาหอมตระหลบ ตัวเราเองก็พึงเคยพบในครั้ง^{นี้} แต่พระคุณ
 มุนีนิกในจิต ครั้นจะเสพยาหรือก็กลัวว่าเป็นยาพิษอันแรงร้าย จำจะ
 นิ่งอยู่ดูแบบกายของบักขา สกุนต์แลสกุนต์คองพาหุ มาบินตรงลงสู่
 ผลาหาร ถ้าแม่นนักกินได้ไม่วายปราดแน่กระนั้น ชาวเราก็คงจะ
 เสพกันได้ง่ายดาย มนุษย์ในโลกหญิงชายจะได้เป็นสุข ในครั้งนี้มี
 แต่ทุกข้อคอาหาร นับจำเคิมกาลแต่นั้นมา ยังมีบักขาหมู่กระจาบ พา
 กันไผ่ผืนบินฉาบเมสึดข้าว กินแล้วกินเล่าจนอึดหน้า พระคาบสก็
 เก็บท่าแต่นั้นมา จึงเป็นข้อความตามตำราคำโบราณ ว่าพระฤๅษี
 เรือประสิทธิ์ธัญญาหารคงกล่าวไว้ พอได้มหาโชคชัยทุกถ้วนหน้า ให้
 ให้ตามกันขึ้นสามลาลันหมองเอาชัย ฯ

๒

๑ ศรีศรีวันนั้นก็เป็นลันลบ ข้าจะขอเชิญขวัญแม่พระโพสพ
 อย่าหมองหมาง เชิญเดิมาสู่ยังฉางในวัน^{นี้} ขวัญแม่เอ๋ยอย่าเลยหนี
 คื่นตกใจ เมื่อยามลมพัดระบักใบล้มระคะ ขวัญแม่เอ๋ยอย่าเลยละ
 เทียวสัจจร ขวัญแม่เอ๋ยอย่าไปหลงอยู่ในหมู่กนิรสุรางคนาญ ขวัญ
 แม่อย่าไปเที่ยวขึ้นยังฝั่งโนคาตริมบรรพต ขวัญแม่เอ๋ยอย่าไปเพลิน
 เทียวเลี้ยวลคให้ไกลตา แม่อย่าไปเพลินชมในยมนาฝั่งนที ขวัญแม่
 เอ๋ยอย่าหลีกไปให้ไกลที่พื้นนอกเขต ขวัญแม่อย่าเที่ยวเตร่เนรเทศ
 สัจจรไป ขวัญแม่อย่าหลงเข้าพงไพรชมสิงห์สัตว์ เสือสมีสารพัด
 มฤคา เสียงชะนีผีปาร้องโถ่ก้อง ขวัญแม่เอ๋ยอย่ามัวไปงงหลงฟังไม่

ท้องการ ขอเชิญชวนแม่มาอยู่สู่สถานประจำที่ ถ้าแม่จะซื้อหรือก็ให้
 ใ้ถ้ง่าย ถ้าแม่จะขายหรือก็ได้ก็มีราคา ข้าพเจ้าจะขอใ้โอกาสไว้ใน
 พระศาสนาเผื่อแผ่ผล จะใ้เป็นอาณาประโยชน์ตนไปภายหลังแล้ว
 จะใ้ถ้กรวณน้ำตามตำราโบราณมี ชวัญเอ๋ยอย่าเลยหนีไปห่างไกล
 ชวัญแม่อย่าตกใจใ้ฉันเฝ้าฯ เมื่อเวลาเขาตรงลงเคียวเกี่ยว
 กระหวัก แล้วมัดกวรวบรวักผูกเป็นกำ ชวัญแม่เอ๋ยอย่าเลยตกใจ
 ช้ายาวกระเทือน เมื่อเวลาเอาควายเทียมไ้เลื่อนลากเข้ามา ชวัญ
 แม่เอ๋ยอย่าเลยลาห่างสถาน ชวัญแม่อย่าตกใจเมื่อใ้ในลานสาครกระ-
 บืออย่า อุตส่าห์เก็บกวาดมาร้อนทำให้สะอาด อุตส่าห์สัฟฟิทักษ์ซักขึ้นพัก
 ครอบือ แต่ชั้นฟางสักนี้ก็มิได้ติดมือเข้าปะปน สู้อุตส่าห์เอาน้ำมัน
 จันทน์สรวรรคน้ำอบปรัง กระแจพร้อมหอมฟุ้งไปด้วยกลิ่นจันทน์
 ขอเชิญชวนแม่กลับจรจรัลมาสู่ที่ ชวัญแม่เอ๋ยอย่าหลงตามลม จงมา
 ชมบายศรีแก้วสุวรรณ แต่ล้วนโสภาท้งห้าชั้นวิไลนัก ชั้นที่หนึ่ง
 นำพิงรักพิศดู ล้วนแต่กินรินบินเป็นหมู่แลสลับแวววาว ชาวเหลือง
 เครื่องประดับงามสกดนร์ กินนรนางต่างคนล้วนรำพ้อน ล้วนแต่กายา
 สง่างอนควรพิศวง ชั้นที่สองทองเบญจรงค์ลายกระหนก มีหมู่บัณฑ
 ษณานกเที่ยวโผผิน แผ่ปีกหางกางบินลงชายหาด มยุราหงส์เหิมราช
 คะนองร้อง ลงเล่นน้ำในลำท้องอโนดาต แลแต่ล้วนสฤณบัณฑษชากิ
 อยู่มากมี ชั้นที่สามงามคึกุเขี้ยวสด ประดับแล้วไปด้วยแก้วมรกตดวง
 จินดา แลวิจิตรรูปพิทยารฤทธิรวี เข้าแย่งผกานาวีผลอลหม่าน
 ชั้นที่สี่มีธารทะเลลึก แลคุคลื่นหรือก็ออกครืนครึกเป็นระลอก น้ำ

เปี่ยมฝั่งดังกระฉอกขึ้นกลางหาด มีรูปสุพรรณฉาบคานาคราชแล้ว
บินไป ชั้นที่ห้าเป็นมัลลยครองค่ายแก้วสี่เหลียงขาวาวแวแวง
ระยับ ที่เขียวก็เขียวปึกแมลงทับไม่เปรียบได้ ขวัญแม่เอ๋ยจงมาเนา
ในสถานนี้ ทั้งท่านเจ้าของในท้องที่ก็ให้สุขสวัสดิ์ มีทรัพย์สินสิ้น
โทมนัสแสนสุขาภิรมย์ ทั้งแก้วแหวนเงินทองให้กองมาอุดมจนมาก
มูล ความเจ็บไข้ให้หายสูญทั้งอันตราย มีบุตรหญิงก็ให้สืบสาย มี
บุตรชายก็ให้สืบพระศาสนา ให้มีข้าคนช้างม้าโคกระบือ ชวานาชาว
ไร่ก็ให้นับถืออย่าจืดจาง จะนึกสิ่งไรให้ได้ทุกอย่างดังประสงค์ หนึ่ง
ทรัพย์ก็อย่ารู้สิ้น ทั้งสิ้นก็ให้คงทุกเวลา ถ้าท่านจะทำนาก็ให้ไถ่ร้อย
เกวียนถ้วน ถ้าท่านจะทำสวนก็ให้ได้ผลไม่มากมี ถ้าท่านจะทำ
ราชการก็ให้เลื่อนเป็นที่ขุนนางให้ปรากฏยศอย่างคนลือชา ให้สืบบุตร
นักกาทองแท่นนี้ ท่านจงเป็นเศรษฐีมหาเศรษฐี ให้ล้นมั่งงั่งเข้าสามที
ให้ร้องเออชัย

ทำขวัญนา

พระยาไชยวิชิต (เผือก) แต่ง

๐ เतेอเยจะกล่าวกล่อม พร้อมกันวันนี ฤกษ์งามยามดี เป็นศรี
ศุภวัน มีความปราโมทย์ สมโภชทำขวัญ ต้นข้าวทั่วกัน ชอบ
ขันทเสมา พระโพสพเจ้าเอย เคยบำรุงรักษา ต้นข้าวในนา งามน่า
ปลื้มใจ ข้าวไวออกรวง พุ่มพวงไลว ทรงยอดทอชใบ ทุกไร่
ทุกนา ข้าวหางมีผ่าหลาม งามนังงามหนา ออกรวงระย้า น้ำชมมาก
มาย นาทุ่งกรงเก่า ต้นข้าวเหลือหลาย แดกกอกระจ่าย แน่นหนา
น่ารัก ทั้งข้าวนาคำ ถ่าน้ำประลัก เรียกว่านาปัก แ่งตัวตันกลม
กลัดยอผ่าหลาม งอกงามน้ำชม กุสะพรั่งดังผม สาวสาวชาวเมือง
ฝนฟ้าเจ้าข้าเอย ตกเขยอยู่เนืองเนือง ล้นเหลือมาบเหมือง น้ำขัง
คันนา น้ำแควพิษณุโลก ไหลโกรกลงมา เหลือล้นพันท่า มากกว่า
ทุกปี น้ำแควระแหง เรียวแรงเต็มที ไหลหลากมากมี แดกแม่ลงมา
น้ำแควศรีราช ทาพานักหนา ท่วมหินท่วมผา ท่วมศิลาเผาปูน
น้ำแควประลัก ชักเต็มเพิ่มพูน หล่มเลยเพ็ชรบูรณ์ อุดหนุนลงมา
นาทุ่งนาคำ น้ำขังคันนา เลี้ยงต้นข้าวกล้า น่ารักเต็มที แขวางนคร
เสนา น้ำท่าเต็มที น้ำฝนก็มี ตกเต็มทุกวัน แขวางอุทัยรอบกรุง ข้าว
ทุ่งทั่วกัน ทุ่งไหนทุ่งนั้น น้ำงามเหลือใจ ต้นข้าวออกเขียว กลัวจะ
เกี่ยวไม่ไหว คุน่ำปลื้มใจ ทุกไร่ทุกนา จะคุน่ำฝน เหลือล้นนัก

หนา จะคุน้ำท่า ขึ้นมาทุกวัน เจ้าบ้านผ่านเมือง แต่งเครื่องทำขวัญ
 บูชาสารพัน พวงเงินพวงทอง รูปเทียนข้าวตอก ดอกไม้ร้อยกรอง
 แก้วแหวนเป็นกอง ทำขวัญครันครบ บายศรีเงินเรียงรอง บายศรี
 ทองเลิศลบล ทำขวัญพระโพลพ นอนนบบูชา หัวหมุกมี บายศรี
 ซ้ายขวา กล้วยอ้อยโอชา เครื่องกระยาสังเวย ส้มสุกพร้าวตาล กาว
 หวานของเสวย ทั้งขนมมนมเนย ยี่ข้าวด้วงา แบ่งหอมน้ำมัน จวง
 จันทน์กฤษณา น้ำกุหลาบอาบทา แบ่งสดสารภี เชิญฟั่งกล่าวกล่อม
 เพราะพร้อมคนตรี พิณพาทย์มโหรี กลองแขกปี่ชวา ขวัญข้าวเจ้าเอ๋ย
 เชิญมาแม่มา ทั่วทุ่งไร่นา เชิญมาพร้อมกัน มาเซยมาชม สมโภช
 ทำขวัญ สิ่งของสารพัน บรรจงบูชา ให้งามทุกต้น เมล็ดผลให้นัก
 หนา น้ำฝนน้ำท่า มีมาพร้อมแล้ว แต่งตัวแต่งรวง รวากับพวงพุ่ม
 แก้ว ต้นใบให้แพรว เพริศพรั่งเพราตา ออกรวงพวงผล เหลือล้น
 นักหนา ทุกไร่ทุกนา อย่ามีอันตราย อารักข์รอบกรุง เจ้าทุ่งทั้ง
 หลาย พระที่นั่งเจ้านาย เชิญช่วยอภิบาล ให้ข้าวถึงต้น ออกผล
 ตระการ เมื่ตรวงเปี่ยมปาน ข้าวทิพย์สาส์ ให้ได้โดยมาก เต็ม
 ภาควุมที่ นาทุ่งให้ดี นาปักให้งาม ให้ได้เกี่ยวเร็วรวก ให้ได้นวด
 เคือนสาม ให้ได้เมืกมากขาม ซื่อขายอย่ารู้ขาด คงถนนราคา เกวียน
 ละห้าหกบาท ข้าวสารท้องตลาด กาคดังละเฟื้อง ให้ถูกเต็มประกาศ
 ทั้งนาสวนนาเมือง ยิ่งบำผาเผื่อง เร่งรักตระเตรียม ข้าวหลวง
 ให้เหลือฉาง ยิ่งขุนนางให้เต็มเปี่ยม ยิ่งไพร่ตามธรรมเนียม มีกิน
 ทั่วกัน พระสงฆ์สามเณร เข้าเพนให้พอล้น เครื่องกิกเครื่องกันท์

จันทน์นิตยภัต ข้าวเหลือเกลือถูก ลูกไม้แออัด นื้อปลาสารพัด
 ทุกสิ่งสารพัด พระพิรุณเจ้าเอย ปรายเปรยฝนสวรรค์ ชดเชยทุกวัน
 ตกตามเทศกาล พระคงคาไหลล้น ถ้วนทันทุกสถาน แต่พอประมาณ
 อย่าให้เหลือล้น เชิญขวัญแม่มา ใช้น้ำทำน้ำฝน ท่วมทุกแห่งหน
 จนล้นนาคอน อย่างมากอย่างน้อย ค่อยขึ้นค่อยหย่อน ต้นข้าวแก่อ่อน
 ผ่อนขึ้นผ่อนลง พอเหมาะพองาม ตามท้องประสงค์ น้ำขึ้นแล้วทรง
 คงอยู่เนืองนอง อย่าเพ่อลดเคลื่อน จนเหือดดับสอง ลำน้ำลำคลอง
 ท้องทุ่งไร่นา กว่าข้าวตากดอก ออกรวงระย้า จึงค่อยเคลื่อนกลา
 ถอยถดถลง น้ำก็หย่อนผ่อนตาม ข้าวถึงมัยยังง หมายได้โดยจง
 คงเหมือนถ้อยคำ ให้ข้าวเต็มนา ขอให้ปลาเต็มน้ำ ต้นข้าวที่ทำ เม็ด
 ผลบริบูรณ์ เท่ เท่ เท่

๑ เท่เอ๋ยอย่าพร่น

เท่เอ๋ยอย่าคร้าม

เท่เอ๋ยอย่ากลัว

นาในนานอก

ข้าวจ้าวข้าวเหนียว

ไซโยพ่อแก้ว

ขวัญข้าวมาแล้ว

ข้าวงามเหลือแล้ว

ข้าวแ่งควแล้ว

ข้าวออกรวงแล้ว

ได้เกี่ยวอยู่แล้ว

สนุกแล้วปีนี้

เท่ เท่ เท่ ฯ

សម្រាប់ប្រើប្រាស់ក្នុងបណ្ណាល័យជាតិ រាជធានីភ្នំពេញ លេខ ១៤១៣៥៦
ក្រសួងវប្បធម៌ វិទ្យា និងកីឡា ភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ២៥ ខែ កក្កដា ២០២៣

หอสมุดแห่งชาติ
สาขามหาวิทยาลัยศิลปากร

